

FAMILIA REGALĂ și MAREA UNIRE

SINAIA 2018

100
ROMÂNIA
1918-2018 | SĂRBĂTORIM ÎMPREUNĂ

ALBUM EDITAT DE MUZEUL NAȚIONAL PELEȘ

TEXTE:
prof.univ.dr. Ioan SCURTU
dr. Narcis Dorin ION

ILUSTRAȚII:
Muzeul Național Peleș
Arhivele Naționale ale României
Muzeul Național de Istorie a României
Biblioteca Academiei Române
Muzeul Bucovinei, Suceava
Daniel-Cosmin Obreja
arh. Mădălin Ghigeanu
Daniel Mladin
Mihai Ghyka

REPRODUCERI COLOR:
Árpád UDVARDI
Marius AMARIE

TRADUCERE ÎN LIMBA ENGLEZĂ:
Samuel W.F. ONN

GRAFICĂ & DTP:
dr. Cornel-Constantin ILIE

CORECTURĂ:
Rodica ROTĂRESCU
Mircea Alexandru HORTOPAN
Narcis Dorin ION

COPERTA I:
Intrarea în București a suveranilor României Mari, 1 decembrie 1918.
Colecția Daniel-Cosmin OBREJA

COPERTA IV:
Stema României Mari.
Arhivele Naționale ale României

© Muzeul Național Peleș
Sinaia, Decembrie 2018

Toate drepturile rezervate / All rights reserved

www.peles.ro

ISBN 978-973-0-28104-0

MUZEUL NAȚIONAL PELEȘ

FAMILIA REGALĂ *și* MAREA UNIRE

coordonator: Narcis Dorin ION

SINAIA
2018

FAMILIA REGALĂ ȘI MAREA UNIRE

EXPOZIȚIE ORGANIZATĂ
DE MUZEUL NAȚIONAL PELEȘ

ÎN COLABORARE CU:
Arhivele Naționale ale României
Daniel-Cosmin Obreja
arh. Mădălin Ghigeanu
Daniel Mladin
Mihai Ghyka

COORDONARE PROIECT EXPOZIȚIONAL:
dr. Narcis Dorin Ion
(director general, Muzeul Național Peleș)

CONCEPTUL EXPOZIȚIEI:
dr. Mircea Alexandru Hortopan
(director de Patrimoniu, Muzeul Național Peleș)

ORGANIZAREA EXPOZIȚIEI:
drd. Macrina Emilia Oproiu
Corina Dumitrache
Alexandra Ghioarcă
Raluca Romok
Rodica Rotărescu
Adriana Duță
Gabriela Tudor
Mariana Răileanu
Aurelia Borugă
Cătălina Păstrămoiu

♦ CUPRINS ♦

♦ **CUVÂNT ÎNAINTE** ♦ **6**
Narcis Dorin Ion

♦ **FAMILIA REGALĂ ŞI MAREA UNIRE** ♦ **10**
Ioan Scurtu

ENGLISH VERSION

♦ **FOREWORD** ♦ **132**
Narcis Dorin Ion

♦ **THE ROYAL FAMILY AND THE GREAT UNION** ♦ **136**
Ioan Scurtu

CUVÂNT ÎNAINTE

Aniversăm la 1 Decembrie 2018 un secol de la înfăptuirea Marii Uniri, vis la a cărui realizare au avut un rol decisiv – alături de poporul român și de clasa politică a acelor vremuri – regele Ferdinand I, cel supranumit „Întregitorul", și augusta sa soție, regina Maria. Cum era firesc, în Anul Centenarului Marii Uniri, Muzeul Național Peleș celebrează acest eveniment crucial din istoria românilor prin organizarea expoziției temporare *Familia regală și Marea Unire*, care va prezenta publicului vizitator și iubitorilor de istorie obiecte de patrimoniu, documente și fotografii de epocă relevante pentru conturarea evenimentelor de acum un secol în care membrii Familiei regale române au avut un rol covârșitor.

Ideea realizării unirii tuturor românilor în granițele aceluiași stat o regăsim expusă în documentele oficiale redactate cu ocazia intrării României în Marele Război. Astfel, în *Manifestul* pe care regele Ferdinand I și guvernul condus de Ion I. C. Brătianu l-au adresat, în 15/28 august 1916, poporului român, se preciza că „războiul, care de doi ani a încins tot mai strâns hotarele noastre, a zdruncinat adânc vechiul așezământ al Europei și a invederat că pentru viitor numai pe temeiul național se poate asigura viața pașnică a popoarelor. Pentru neamul nostru el a adus ziua așteptată de veacuri de conștiința națională, ziua unirei lui"[1]. Un an mai târziu, la 15/28 august 1917, din Iașul care devenise vremelnic capitala României, regele Ferdinand și guvernul adresau românilor o nouă proclamație, în care se arăta că „vremi de veacuri nu am avut decât un gând: «veniv-a ceasul să fim iarăși împreună». Prin muncă, prin răbdare și prin jertfa strămoșilor și a părinților noștri abea ajunserăm la înfăptuirea Regatului României. Și era limpede: ori isbutim să înfigem steagul Românimei dincolo de munte, ori s-ar stinge viața noastră și dincoace de munte. (...) Prin suferințele noastre vom câștiga dreptul la viața românilor de pretutindeni, singura viață care are preț pentru noi toți"[2].

După doi ani de lupte grele și de sacrificii, ideea Marii Uniri este reluată de regele Ferdinand I în proclamația din 27 octombrie / 9 noiembrie 1918, prin care armata română era mobilizată: „Regele vostru vă cheamă din nou la luptă ca să înfăptuiți visul nostru de atâtea veacuri: Unirea tuturor românilor, pentru care în anii 1916-1917 ați luptat cu atâta vitejie. (...) Frații noștri din Bucovina și Ardeal vă cheamă pentru această ultimă luptă ca, prin avântul vostru, să le aduceți liberarea din jugul străin"[3]. Regele Ferdinand își exprima convingerea că „România va vedea îndeplinindu-se visul de veacuri al neamului nostru: Unirea tuturor românilor"[4].

1. Arhivele Naționale ale României, Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 13/1916, f. 6, în volumul *România. Documentele Unirii. 1918. Album*, coordonator Ioan Scurtu, București, Arhivele Statului din România, Editura Fundației Culturale Române, 1993, p. 30. Documentul este reprodus în facsimil la p. 30-31.
2. Arhivele Naționale ale României, Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 3/1917, f. 1, imprimat, în *Ibidem*, p. 45.
3. Dorina N. Rusu, *Cronica lumii românești. 1914-1920*, prefață de Eugen Simion, București, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Muzeul Național al Literaturii Române, 2018, vol. II, p. 122.
4. *Ibidem*, p. 123.

Știrea desăvârșirii Marii Uniri – prin actul de la 1 decembrie 1918, când Transilvania s-a unit cu România – a fost primită de regele Ferdinand I și de regina Maria cu reală bucurie, după cum mărturiseau într-o scrisoare deschisă către Gheorghe Pop de Băsești, președintele Adunării Naționale de la Alba Iulia: „Vestea îmbucurătoare ce îmi aduceți despre mărețul act al unirii cu Regatul român, săvârșit în vechea cetate a lui Mihai Viteazul, a umplut inima mea de nespusă bucurie și am primit-o cu vie emoțiune. (...) Mulțumesc Atotputernicului că mi-a îngăduit ca, prin vitejia ostașilor mei, să pot contribui la această măreață faptă și că, împreună cu poporul meu iubit, să pot trăi aceste clipe înălțătoare. Cum a fost părtașul suferințelor și durerilor voastre, așa iau din adâncul inimii parte la bucuria voastră, care este aceea a tuturor românilor și, unind glasul meu cu al vostru, zic plin de nădejde într-un viitor frumos: Trăiască România Mare, una și nedespărțită”[5].

Alături de regele Ferdinand, regina Maria a României a avut un rol esențial în realizarea visului de aur al românilor, crezând cu tărie în împlinirea acestui ideal, chiar și în vremurile cumplite ale războiului, în care a fost „neînfrântă în ceasul de grea cumpănă”, încercând să fie „înțeleaptă în ceasul izbândei câștigate”[6]. Încă din timpul refugiului de la Iași, înainte de a sosi în Capitala eliberată, în noiembrie 1918, regina Maria scria că „visul nostru de aur s-a împlinit mai presus de cutezanța nădejdilor noastre. Peste suferințele de ieri se înalță steaua luminoasă a viitorului nostru”[7]. Conștientă de fragilitatea momentului de la 1 decembrie 1918, regina Maria avea următorul îndemn pentru românii pe care soarta i-a dat să-i conducă în vremuri eroice: „Să stăm neclintiți, să nu cădem în rătăcire fiindcă ne-am atins ținta. Nu trebuie să uităm prețul jerfelor, nu trebuie să uităm câte vieți s-au pierdut, nici grozăvia care a suspinat de la un capăt la altul al pământului. (...) Românii mei! Voi, cari în sfârșit v-ați unit, voi cari, după veacuri de așteptare, ați îndeplinit idealul vostru sfânt, fiți mari în ceasul bucuriei, după cum ați fost mari în ceasul încercărilor”[8]. Credința reginei Maria era că „viitorul este al tău, poporul meu, al tău, dacă vei fi destul de tare ca să-l stăpânești, al tău, dacă vei fi vrednic și nu vei lăsa să treacă clipa cea mare”[9].

În aceeași admirabilă carte – *Gânduri și icoane din vremea războiului* – scrisă în anii 1917-1918 la Iași, la îndemnul lui Nicolae Iorga, regina Maria încheia cu următoarea rugăminte: „te rog, poporul meu, dă-mi și mie un loc printre acei cari au întocmit o Românie mai mare și mai bună, pentru care am luptat cu toții împreună, în care avem o înflăcărată credință, Eu cu voi toți”[10]. Pentru devotamentul și spiritul de sacrificiu cu care s-a implicat în evenimentele din timpul Primului Război Mondial regina Maria a binemeritat recunoștința tuturor românilor. Implicarea reginei Maria a fost esențială și în recunoașterea internațională a Marii Uniri din 1918, prin turneul diplomatic pe care l-a făcut la Paris și Londra în primăvara anului 1919, unde a reușit să îi convingă pe conducătorii Aliaților de justețea cauzei noastre. „Românii mei – nota regina Maria la 1 martie 1919, cu o zi înainte de a pleca la Paris – au o credință aproape mistică în puterile mele, ceea ce îmi dă forță și mă susține, dar mă și neliniștește puțin. Cuvântul unei femei nu poate

5. *România. Documentele Unirii. 1918. Album*, p. 145.
6. Maria, regina României, *Gânduri și icoane din vremea războiului*, ediția a II-a, f. e., f. l., p. 193.
7. *Ibidem*, p. 194.
8. *Ibidem.*
9. *Ibidem*, p. 194-195.
10. *Ibidem*, p. 195.

schimba fața unor evenimente atât de mari”[11]. După tratativele purtate cu liderii politici francezi, regina Maria va fi decorată cu Marele Cordon al Legiunii de Onoare, președintele Franței, Raymond Poincaré, mărturisindu-i că „însuși Clemenceau și-a schimbat complet atitudinea față de România de când am vorbit cu el și că manifestă un interes cu totul deosebit. (...) Chiar dacă nu obținem întregul Banat, venirea mea aici a schimbat mult situația României, mai ales în ce privește interesul, înțelegerea și simpatia față de țara mea”[12]. La Londra, regina Maria a pledat cauza Marii Uniri Familiei regale britanice și a „vorbit mai multor bărbați care înțeleg să facă bine cauzei noastre și care sunt gata să creeze o atmosferă bună între România și Anglia”[13].

Trei ani mai târziu, la 15 octombrie 1922, regele Ferdinand I și regina Maria erau încoronați la Alba Iulia ca suverani ai României Mari, într-o ceremonie cu totul specială, în care regina Maria a purtat „toaleta mea roșu-auriu, pe umeri cu o mantie de catifea purpurie, căptușită cu albastru și argintiu și pe cap cu un voal auriu strâns pe frunte cu o panglică de aur, peste care urmează să fie așezată coroana”[14]. Ceremonia încoronării a fost emoționantă, regele Ferdinand punându-și singur coroana pe cap, după care regina Maria a „îngenunchiat apoi în fața lui Nando, care a pus greaua coroană pe capul meu, în timp ce toate clopotele au sunat și acele salve de salut regal au fost trase. Nando m-a ridicat și m-a sărutat în vreme ce toți cei prezenți au aclamat din toate puterile și toate muzicile militare au cântat imnul național. Cred că trebuie să fi fost o frumoasă imagine și sper că Majestatea Sa și cu mine ne-am jucat bine rolul și am arătat cum am putut mai bine în veșmintele noastre copleșitoare”[15].

Însemnele încoronării se păstrează astăzi în patrimoniul Muzeului Național Peleș (mantiile regelui Ferdinand I și a reginei Maria) și al Muzeului Național de Istorie a României (sceptrul regelui Ferdinand I, coroana de oțel a regelui Carol I și coroana de aur a reginei Maria)[16]. Mantia reginei Maria (realizată în atelierul Elenei Niculescu-Frunzeanu și la Școala de Sericicultură și țesătorie din București, după proiectul pictorului Costin Petrescu) și mantia regelui Ferdinand I (realizată în atelierele de la Paris și București, Azilul Elena Doamna, după proiectul aceluiași pictor, cel care a realizat și marea frescă ce împodobește Ateneul Român) sunt piesele de rezistență ale expoziției *Familia regală și Marea Unire din 1918*. Expoziția este completată cu valoroase ordine, decorații și medalii comemorative din timpul Primului Război Mondial, alături de fotografii și documente de epocă care evidențiază rolul regelui Ferdinand I și al reginei Maria în evenimentele pregătitoare ale Marii Uniri din 1918.

O contribuție esențială la catalogul expoziției *Familia regală și Marea Unire* a avut domnul profesor universitar doctor Ioan Scurtu, reputat specialist în istoria contemporană a românilor, care a scris textul principal al acestui album, fapt pentru care îi exprimăm și aici întreaga noastră gratitudine.

Pentru realizarea acestui proiect expozițional și editorial închinat Marii Uniri din 1918, am colaborat cu instituții culturale și muzeale de prestigiu, care au oferit cu generozitate Muzeului Național

11. Maria, regina României, *Însemnări zilnice (decembrie 1918 - decembrie 1919)*, vol I, traducere de Valentina Costache, Sanda Racoviceanu, îngrijire de ediție, introducere și note de Vasile Arimia, București, Editura Historia, 2006, p. 70.
12. *Ibidem*, p. 90.
13. *Ibidem*, p. 101.
14. Maria, regina României, *Însemnări zilnice (1 ianuarie - 31 decembrie 1922)*, vol IV, traducere de Sanda Racoviceanu, îngrijire de ediție, introducere și note de Vasile Arimia, București, Editura Historia, 2006, p. 314.
15. *Ibidem*, p. 316.
16. Vezi catalogul *90 de ani de la Încoronarea de la Alba Iulia*, coordonatori Ernest Oberländer-Târnoveanu, Cornel-Constantin Ilie, Muzeul Național de Istorie a României, București, Editura Cetatea de Scaun, 2012.

Peleș piese de patrimoniu și fotografii de epocă care sporesc valoarea expoziției și volumului dedicate Familiei Regale și Marii Uniri. Și de această dată Arhivele Naționale ale României s-au asociat cu entuziasm demersului nostru expozițional și editorial, punându-ne la dispoziție documente originale și fotografii relevante legate de rolul familiei regale române în înfăptuirea Marii Uniri din 1918. Mulțumirile noastre speciale se îndreaptă către echipa de specialiști a Arhivelor Naționale ale României: domnul dr. Cristian Anița, director al Arhivelor Naționale ale României, dr. Alina Pavelescu, director adjunct, dr. Liviu-Daniel Grigorescu, șef Serviciu Arhive Naționale Istorice Centrale, dr. Mirela-Daniela Târnă, consilier superior, dr. Mirela Comănescu, șef Birou Arhive Administrative și Culturale, Ștefania Grigorie, șef Birou Arhive Tehnice și de Înregistrare, dr. Claudiu Turcitu, șef Birou Arhive Medievale și dr. Laurențiu Sencovici.

Catalogul editat de Muzeul Național Peleș ar fi fost mai sărac fără colaborarea cu Muzeul Național de Istorie a României și, de aceea, mulțumirile noastre se îndreaptă către dr. Ernest Oberländer-Târnoveanu, director general, dr. Cornel-Constantin Ilie, director adjunct și dr. Oana Ilie, șef Secție Istorie. Adresăm mulțumiri Bibliotecii Academiei Române (director general – Cornel Lepadatu, Cătălina Macovei – șef Cabinet Stampe, Muzică, Hărți) și Muzeului Bucovinei din Suceava (director – dr. Constantin-Emil Ursu) pentru contribuția la ilustrarea acestui album. Ca și la expozițiile realizate de Muzeul Național Peleș în 2016, 2017și 2018 – dedicate reginei Elisabeta, regelui Ferdinand I al României și reginei Maria a României – am asociat demersului nostru distinși colecționari – Daniel-Cosmin Obreja, arh. Mădălin Ghigeanu, Daniel Mladin și Mihai Ghyka –, care și de data aceasta au răspuns cu bucurie invitației noastre, fapt pentru care le exprimăm și aici întreaga noastră gratitudine.

Mulțumiri speciale îi adresăm domnului dr. Cornel-Constantin Ilie, director adjunct al Muzeului Național de Istorie a României, căruia îi datorăm viziunea grafică a acestui volum dedicat expoziției *Familia regală și Marea Unire*. Traducerea în limba engleză a textelor acestui album-catalog a fost realizată de către domnul Samuel Onn, către care se îndreaptă mulțumirile noastre speciale.

Reproducerile color ale pieselor de patrimoniu – aparținând Muzeului Național Peleș sau unor colecționari – prezentate în acest volum au fost realizate de către domnul Árpád Udvardi, căruia îi mulțumim în mod special și pe această cale. Mulțumiri adresăm și domnului Marius Amarie, care a realizat reproducerile color ale pieselor provenite din colecțiile Muzeului Național de Istorie a României.

Last but not least, mulțumirile noastre se îndreaptă către colegii muzeografi și conservatori din Muzeul Național Peleș, care au făcut posibilă realizarea expoziției *Familia regală și Marea Unire*: dr. Mircea-Alexandru Hortopan, director de patrimoniu, Anca-Mariana Hogea, director general adjunct, drd. Macrina-Emilia Oproiu, șef Secție Evidență, Cercetare și Documentare a Patrimoniului, Corina Dumitrache, Raluca Romok, Alexandra Ghioarcă, Rodica Rotărescu, Adriana Duță, Mariana Răileanu, Gabriela Tudor, Aurelia Boruga și Cătălina-Mariana Păstrămoiu.

Dr. Narcis Dorin ION
Director general al Muzeului Național Peleș

FAMILIA REGALĂ ȘI MAREA UNIRE

prof.univ.dr. Ioan SCURTU

Prin atacarea Serbiei de către Austro-Ungaria, la 15/28 iulie 1914, s-a declanșat Marele Război (Primul Război Mondial). Pentru stabilirea poziției României a fost convocat *Consiliul de Coroană*, care s-a desfășurat la Sinaia în ziua de 21 iulie/3 august 1914. Invocând tratatul încheiat cu Austro-Ungaria și Germania în 1883, regele Carol I s-a pronunțat pentru intrarea României în luptă alături de Puterile Centrale. Aproape toți participanții s-au declarat pentru neutralitate și adoptarea măsurilor de întărire a armatei. Profund afectat de această decizie, Carol I i-a cerut secretarului său, Louis Basset, să pregătească textul unei „cuvântări pentru abdicare". La 25 septembrie/8 octombrie 1914, textul era redactat, fraza cheie fiind următoarea: „Neputând a mă împotrivi acestui curent [ostil Austro-Ungariei], în care văd o primejdie pentru țară, nu-mi rămâne decât a încredința destinele mult iubitei noastre patrii unei Locotenențe Regale". Așadar, Carol I nu intenționa să abdice în favoarea principelui Ferdinand, moștenitorul tronului, ci să determine retragerea familiei de Hohenzollern din România, prerogativele suveranului fiind încredințate unei Locotenențe Regale.

Astfel, după 33 de ani de când fusese proclamat moștenitor al Coroanei, și 25 de ani de exercitare efectivă a acestei calități, principele Ferdinand risca să se întoarcă în Germania, fără a-și fi realizat misiunea istorică ce-i revenea. Carol I nu și-a putut duce la îndeplinire ideea abdicării, deoarece peste două zile, la 27 septembrie/10 octombrie 1914, a încetat din viață.

Ferdinand s-a prezentat în fața Parlamentului la 28 septembrie/11 octombrie 1914, pentru a depune jurământul, prilej cu care a promis că va munci fără preget, ca „bun român și rege", pentru iubita sa țară. Participant la ședința Parlamentului, I.G. Duca nota: „Când a vorbit regele și a spus că va fi un bun român, a fost în sală un adevărat delir. Cuvântul era fericit, ridica piatra ce apăsa toate conștiințele, asta voia să știe țara și asta aștepta ea de la noul ei suveran". Reacția entuziastă a parlamentarilor era pe deplin îndreptățită, deoarece - în bună parte - soarta României depindea de atitudinea suveranului. Parlamentarii au început să scandeze „Trăiască regele!", iar unii au strigat: „Trăiască regina!", „Regina Maria!". Aceasta se afla în spatele soțului ei, având fața acoperită cu un voal negru. Cu o mișcare energică, regina și-a dat voalul la o parte, apărând în toată splendoarea frumuseții sale, iar ropotul aplauzelor s-a intensificat. Maria avea să descrie această scenă: „Eram regină! Regina unui popor care învățase să mă cunoască cu timpul. Regină în momentul în care toată Europa era un rug ale cărui flăcări ne atingeau deja frontierele. Eram regină! O nouă pagină amenințătoare se deschidea în fața mea, impresionantă prin posibilitățile neștiute, încărcată de amenințări necunoscute".

Regele Ferdinand
Muzeul Naţional Peleş

Nicolae Iorga aprecia că, în septembrie 1914, când a urcat pe tron, regele Ferdinand „era pentru cei mai mulți un necunoscut și un neținut în seamă, pentru câțiva o taină, aproape pentru nimeni o siguranță". O idee similară formula și regina Maria: „Soțul meu era cel mai credincios urmaș al unchiului său, cel mai răbdător și cel mai ascultător moștenitor al lui, dar era pentru poporul său ca o carte închisă, nimeni nu știa ce simțea". Regele Carol I nu-i îngăduise principelui moștenitor să se implice în problemele politice, astfel că Ferdinand nu era cunoscut decât într-un cerc restrâns de persoane, mai ales militari.

Noul rege avea un defect fundamental pentru un șef de stat: timiditatea, o timiditate organică pe care nu o putea depăși. Chiar în momentul depunerii jurământului în fața Camerelor reunite ale Parlamentului, noul rege a avut o comportare penibilă. Prezentă la acest eveniment, Martha Bibescu avea să scrie: „asistam dintr-o tribună a Camerei Deputaților la depunerea jurământului de către Ferdinand I. Spuse: «Jur...», cu mâna dreaptă pe Constituția care îl înstrăinase de părinți și de copii, care îi răpise patria și care avea să facă din el un renegat după ce îl făcuse să-și încalce legea. Glasul i se frânse în timp ce citea primul său mesaj adresat Camerelor reunite, națiunii. Toți deputații, toți senatorii, toți miniștrii, toți generalii, mulțimea, în picioare, l-au auzit plângând în hohote! În acel minut în care Dumnezeu părea că-și lasă mâna grea asupra lui, în fața noastră a tuturor, am înțeles ce păcat ceruse această jertfă [..] Pierdută în mulțime am asistat în ziua aceea la spectacolul tragic al acestui german care jura să urmeze o credință care nu era a lui, voința unui popor care nu era poporul său".

La 29 septembrie 1914, Ferdinand a fost ales președinte de onoare al Academiei Române. În cuvântul său, regele a chemat pe cei prezenți să acționeze pentru „dezvoltarea tot mai largă a culturii neamului", exprimându-și convingerea că „rodul muncii nu va întârzia să se arate într-o lumină strălucitoare". Academicienii prezenți au înțeles că suveranul avea în vedere obiectivul fundamental: unirea tuturor românilor în cadrul unui singur stat. Regina Maria a fost aleasă membru de onoare al acestui înalt for cultural-științific la 1 mai 1915.

Regele Ferdinand I nu avea semeția unchiului său și nici nu urmărea să-și confecționeze imaginea unui rege puternic, intransigent, dominator. Avea plăcerea discuțiilor în cerc restrâns, pe subiecte dintre cele mai variate, de la limba sanscrită, la piramidele faraonilor, de la denumirea științifică a unei flori, până la emisiunile filatelice sau operele muzicale cele mai recente. Extrem de modest, suveranul declara la puțin timp după urcarea sa pe tron, că ,,un rege trebuie să fie întâiul servitor al statului", el având o ,,răspundere morală foarte grea față de Dumnezeu, față de sine și față de țară și de istorie".

Ferdinand nu avea orgoliul de a fi considerat conducătorul care ia singur hotărâri. Ca urmare, a adunat în jurul său oameni dispuși și capabili să-i dea sfaturi. Pe primul loc se afla regina Maria, care avea pasiunea jocurilor politice și dorea să participe efectiv la luarea deciziilor. Încă de la început, regina a instituit practica de a se implica direct în viața politică: discuta cu soțul său, avea inițiative, primea miniștri și diplomați, participa la festivități, își susținea cu tenacitate punctele de vedere. Al doilea personaj din preajma lui Ferdinand era principele Barbu Știrbey, administratorul Domeniilor Coroanei, care se afla aproape zilnic la Palat, gata oricând să exprime un punct de vedere, să dea un sfat, de care suveranul putea sau nu ține seama. Cea mai puternică influență exercita asupra lui Ferdinand fruntașul liberal Ion I.C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri, personalitate cu o vastă experiență politică, cu o minte clară, hotărât și eficient în tot ceea ce întreprindea.

Regina Maria în uniformă de soră medicală. 1917.
Arhivele Naţionale ale României

Problema esențială pentru clasa politică era atitudinea față de război, găsirea modalităților adecvate de acțiune în vederea făuririi statului național unitar român. Regele era în centrul atenției, iar presiunile veneau din toate direcțiile. Cea mai puternică și activă era gruparea filoantantistă. La 15 februarie 1915, liderul acestei grupări, Nicolae Filipescu, se adresa regelui Ferdinand: „Vei fi cel mai mare voievod al țării, împodobindu-te cu titlurile lui Mihai Viteazul: «Domn al întreg Ardealului, al Țării Românești și al Moldovei»... Sau, răpus în cel mai suprem avânt de vitejie al neamului, vei fi totuși sfințit ca erou național. De nu va fi nici una, nici alta, grozav mă tem că nici praf nu se va alege de dinastie. De aceea, mărirea ce ți-o urăm, Sire, este să te încoronezi în Alba Iulia sau să mori pe Câmpia de la Turda".

Curentul filoantantist câștigase o persoană foarte influentă - pe regina Maria. Ea a depus un efort perseverent și continuu pentru a-i zdruncina lui Ferdinand convingerea că armata germană era invincibilă și a-l determina să accepte intrarea României în război alături de Antantă. Aflându-se în vara anului 1915 la Brăila, suveranul a primit o delegație a exportatorilor de cereale care s-au plâns de falimentul ce-i așteaptă din pricina închiderii strâmtorilor Mării Negre. Regele le-a răspuns categoric: „Și vor fi închise până la sfârșit, căci Aliații [Antanta] nu vor învinge". Fiind de față, regina Maria a replicat: „Ba da, ba da!". Contele Ottokar Czernin, ministrul Austro-Ungariei la București - după ce informa guvernul de la Viena că regina Maria i-a spus „deschis și clar" că tratatul din 1883 nu putea împiedica România să meargă împotriva Imperiului Habsburgic - ținea să observe: „Înalta doamnă niciodată cât a trăit regele Carol nu a avut curajul să vorbească atât de deschis despre acest tratat de fier, și regele, care desigur că gândește la fel cu soția lui, se temea de asemenea destul de mult de unchiul său pentru a cocheta cu aceste gânduri". Într-o discuție cu I.G. Duca, regina Maria dezvăluia cauzele personale ale atitudinii sale: „N-am venit în România ca, după 20 de ani, să renunț la Coroana României! Nu mi-am sacrificat tinerețea și nu m-am ostenit să dau țării acesteia moștenitori de Coroană, ca să-i văd acum rătăcind prin lume ca principi germani în exil! Eu de țara asta nu mă despart! Înțeleg aspirațiile ei și le îmbrățișez. De altminteri, unde să merg? Eu germană nu sunt, la drepturile mele de principesă engleză m-ați obligat să renunț când m-am măritat, altă patrie decât România nu am".

Neutralitatea României nu putea depăși anumite limite, transformându-se într-un scop în sine. În iunie 1916, generalul M.V. Alekseev, șeful Marelui Stat Major al armatei ruse, și generalul Joseph Joffre, comandantul-șef al armatelor franceze, cereau intrarea României în război „acum, ori niciodată". Regele a fost ținut la curent de Ion I.C. Brătianu cu negocierea Convenției politice și a Convenției militare din 4/17 august 1916, prin care Antanta (Franța, Marea Britanie, Rusia și Italia) recunoșteau legitimitatea anexării de către România a teritoriilor locuite de români în Austro-Ungaria, se angajau să doteze armata română, să deschidă un front la Salonic, iar militarii ruși să acționeze în cooperare cu armata română; la rândul său, guvernul român se angaja să declare război Austro-Ungariei și să intre în luptă în termen de zece zile de la semnarea acestor documente.

La 14/27 august 1916 a avut loc la Palatul Cotroceni din București Consiliul de Coroană. Deoarece ședințele acestor Consilii nu se stenografiau și nici nu se încheia un proces-verbal, redăm aprecierile câtorva dintre participanți, redactate după desfășurarea acestuia, privind atitudinea regelui Ferdinand.

În fond, fiecare participant l-a privit pe rege prin propria-i opțiune. Cei care nu împărtășeau ideea intrării în război alături de Antantă i-au prezentat o imagine negativă, în timp ce susținătorii săi l-au zugrăvit în cuvinte frumoase, chiar cu superlative. Filogermanul Titu Maiorescu a scris: „Vorbește întâi

5 BANI EXEMPLARUL.—ANUL XXXIV. — Nr-rul 229 MARŢI 15 (28) AUGUST 1916

ABONAMENTE

UNIVERSUL

CELE DIN URMĂ STIRI DIN LUMEA ÎNTREAGĂ
TELEGRAFICE ŞI TELEFONICE
Redacţia şi Administraţia: Bucureşti, str. Brezoianu, 11

ANUNCIURI

Proprietar: ALEXI CAZZAVILLAN

Directori: VIRGIL N. DĂRĂSCU şi ŞTEFAN POPESCU

România a declarat războiu Austro-Ungariei

- Mobilizarea generală a armatei. Decretarea stărei de asediu -

Proclamaţia către naţiune

ROMÂNI,

Războiul care de doi ani a făcut tot mai sfântă hotărîrea noastră, a sdrumicat adînc vechiul aşezămînt al Europei şi a înveşnerat că pentru viitor numai pe temeiul naţional se poate asigura viaţa paşnică a popoarelor.

Pentru neamul nostru el a adus ziua aşteptată de veacuri de cugetarea naţională, ziua Unirei lui.

După vremuri îndelungate de nemerecnici şi de grele încercări, izbăvitoşi nădăjdi au răsărit să întemeieze Statul Român, prin Unirea Principatelor, prin razboiul independenţei, prin munca lor neobosită pentru consfinţirea naţională.

Astăzi ne este dat acest sfânt îndreptăţit opera lor încheiată pentru totdeauna cecace Mihai-Vitezul a înfăptuit cîndva pentru o clipă: Unirea Românilor de pe cele două părţi ale Carpaţilor.

De voi atîrnă astăzi să scăpăm de sub stăpînirea străină pe fraţii noştri de peste munţi şi din pustiurile Bucovinei unde Ştefan cel Mare doarme somnul lui de veci.

In ani, în vîrtejite, în vitejia noastră să pulinţa de a ţe reda dreptul ce într'o Românie întregită şi liberă, dela Tisa pînă la Mare să propăşească în pace potrivit dătinilor şi aspiraţiunilor ginţei noastre.

ROMÂNI,

„Însuflaţi-vă de datoria sfîntă ce vi se impune, hotărîţi să înfruntiţi cu bărbăţie toate jertfele legate de un crincen războiu, pornim în luptă cu avîntul puternic al unui popor care are credinţă neclintită în menirea lui.

Ne vor răsplăti roadele glorioase ale isbînzei. Cu Dumnezeu înainte.

FERDINAND

Preşedintele consiliului de miniştri şi ministru de războiu, ION. I. C. BRĂTIANU.
Ministru al afacerilor străine, EM. PORUMBARU.
Ministru de finanţe E. COSTINESCU.
Ministru de interne, V. G. MORŢUN.
Ministru de domenii, AL. CONSTANTINESCU.
Ministru de industrie, AL. RADOVICI.
Ministru al lucrărilor publice, Dr. C. ANGELESCU.
Ministru de justiţie, VICTOR ANTONESCU.
Ministru de culte şi instrucţie, I. G. DUCA.

Ordinul de zi al M. S. Regelui către armată

OSTAŞI,

V'am chemat ca să purtaţi steagurile voastre peste hotarele unde fraţii noştri vă aşteaptă cu nerăbdare şi cu inima plină de nădejde.

Umbrele marilor Voevozi Mihai Viteazu şi Ştefan cel Mare a căror rămăşiţe zac în pămîntul ţie ce veţi străbate, vă îndeamnă la bărbăţia ca vrednici urmaşi ai ostaşilor cari au învins la Războeni, la Călugăreni şi la Plevna.

Veţi lupta alături de marile naţiuni cu care neam unit. O luptă aprigă vă aşteaptă. Cu bărbăţie să îi învingem însă greutăţile şi cu ajutorul lui Dumnezeu isbînda va fi a noastră.

Arătaţi-vă deci demni de gloria strămoşi.

Dealungul veacurilor un neam întreg vă va binecuvînta şi vă va slăvi.

FERDINAND

CAPITALA IN NOAPTEA MOBILIZARII

Binecuvântarea ostaşilor

INSEMNATATEA cuvîntului măreţ

Consiliul Coroanei

La palatul Cotroceni

CONVOCAREA reprezentanţilor ţărei

Aspectul Capitalei

Ceasul mântuirii

APEL şi SFATURI către public

Decretele apărute în „Monitorul Oficial"

Mobilizarea

Starea de asediu

Ziarul „Universul" titrează pe prima pagină despre intrarea României în război. 16 august 1916.
Muzeul Naţional de Istorie a României

regele cu greu, trăgând linii cu creion, penibil de îngăimat". Antantiștii l-au elogiat. Take Ionescu: „Regele era vizibil emoționat și căuta cu tot dinadinsul să învingă rezistența pe care o aștepta". I.G. Duca: „Regele era foarte emoționat. Pe figura lui se vedeau întipărite urmele luptei sufletești prin care trecuse"; „a vorbit cu o perfectă claritate și cu o voce de o nedesmințită hotărâre"; „regele a fost în adevăr admirabil". Victor Antonescu: „Regele, calm, dar foarte ferm, a replicat". O apreciere de valoare – întemeiată pe realitatea istorică, și anume poziția majoritară în favoarea intrării României în război alături de Antantă, de susținere a punctului de vedere al regelui Ferdinand – conduce la concluzia că suveranul a fost la înălțimea momentului istoric în care se hotăra soarta țării. El a adoptat o atitudine fermă, declarând – de la bun început – că „a convocat pe mai marii țării nu ca să le ceară un sfat, căci hotărârea lui este luată, dar ca să le ceară sprijinul lor". Pe parcursul discuțiilor, Ferdinand a contracarat cu inteligență afirmațiile venite din partea adversarilor intrării României în război alături de Antanta. Lui P.P. Carp i-a replicat: „știu foarte bine că sunt un Hohenzollern, nu era de loc nevoie să mi-o amintești. Dacă interesele patriei mele de origine coincideau cu cele ale României n-aș fi ezitat să adopt opiniile dumneavoastră, aceasta ar fi fost cea mai ușoară pentru mine". Spre uimirea tuturor, P.P. Carp a mers atât de departe încât a declarat că îi trimite pe cei trei fii ai săi pe front, iar „domniei tale, domnule Brătianu, vă doresc să fiți învinși pentru că victoria voastră va fi ruina și pieirea țării". Replica regelui a fost promptă: „Domnule Carp, respect toate părerile, dar nu pot lăsa să treacă ultimele dv. cuvinte. Ele nu pot fi expresia adevăratelor dv. simțăminte. Îmi închipui că au izvorât în focul discuțiunii, dintr-un moment de necugetată mânie". Ferdinand a încheiat ședința Consiliului de Coroană cu rugămintea adresată tuturor: „să mă ajutați!" și cu îndemnul: „Domnilor, cu Dumnezeu înainte!".

Regele s-a retras în camera lui de lucru, unde se afla bătrânul lui camerier, Neumann. În memoriile sale, I. G. Duca scria: „Acest Neumann, originar din Sigmaringen, făcea parte dintr-o familie care de veacuri slujea pe principii de Hohenzollern. El, personal, era în serviciul regelui de când acesta era de 12 ani și de atunci nu-l părăsise niciodată. [...] De îndată ce l-a văzut, regele i-a zis: «Neuman, să știi că în interesul țării al cărui rege sunt, a trebuit să trag spada împotriva țării mele de origine. Tu ești german și ai rămas german, prin urmare nu am dreptul să-ți mai cer nimic. Din ceasul de față vei face ce-ți va dicta conștiința. Poți să te înapoiezi la Sigmaringen. Îți voi înlesni plecarea și te voi binecuvânta»". Bătrânul camerier „l-a îmbrățișat pe rege și i-a răspuns că va rămâne câine credincios la picioarele lui până la ultima suflare. Și, căzând unul în brațele altuia, au plâns în hohote".

Regele a ținut să aibă o discuție cu Alexandru Marghiloman, cerându-i concursul. Acesta i-a declarat că nu putea accepta o declarație de război împotriva Germaniei, dar „dacă merge rău, voi fi aici pentru a vă ajuta". Regele a rămas satisfăcut: „Contez absolut pe dumneata". La care președintele Partidului Conservator a răspuns: „La zile negre mă veți găsi".

Decizia Consiliului de Coroană a fost adusă la cunoștința populației prin ediții speciale ale ziarelor și afișe lipite pe clădirile publice. Declarația de război, adresată Austro-Ungariei, pregătită din timp de guvernul Ion I.C. Brătianu și aprobată de Ferdinand, a fost prezentată ministrului de externe al Austro-Ungariei în seara zilei de 14/27 august 1916. În dimineața zilei următoare a fost difuzată *Proclamația* semnată de regele Ferdinand și de membrii guvernului, în care se afirma*: „După vremuri îndelungate de nenorociri și de grele încercări, înaintașii noștri au reușit să întemeieze statul român prin Unirea Principatelor, prin războiul Independenței, prin munca lor neobosită pentru renașterea națională. Astăzi ne este dat nouă să*

Afiș comemorativ – „Războiul nostru 1916 – 1919". *Muzeul Național Peleș*

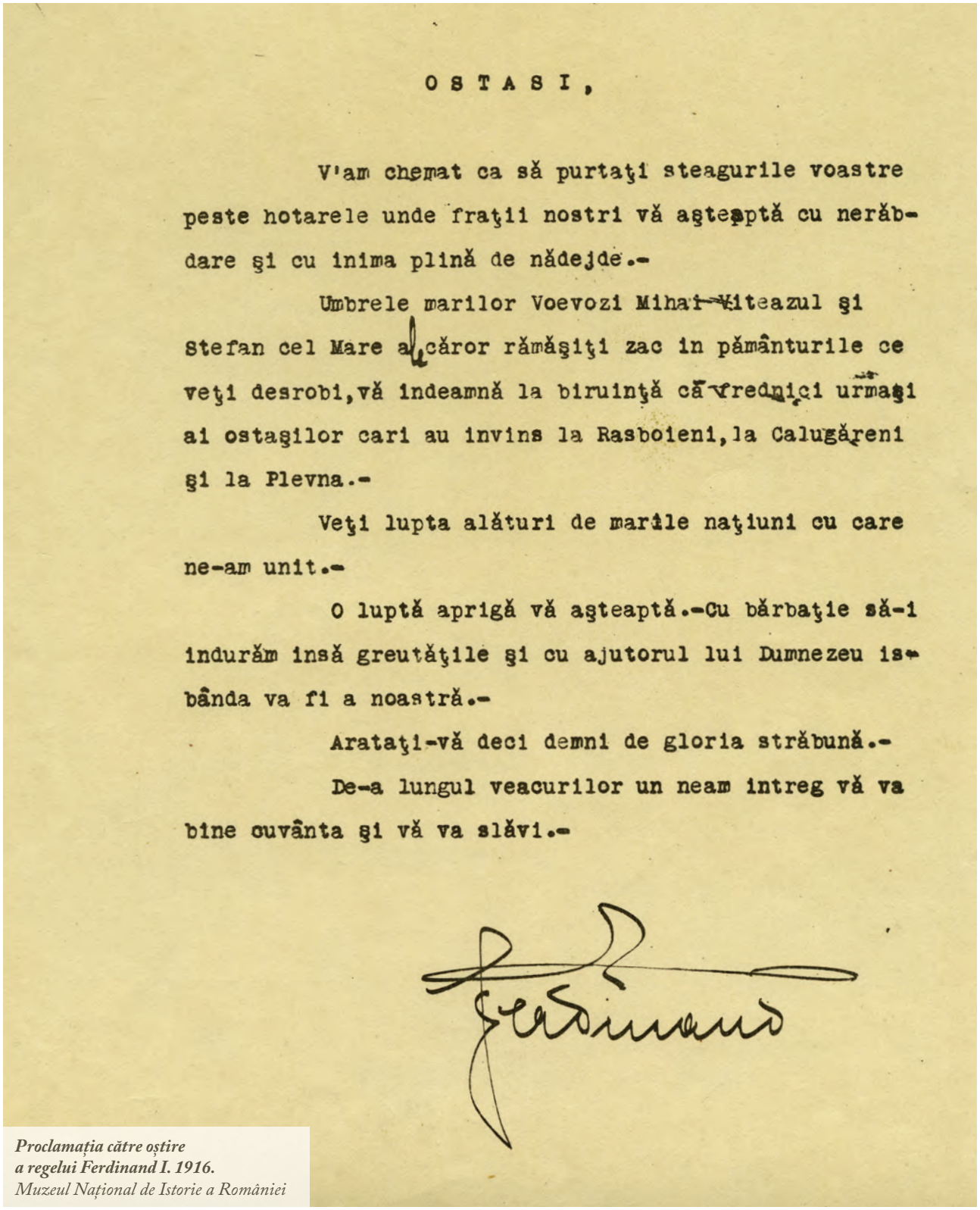
întregim opera lor, închegând pentru totdeauna ceea ce Mihai Viteazul a înfăptuit numai pentru o clipă: unirea românilor de pe cele două părți ale Carpaților". Luptele au început chiar în noaptea de 14/27-15/28 august 1916, când armata română a trecut la eliberarea fraților din Transilvania.

După intrarea României în război, împăratul Wilhelm al II-lea i-a retras regelui Ferdinand gradele militare și decorațiile germane, iar fratele său, Wilhelm, în calitate de șef al Casei de Hohenzollern-Sigmaringen, l-a șters pe Ferdinand și copii săi din Cartea de Onoare a acestei familii, interzicându-le să mai poarte numele de Hohenzollern pe care-l ,,necinstise". Regele a primit aceste vești cu stoicism. La Consiliul de Coroană declarase: „Dinastia mea este română! Este o greșeală să afirmi că este străină, germană! Nu, ea este română! Românii nu l-au adus pe unchiul meu Carol să fondeze o dinastie germană la gurile Dunării, ci pentru a fonda o dinastie națională. Cer pentru Casa mea onoarea de a fi îndeplinit misiunea pe care poporul român i-a încredințat-o".

Regele Ferdinand nu s-a implicat efectiv în conducerea operațiunilor militare, dar a convocat în mai multe rânduri pe primul-ministru, ministrul de Război, șeful Marelui Stat Major și comandanții de armate pentru a se sfătui și adopta decizii în funcție de evoluția frontului.

Odată cu declanșarea războiului, Familia regală a părăsit Capitala. Regele Ferdinand s-a stabilit la Scroviștea, în pavilionul construit de Carol I, iar de aici venea cu automobilul în București pentru a lucra cu miniștrii, sau mergea la Periș unde se instalase Marele Cartier General, în clădirile Domeniilor Regale din preajma gării. Regina Maria, împreună cu copiii, s-a stabilit la Buftea, unde Barbu Știrbey îi cedase propriul castel, iar el și familia lui s-au mutat în casa aflată la intrarea în parc. În toamna anului 1916, familia regală a fost confruntată cu o mare nenorocire: moartea principelui Mircea, în vârstă de 3 ani. Acesta s-a îmbolnăvit de febră tifoidă și, după două săptămâni de chin, s-a sfârșit în ziua de 20 octombrie/2 noiembrie, fiind înmormântat în biserica de la mănăstirea Cotroceni.

Luptele pentru eliberarea Transilvaniei s-au desfășurat cu succes, dar după zece zile, situația s-a complicat pe frontul de sud, unde atacau trupele bulgare, turcești și germane, puse sub comanda feldmareșalului Mackensen, una dintre cele mai cunoscute personalități militare germane. Armata bulgară a reușit să cucerească Turtucaia (la 24 august/6 septembrie), fapt ce a provocat un adevărat șoc în opinia publică, dar și în rândul clasei politice. Nicolae Iorga aprecia: „Țara era, în cel mai deplin înțeles al cuvântului, fără stăpân. Regele însuși apărea numai din fuga automobilului, fără să știe nimeni ce vrea, ce face, ce mai înseamnă". Cooperarea României cu Antanta a fost defectuoasă. Muniția și armamentul nu au ajuns la timp în țară, iar sprijinul militar promis de Antantă nu a fost cel convenit prin Convenția din 4/17 august 1916. Operațiunile militare pe alte fronturi – mai ales în Bucovina și în zona Salonic – nu au fost desfășurate pentru a susține ofensiva românească; sprijinul trupelor rusești pe frontul din Dobrogea a fost tardiv și insuficient. Încă de la 24 august 1916, regele Ferdinand scria țarului Nicolae al II-lea: „M-am angajat cu toate forțele contra dușmanului Antantei, bizuindu-mă pe promisiunea că voi fi susținut pe toate fronturile. Acum sunt atacat în Dobrogea de forțe importante, înzestrate cu artilerie superioară și sunt în măsură să afirm că aceste forțe sunt pe cale să fie considerabil mărite". În consecință, cerea țarului să-l „susțină pe frontul transdanubian și să treacă la ofensivă pe celelalte fronturi, așa cum a fost convenit, astfel încât să fie micșorată presiunea armată la care sunt supus". Dar această intervenție a suveranului român, ca și cele care au urmat, nu au avut rezultatele dorite.

O S T A S I ,

V'am chemat ca să purtaţi steagurile voastre peste hotarele unde fraţii nostri vă aşteaptă cu nerăbdare şi cu inima plină de nădejde.-

Umbrele marilor Voevozi Mihai-Viteazul şi Stefan cel Mare a căror rămăşiţi zac in pământurile ce veţi desrobi, vă indeamnă la biruinţă că vrednici urmaşi ai ostaşilor cari au invins la Rasboieni, la Calugăreni şi la Plevna.-

Veţi lupta alături de marile naţiuni cu care ne-am unit.-

O luptă aprigă vă aşteaptă.-Cu bărbaţie să-i indurăm insă greutăţile şi cu ajutorul lui Dumnezeu isbânda va fi a noastră.-

Arataţi-vă deci demni de gloria strămună.-

De-a lungul veacurilor un neam intreg vă va bine cuvânta şi vă va slăvi.-

Ferdinand

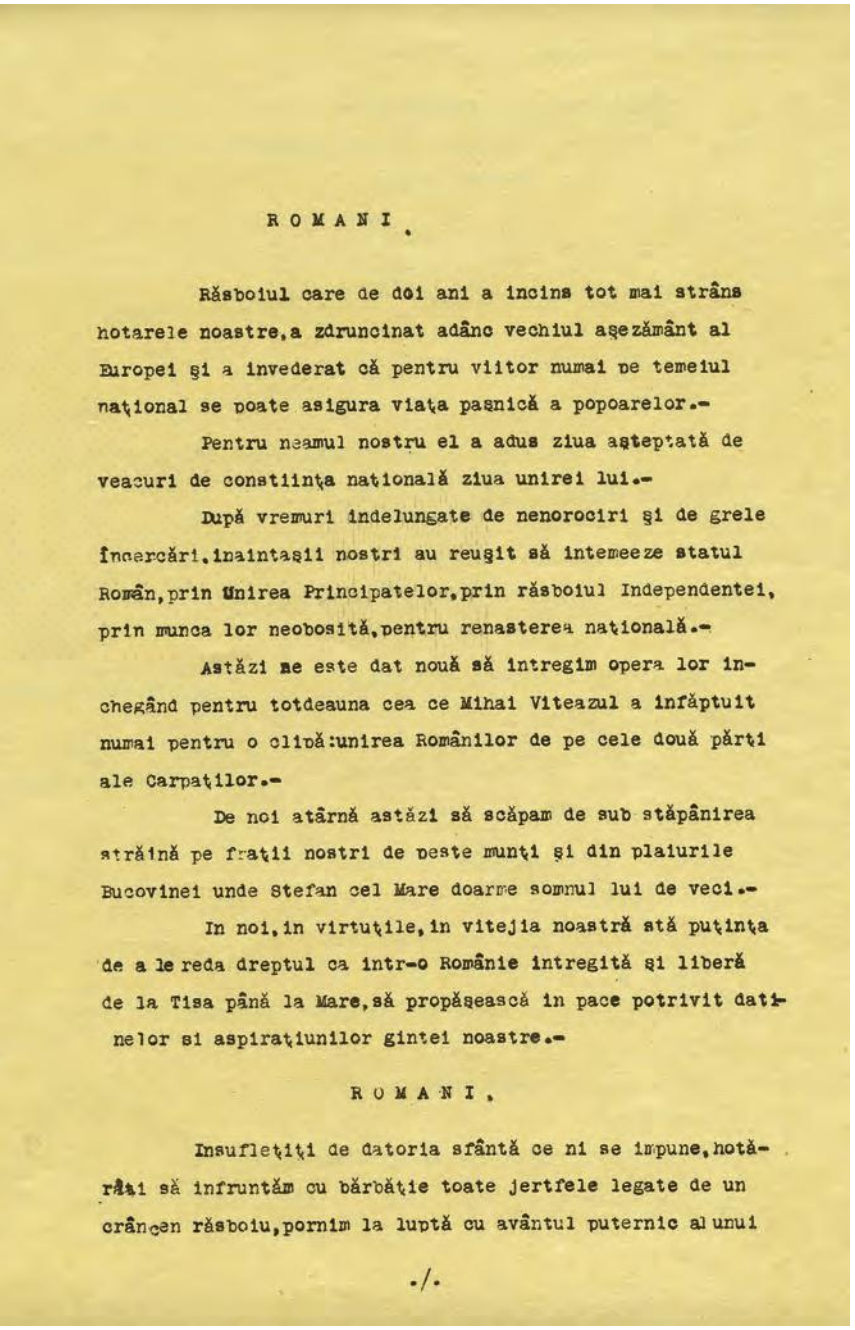
Proclamația către oștire a regelui Ferdinand I. 1916.
Muzeul Național de Istorie a României

Perspectiva înfrângerii militare se contura tot mai limpede. La 8 noiembrie a fost ocupată Oltenia, iar la 10 noiembrie armatele germane și bulgare, comandate de feldmareșalul Mackensen, au trecut Dunărea pe la Zimnicea, îndreptându-se spre București. În aceste condiții, s-a hotărât retragerea în Moldova. În ziua de 11 noiembrie, s-a stabilit evacuarea Parlamentului și transferarea sa la Iași. Foarte mulți locuitori se retrăgeau din fața inamicului, pornind, într-o totală dezordine, spre Moldova. La rândul lor, cei mai mulți oameni politici se retrăgeau la Iași, unde sperau să-și găsească o locuință.

În ziua de 12/25 noiembrie, regina Maria i-a făcut o vizită lui Ferdinand la Periș, pe care avea să o descrie astfel: „La ora 9 m-am dus la Cartierul General să-mi iau rămas-bun de la rege, căci el nu avusese vreme să vină la mine. Apoi voiam să iau măsuri ca să meargă Carol pe front. Avurăm câteva convorbiri în care îi spusei tot ce aveam de spus; erau lucruri grozave, însă ne-am despărțit liniștiți, parcă n-am fi fost în pragul unor întâmplări îngrozitoare. Ne-am despărțit; când, unde și în ce chip ne vom mai întâlni asta e în mâinile Domnului". Regina pledase ca principele Carol să plece pe front, pentru a fi un exemplu și un îndemn pentru ostași, în timp ce suveranul i-a declarat că nu era de acord cu această propunere, deoarece nu trebuia pusă în primejdie viața moștenitorului la tron. După discuția cu Ferdinand, regina Maria împreună cu copiii săi a plecat la Iași. Timp de două săptămâni au locuit în tren, până ce li s-a amenajat o locuință la Comandamentul Militar din acest oraș. Regele a călătorit împreună cu ofițerii din Cartierul General, stabilindu-se la Zorleni, lângă Bârlad. De aici venea deseori la Iași, unde avea reședința în casa domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

A urmat o perioadă extrem de grea pentru români, atât pentru cei din teritoriul ocupat, cât și pentru cei refugiați în Moldova. Regele, acționând de comun acord cu Ion I.C. Brătianu și cu Barbu Știrbey, a căutat să dea o notă de normalitate și de optimism unei societăți complet debusolate și intrate în panică. În acest spirit s-a pregătit deschiderea sesiunii parlamentare la Iași. De la Zorleni, regele Ferdinand a trimis o scrisoare lui Brătianu în care-și exprima hotărârea de a participa la inaugurarea lucrărilor Parlamentului: „Ieșind și ca fond și ca formă din formulele convenționale, doresc ca discursul tronului să fie în acest an mai ales un apel la patriotismul poporului căruia mă adresez, arătând reprezentanților săi gândurile și simțămintele ce mă călăuzesc".

Parlamentul s-a deschis în ziua de 9 decembrie 1916 în sala Teatrului Național din Iași. Regele a citit mesajul într-o atmosferă solemnă, subliniind problemele esențiale cu care se confrunta România și căile pentru rezolvarea lor. A justificat intrarea în război: „Pentru a apăra interesele neamului nostru și a asigura unitatea și viitorul, România era datoare să intervie. De aceea, unind soarta ei cu aceea a Puterilor prin a căror victorie se va așeza viața europeană pe baza principiilor naționalităților, ea a declarat război Austro-Ungariei". A apreciat că înfrângerea era trecătoare și că „suntem hotărâți să luptăm alături de Aliați cu energie și până la capăt". A evidențiat necesitatea reformelor: „Să spunem țăranului că luptând pentru unitatea națională, el luptă totdeodată pentru dezrobirea lui politică și economică. Vitejia lui îi dă drepturi și mai mari asupra pământului pe care-l apără și ne impune mai mult ca oricând datoria ca la sfârșitul războiului să se înfăptuiască reformele agrare și electorale pe temeiul cărora această Adunare Constituantă a fost aleasă". Dezbaterile parlamentare s-au desfășurat într-o atmosferă contradictorie: unii au criticat guvernul, alții l-au elogiat. Remarcabil a fost discursul lui Nicolae Iorga, care a evocat trecutul istoric al poporului român pentru a mobiliza conștiințele contemporanilor. A încheiat folosind cuvintele rostite, tot într-un moment de grea încercare, de Petru Rareș, fiul lui Ștefan cel Mare: „vom fi iarăși ceea ce am fost și încă mai mult decât atât".

ROMANI.

Războiul care de doi ani a încins tot mai strâns hotarele noastre, a zdruncinat adânc vechiul aşezământ al Europei şi a învederat că pentru viitor numai pe temeiul naţional se poate asigura viaţa paşnică a popoarelor.-

Pentru neamul nostru el a adus ziua aşteptată de veacuri de conştiinţa naţională ziua unirei lui.-

După vremuri îndelungate de nenorociri şi de grele încercări, înaintaşii nostri au reuşit să întemeeze statul Român, prin Unirea Principatelor, prin războiul Independentei, prin munca lor neobosită, pentru renaşterea naţională.-

Astăzi ne este dat nouă să întregim opera lor încheiând pentru totdeauna cea ce Mihai Viteazul a înfăptuit numai pentru o clipă: unirea Românilor de pe cele două părţi ale Carpaţilor.-

De noi atârnă astăzi să scăpam de sub stăpânirea străină pe fraţii nostri de peste munţi şi din plaiurile Bucovinei unde Ştefan cel Mare doarme somnul lui de veci.-

In noi, în virtuţile, în vitejia noastră stă putinţa de a le reda dreptul ca într-o Românie întregită şi liberă de la Tisa până la Mare, să propăşească în pace potrivit datinelor şi aspiraţiunilor gintei noastre.-

ROMANI,

Însufleţiţi de datoria sfântă ce ni se impune, hotărâţi să înfruntăm cu bărbăţie toate jertfele legate de un crâncen război, pornim la luptă cu avântul puternic al unui

./.

popor care are credinţă neclintită în menirea lui.-

Ne vor răsplăti roadele gloriase ale isbândei.-

Cu Dumnezeu înainte

Preşedinte al Consiliului de Miniştrii şi Ministru de Războiu Ion I.C. Brătianu

Ministru al Afacerilor Străine

Ministru de Finanţe

Ministru de Interne

Ministru de Domenii

Ministru de Industrie

Ministru de Lucrări Publice

Ministru de Justiţie

Ministru de Culte şi Instrucţie

Proclamaţia către ţară a regelui Ferdinand I şi a Guvernului condus de Ion I.C. Brătianu. 1916. *Muzeul Naţional de Istorie a României*

„Regina Maria a României și cele două fiice ale sale infirmiere" - revista **J`ai vu**, *11 noiembrie 1916.*
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

„Regina Maria a României la căpătâiul răniților" – revista* Le Miroir, *12 noiembrie 1916.
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

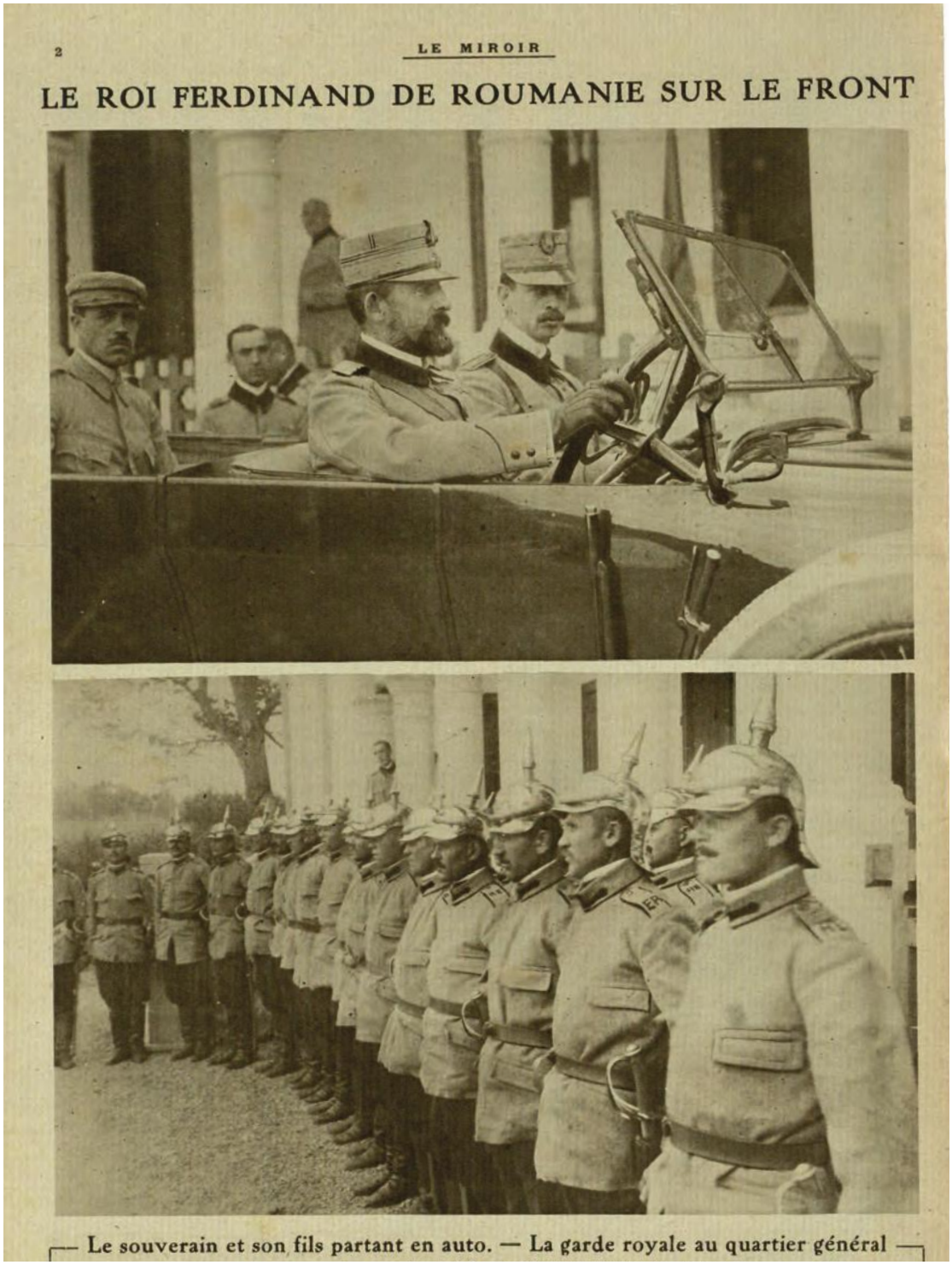

„Pelerinajul reginei Maria pe front" - revista **Le Miroir**, *16 noiembrie 1916.*
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

Plachetă – „Prietenia româno-franceză 1916”, după Georges Scott. 1917. *Muzeul Național Peleș*

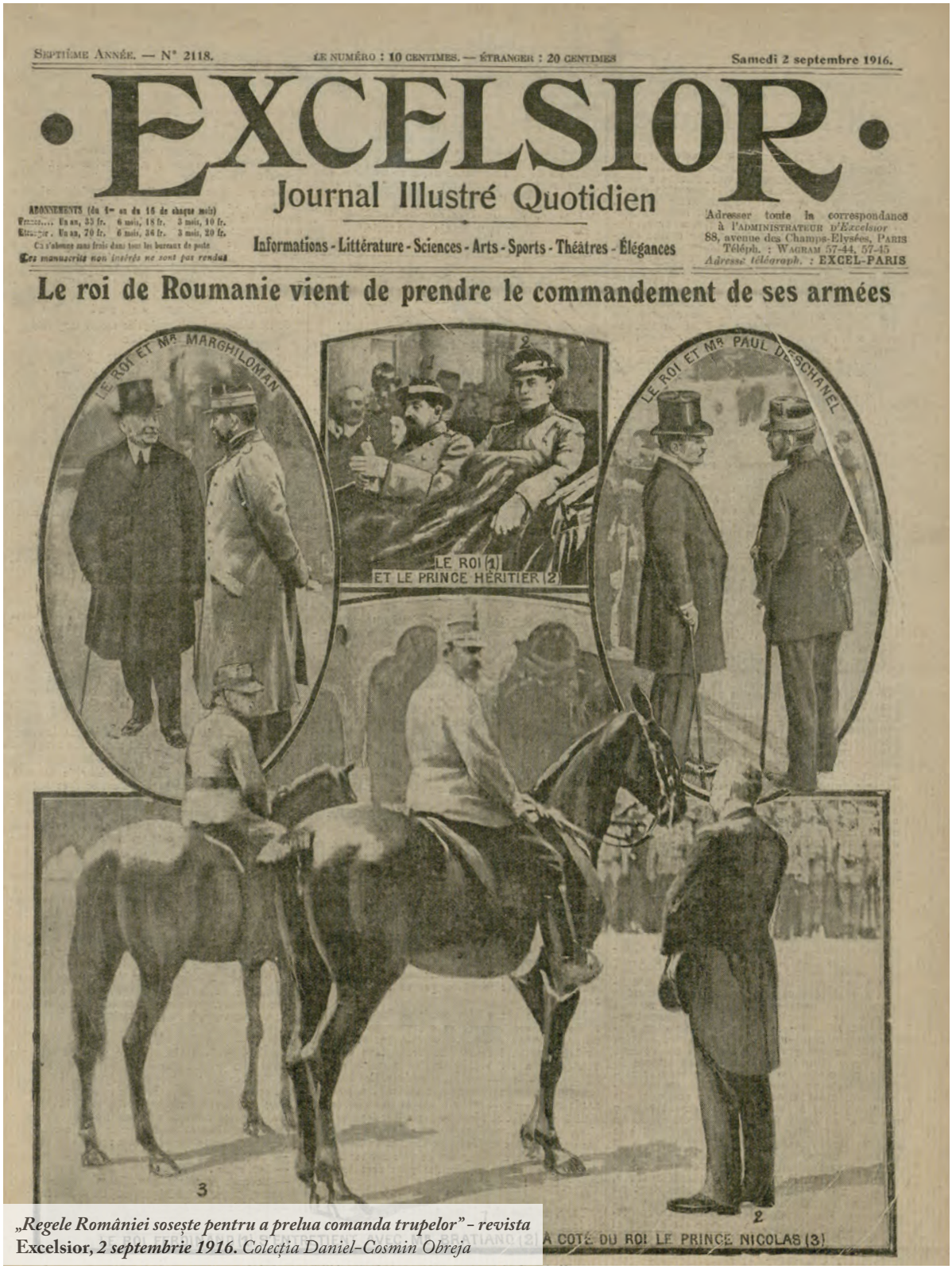

2

LE MIROIR

LE ROI FERDINAND DE ROUMANIE SUR LE FRONT

— Le souverain et son fils partant en auto. — La garde royale au quartier général —

„Regele Fewrdinand al României pe front" - revista **Le Miroir**, *noiembrie 1916.*
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

SEPTIÈME ANNÉE. — N° 2118. LE NUMÉRO : 10 CENTIMES. — ÉTRANGER : 20 CENTIMES Samedi 2 septembre 1916.

EXCELSIOR

Journal Illustré Quotidien

Informations - Littérature - Sciences - Arts - Sports - Théâtres - Élégances

ABONNEMENTS (du 1er au 15 de chaque mois)
France.... Un an, 35 fr. 6 mois, 18 fr. 3 mois, 10 fr.
Étranger. Un an, 70 fr. 6 mois, 36 fr. 3 mois, 20 fr.
On s'abonne sans frais dans tous les bureaux de poste
Les manuscrits non insérés ne sont pas rendus

Adresser toute la correspondance à l'ADMINISTRATEUR d'*Excelsior*
88, avenue des Champs-Élysées, PARIS
Téléph. : WAGRAM 57-44, 57-45
Adresse télégraph. : EXCEL-PARIS

Le roi de Roumanie vient de prendre le commandement de ses armées

LE ROI ET Mr MARGHILOMAN

LE ROI (1) ET LE PRINCE HÉRITIER (2)

LE ROI ET Mr PAUL DESCHANEL

A CÔTÉ DU ROI LE PRINCE NICOLAS (3)

„Regele României soseşte pentru a prelua comanda trupelor" – revista **Excelsior,** ***2 septembrie 1916.*** *Colecţia Daniel-Cosmin Obreja*

Ferdinand I a propus și guvernul a aprobat instituirea Ordinului „Mihai Viteazul", care se acorda ofițerilor ce se distingeau prin acte excepționale de eroism în războiul pentru întregirea neamului. Decretul-lege a fost semnat în ziua de 21 decembrie 1916.

O problemă extrem de importantă a fost aceea a conservării tezaurului Băncii Naționale a României, a arhivelor și a altor valori de patrimoniu. La 8 decembrie 1916, ministrul de Finanțe adresa guvernatorului Băncii Naționale propunerea de a strămuta stocul metalic și orice alte valori ar crede Banca în Rusia, la Moscova, „unde tezaurul imperiului, aflat în Kremlin, oferă o mai mare securitate decât oriunde". În ziua de 12 decembrie a fost adoptat Jurnalul Consiliului de Miniștri prin care acesta „găsește că este nevoie să se pună în siguranță, în Rusia, tezaurul Băncii Naționale și aprobă transferul lui". Peste două zile, la 14 decembrie, s-a semnat la Iași un protocol între ministrul de Finanțe al României, Victor Antonescu, și ministrul Rusiei la Iași, generalul A. Mossolov. Regina Maria a pus într-o casetă toate bijuteriile sale, care au plecat la Moscova împreună cu tezaurul. După zece zile, la 24 decembrie 1916, când faptele erau deja consumate, regele Ferdinand a semnat legea pentru strămutarea sediului central al Băncii Naționale a României de la București, la Iași. Articolul 1 al acestei legi prevedea: „Consiliul General al Băncii va strămuta tezaurul Băncii în orice altă parte când va crede că o asemenea măsură ar fi necesară pentru a pune tezaurul său în siguranță".

Extraordinara aglomerație din Iași, lipsa condițiilor elementare de igienă pentru marea majoritate a populației au dus la apariția uneia dintre cele mai teribile boli: tifosul exantematic, care a răpus zeci de mii de vieți omenești. Punctul culminant al epidemiei a fost atins în luna martie 1917. Nichifor Crainic scria: „Flagelul pustiitor al vremii era tifosul exantematic. Căruțele cărau zilnic cadavrele încărcate claie peste grămadă. Unii mureau de groază, numai ce li se spunea numele bolii". Nicolae Iorga nota că în acele condiții deputații și senatorii „căutau să găsească locuri pentru a trece în Rusia, unde pentru regele Ferdinand - ce s-ar fi ales din rostul și din viața suveranului și a familiei lui! - se pregătea casa negustorească de la Harkov; greoaie camioane ducând averi și provizii sunau zilnic sub ferestile mele". Regele și regina nu au dat curs acestor inițiative, fiind hotărâți se rămână în țară, oricâte primejdii ar fi avut de întâmpinat.

Conștientă de menirea sa în acele împrejurări grele pentru țară, regina Maria s-a implicat în organizarea de spitale și a unui serviciu de ambulanță, a inițiat colaborarea cu Crucea Roșie Britanică, cu cea Americană și cu cea Canadiană. A participat la acțiunile Crucii Roșii române, s-a ocupat de procurarea medicamentelor. Ajutorarea răniților și a bolnavilor aflați pe patul de suferință devenise preocuparea sa esențială. Nu a ezitat să-și pună în pericol viața, socotind că numai astfel va fi un exemplu viu pentru poporul său. Cu un curaj nedezmințit, regina vizita spitale cu răniți și bolnavi, împărțind daruri, adresând cuvinte de încurajare, mângâind frunțile suferinzilor. Ea și-a dobândit popularul titlu de „Mama răniților". Principesa Ileana - atunci un copil de șapte ani - avea să scrie în memoriile sale redactate după 1950: „Când se întorcea seara târziu, acasă la Iași, partea de jos a rochiei - pe vremea aceea se purtau rochii lungi - era de culoare gri-cenușie, ca și cum ar fi fost praf, dar nu era praf, erau păduchi. Astfel, mergea direct în odaia ei de baie, se băga în cada de baie, cu rochia pe ea și se dezbrăca acolo. Toți cei din jur erau înspăimântați și o îndemnau să-și facă injecții ca să fie protejată împotriva tifosului exantematic care făcea ravagii, dar mama protesta spunând: eu nu am timp să fiu bolnavă, și atâta timp cât România are nevoie de mine, Dumnezeu o să mă ocrotească, nu pentru mine, dar pentru că țara are nevoie de mine. În timpul războiului nu a luat nici un medicament preventiv și Dumnezeu într-adevăr a păzit-o". Guvernul Brătianu, pentru a încuraja

Regele Ferdinand vizitând spitalele de campanie; în imaginea de jos este însoțit de regina Maria. 1917. *Arhivele Naționale ale României*

Decorație franceză – „Croix de guerre”. *Muzeul Național Peleș*

pe celelalte femei angajate în această activitate caritabilă, a instituit în martie 1917 ordinul „Crucea Regina Maria". Suverana le-a antrenat și pe fiicele sale, Elisabeta și Mignon în activitatea de sprijinire a răniților, ele îmbrăcând halatul Crucii Roșii, în timp ce Ileana o însoțea adesea pe regină cu prilejul vizitelor în spitale și pentru ajutorarea celor nevoiași.

Evident, regina a continuat să fie o prezență activă în viața politică, exprimându-și punctele de vedere în discuțiile cu miniștrii, cu șefii misiunilor diplomatice și militare Aliate, trimițând scrisori țarului Rusiei și regelui Marii Britanii. Era convinsă că România va depăși momentele grele prin care trecea și își va realiza idealul național.

Regele Ferdinand, cu firea sa mai puțin comunicativă, și-a concentrat eforturile în direcția reorganizării, dotării și instruirii armatei, elaborării planului de acțiune militară, care avea să fie pus în aplicare odată cu venirea primăverii. I-a primit și a avut discuții cu mesagerii guvernelor de la Paris, Londra, Sankt Petersburg și Roma, precum și cu reprezentanții Crucii Roșii Internaționale.

În zona ocupată, feldmareșalul Mackensen a introdus un regim militar extrem de sever. Alexandru Marghiloman nota: „Germanii devin grozav de aspri și puțin discreți. Ei invadează totul și desigur că curtenia este în mod voluntar dată la o parte. [...] Pe hârtiile oficiale, titlul ministerial și mențiunea «Regatul României» sunt șterse. Ei zic că, oficial, Regatul României nu mai există. Au oprit ca să fie pomenit în biserici regele și chiar să se pronunțe numele lui". Între multele afișe și proclamații lipite pe garduri și pe clădirile publice era și una semnată de principele Wilhelm de Hohenzollern, fratele lui Ferdinand, în care se scria: „Am venit să pedepsim România, nu însă pe români, să pedepsim pe acela care a trădat Casa, familia și țara și și-a călcat cuvântul de onoare. Am venit să pedepsim pe aceia care au trădat țara și și-au vândut țara".

Obținând victorii pe frontul românesc, Puterile Centrale au urmărit să-și impună dominația asupra României pe calea unei păci separate. Una dintre condițiile realizării acestui obiectiv era detronarea regelui Ferdinand și înlăturarea guvernului Brătianu. Problema persoanei care urma să ia locul regelui Ferdinand a format obiectul multor controverse între guvernul de la Berlin și cel de la Viena, precum și în interiorul acestora, între militari și civili. Spre exemplu, generalul E. Ludendorff înștiința Ministerul de Externe de la Berlin că, ținând seama de proiectele germane privind România, era de dorit să se propună Coroana României prințului Kiril al Bulgariei. În cadrul consfătuirii conducătorilor politici și militari germani din 17/30–18/31 mai 1917 s-a hotărât „detronarea Hohenzollernilor din România", chestiunea urmând a fi rezolvată odată cu împărțirea statului român. Fostul ministru plenipotențiar al Austro-Ungariei la București, Ottokar Czernin, devenit ministru de Externe al acestui stat, preciza în august 1917 lui George Știrbey: „Românii vor putea să-și aleagă un rege, căci cu nici un preț nu poate rămâne pe tron regele Ferdinand; de asemenea, nu va putea domni nici prințul Carol". Posibili regi erau nominalizați prințul Frederic-Eitel (fiul împăratului Wilhelm al II-lea), arhiducele Max (fratele împăratului Austro-Ungariei), arhiducele Francisc, prințul Ioachim, prințul Schönburg, prințul Nicolae (cel de-al doilea fiu al lui Ferdinand).

Și românii rămași în teritoriul ocupat erau foarte preocupați de subiect. Cei care preconizau încheierea păcii separate cu Puterile Centrale apreciau că România ar putea obține condiții mai bune prin sacrificarea regelui Ferdinand. Într-o discuție avută cu Marghiloman la 3/16 ianuarie 1917, feldmareșalul Mackensen a întrebat: „Mai credeți posibilă menținerea dinastiei? Înaintea căderii Bucureștilor, pacea cu România era posibilă și regele își mai putea căpăta iertarea". Cel mai înverșunat adversar al lui Ferdinand era P.P. Carp,

Principesa Elisabeta a României în mijlocul răniților și bolnavilor dintr-un spital de campanie. 1917.
Muzeul Național de Istorie a României

care-i declara lui Alexandru Marghiloman la 2 august 1917: „Condițiile mele [față de Germania] sunt trei: Să deșerte Moldova, să gonească dinastia și să-mi dea imediat noul rege". În opinia lui Carp, desemnarea unui nou rege al României era „treaba" Germaniei, nu a românilor. Acest nou rege „va da guvernul cui va voi și el este cel care va face pacea. Aceasta este o condiție *sine qua non* pentru mine".

Titu Maiorescu vedea posibilă „o Românie având ca rege, ca și Ungaria, pe împăratul Austriei". La rândul său, C. Stere a făcut în martie 1917 vizite la Viena și Berlin, unde a argumentat necesitatea menținerii statului român ca o stavilă în calea expansiunii Imperiului Rus spre sud-estul Europei. În memoriul adresat conducătorilor celor două state, el propunea ca România „să se alipească" Puterilor Centrale, fie în cadrul Germaniei și Austriei, fie în cadrul unuia din aceste state, alegând pe unul din cei doi împărați ca rege al României. „Având în vedere situația geografică – aprecia C. Stere – unirea cu Austria s-ar efectua mai ușor". În acest scop, nu era nevoie să se aștepte până la încheierea păcii generale, ci „după eliberarea Moldovei de sub ocupația rusească, se poate numi imediat un guvern provizoriu și să se proclame detronarea actualei dinastii. După aceasta s-ar supune în mod tradițional unui plebiscit alegerea unei noi dinastii. Națiunea întreagă ar primi cu entuziasm această nouă ordine. Printr-o reformă agrară s-ar putea câștiga țăranii, iar o mare parte a populației din orașe prin emanciparea evreilor, intelectualii prin faptul unirii tuturor românilor sub o singură dinastie. Dacă ar intra și Basarabia ar fi și mai bine". C. Stere argumenta că România trebuie să se „lege de blocul Mitteleuropa", realizând „unirea personală cu Austria; Împăratul, sau fiul împăratului, rege al României; așa blocul român – Ardeal-România Mare – se va strânge".

În acest timp, în Moldova se desfășura o activitate febrilă pentru înzestrarea armatei române, reorganizarea și instruirea ei temeinică, în vederea luptelor hotărâtoare pentru salvgardarea statului național român. De un real folos au fost ajutoarele în armament și muniție primite din partea Antantei, precum și implicarea misiunii militare franceze, condusă de generalul Berthelot, în pregătirea ostașilor români. Pe frontul din Moldova a fost deplasat un număr important de unități militare. Conform acordului stabilit, regele Ferdinand a fost învestit cu calitatea de comandant al trupelor româno-ruse, fiind ajutat de generalul rus Vladimir Vladimirovici Zaharov (apoi Dmitri Grigorievici Șcerbacev) și de generalul român Constantin Prezan.

Odată cu sosirea primăverii, Ferdinand și Maria s-au deplasat de mai multe ori pe linia frontului, au inspectat trupele, au asistat la depunerea jurământului de către noile serii de soldați, au decorat drapelele de luptă ale mai multor regimente, au acordat decorații celor care se remarcaseră în campania din 1916, au stat de vorbă cu ofițerii și soldații, au rostit cuvinte de încurajare, exprimându-și încrederea în victoria finală. Se realiza astfel o legătură sufletească între militari și familia regală.

Revoluția rusă din februarie 1917 și înlăturarea țarismului au avut un puternic ecou în România. Decizia guvernului provizoriu de a ,,democratiza" armata rusă prin constituirea de soviete ale soldaților a creat un adevărat haos în rândul militarilor ruși. Pe frontul din Moldova se afla circa un milion de ostași ruși, care au fost cuprinși de febra revoluționară. Spiritul de disciplină a slăbit considerabil, s-au constituit „soviete" ale soldaților, mai mulți ofițeri au fost degradați. Monarhia era privită ca o instituție reacționară care trebuia înlăturată pretudindeni în lume, pentru a se asigura „domnia poporului". Foarte curând s-a conturat ideea că și în România regele trebuia detronat, astfel că au început să se elaboreze planuri concrete de acțiune.

Regele Ferdinand alături de generalul Henri Berthelot și de Albert Thomas (ministrul francez al Armamentului) vizitând linia frontului. 1917. *Muzeul Național de Istorie a României*

Regele Ferdinand alături de generalul Henri Berthelot, de Albert Thomas și de principele moștenitor Carol pe frontul din Moldova. 1917. *Muzeul Național de Istorie a României*

În acea atmosferă, la sfatul lui Ion I.C. Brătianu, regele Ferdinand s-a deplasat pe front, pentru a anunța decizia sa de a susține reformele - agrară și electorală. În ziua de 23 martie/5 aprilie 1917, regele s-a adresat ostașilor Armatei a II-a, comandată de generalul Alexandru Averescu: „*Vouă, fiilor de țărani, care ați apărat cu brațul vostru pământul unde v-ați născut, unde ați crescut, vă spun eu, regele vostru, că pe lângă răsplata cea mare a izbânzii, care vă asigură fiecăruia recunoștința neamului nostru întreg, ați câștigat totodată dreptul de a stăpâni într-o măsură mai largă pământul pe care v-ați luptat. Vi se va da pământ. Eu, regele vostru, voi fi întâiul în a da pilda; vi se va da și o largă participare la treburile statului*". Acest discurs se înscria pe linia acțiunii Partidului Național-Liberal începută în septembrie 1913 și a programului guvernului Ion I.C. Brătianu, constituit în ianuarie 1914. Cuvântul regelui a avut un mare impact psihologic, întărind convingerea militarilor români - în covârșitoarea lor majoritate țărani - că cele două reforme se vor realiza.

În Moldova, atmosfera politică și socială se menținea tensionată, ca urmare a acțiunilor anarhice ale ostașilor ruși, manevrați de bolșevici. La 18 aprilie/1 mai 1917 ei l-au eliberat pe liderul socialist Cristian Racovski - care avea domiciliul supravegheat pe strada Sărăriei din Iași - după care s-au deplasat la statuia lui Alexandru Ioan Cuza, de pe soclul căreia au ținut discursuri împotriva burgheziei, a regelui, a exploatării etc. I.G. Duca avea să scrie: „Ziua aceasta, corespunzând cu data de 1 mai stil nou, armata Rusiei revoluționare a transformat-o în mare sărbătoare a proletariatului și a soldaților ruși. În consecință, pretutindeni mitinguri, discursuri incendiare și pe multe părți ale frontului, sub motive de solidaritate internațională și de pacifism, fraternizare cu trupele dușmane. Parcă văd și astăzi aspectul Iașului: de dimineață până seara camioane, automobile cu steaguri roșii circulând în toate direcțiile, încărcate cu soldați care vociferau și chiuiau. [...] Toți soldații ruși purtau cocarde roșii, aveau atitudini agresive și priviri batjocoritoare. Vădit, situația era gravă". Manifestații similare au avut loc în Bacău, Tecuci, Roman și Bârlad.

În acele împrejurări, dr. Nicolae Lupu, la sugestia lui Nicolae Iorga, a luat legătura cu militantul socialist Alexandru Dobrogeanu-Gherea pentru a-i mijloci o întâlnire cu Consiliul [revoluționar] al armatei ruse din Iași. La această întâlnire au participat 10 deputați români. Dr. N. Lupu s-a adresat astfel interlocutorilor: „De ce vă amestecați d-voastră în treburile României, și de ce vreți să lăsați impresiunea că nu vă deosebiți întru nimic de Imperiul țarist, care totdeauna s-a amestecat în treburile noastre de aici? Lăsați-ne singuri; noi știm și vom face reformele noastre compatibile cu țara". În urma acestei intervenții, Consiliul a dat publicității un manifest prin care cerea militarilor să respecte ordinea și liniștea existente în capitala provizorie a României.

Pe de altă parte, pentru a ține situația sub control și a arăta că autoritățile române nu se lasă intimidate de acțiunile anarhice ale bolșevicilor, generalul Constantin Prezan, șeful Marelui Cartier General, a organizat o paradă militară. Trupele Regimentului 9 vânători au intrat în oraș cântând „La arme" și „Ceasul gloriei a sunat". Această demonstrație de forță a avut un puternic impact asupra bolșevicilor. Peste mai puțin de trei săptămâni, la 10 Mai - Ziua Națională a României - s-a organizat o nouă acțiune: trecerea în revistă a trupelor, pe platoul Șorogari de lângă Iași. Cu acel prilej, regele Ferdinand și generalul Berthelot au decorat drapelele de luptă ale mai multor unități, precum și un mare număr de ofițeri. Corurile reunite ale tuturor regimentelor au cântat marșul „La arme!".

În ziua de 6 mai au început dezbaterile asupra modificării Constituției. După discuții ample, la 13/26 iunie 1917 Adunarea Deputaților și la 20 iulie/2 august Senatul au votat înlocuirea articolelor

Regina Maria și principesa Elisabeta. 1917.
Arhivele Naționale ale României

care se refereau la dreptul de vot și la proprietate. Regele Ferdinand a semnat legea respectivă, care oferea baza legală pentru împroprietărirea țăranilor și introducerea votului universal. Erau reforme așteptate de societatea românească, ele având și o deosebită semnificație națională. O subliniase Take Ionescu: „Noi legiferăm astăzi pentru România Mică, dar legiferăm cu ochii la România de mâine". O Românie democrată, ai cărei cetățeni beneficiau de o bună stare materială și de dreptul de a-și exprima liber opiniile politice.

Un puternic impact emoțional l-a avut înrolarea în armata română a unui mare număr de ardeleni și bucovineni, foști militari în armata austro-ungară luați prizonieri de armata rusă, eliberați în urma demersurilor guvernului român. La ceremonia desfășurată în ziua de 8 iulie 1917 la statuia lui Alexandru Ioan Cuza au luat cuvântul Ion I.C. Brătianu, Octavian Goga și alte personalități. Regele Ferdinand li s-a adresat cu aceste cuvinte: ,,*Vouă, fraților ardeleni și din Bucovina, care ați venit între noi din pribegie, care după multe și crude suferințe sufletești ați pășit pe pragul casei părintești, vă zic azi din adâncul inimii bine ați venit! [...] Biruința va fi a noastră și cu ea libertatea și fericirea și atunci vom fi un singur și strâns unit popor de frați nedespărțiți întotdeauna*". Regina Maria avea să noteze că ardelenii și bucovinenii ,,*erau simbolul țelului nostru, erau mărturia vie că visul nostru poate să fie realitate*".

Marile bătălii de pe frontul românesc s-au desfășurat în iulie-august 1917 la Mărăști, Mărășești și Oituz. Trupele româno-ruse au reușit să zădărnicească planurile inamicului. În ordinul de zi către ostași, din 12/25 august 1917, regele Ferdinand aprecia*: „Luptele crâncene ce s-au dat în timpul ultimelor săptămâni de către trupele ruso-române puse sub comanda mea au dat din nou la iveală însușirile ostășești ale armatelor aliate pe frontul român.[...] Vitejia ce ați arătat până aici îmi dă dreptul să privesc cu încredere în viitor, căci luptăm pentru bunurile noastre cele mai sfinte și cauza noastră e dreaptă, de aceea și biruința trebuie să fie a noastră*". Adresându-se românilor, suveranul își exprima încrederea că : ,,*În locul României de ieri vom dobândi o Românie de mâine, așa cum au mângâiat-o în visurile lor părinții noștri, așa cum o vom lăsa moștenire urmașilor noștri*". Suveranul își încheia mesajul cu apelul: ,,*Înainte spre România Mare!*". În săptămânile următoare, regele și regina au vizitat linia frontului pentru a-i felicita pe ostași, decorându-i pe cei remarcați prin acte de eroism, asistând la slujbele de comemorare a celor căzuți pe câmpul de luptă.

Situația pe Frontul de Est nu era încă decisă, Germania nu a abandonat această zonă. Însuși împăratul Wilhelm al II-lea a venit în România pentru a se documenta la fața locului și a-i încuraja pe militarii săi. Acest gest era astfel comentat de I.G. Duca: „În treizeci de ani de pașnică domnie și infinite călătorii, împăratul Wilhelm nu găsise răgazul ca să viziteze pe Hohenzollernul care domnea la gurile Dunării. Regele Carol I suferise, jignit în mândria lui, de această lipsă de atenție a șefului Casei sale și de ani de zile evita să treacă sau măcar să se apropie de Berlin. Împăratul Austriei venise la București. Împăratul Germaniei se mulțumise târziu, târziu de tot, să-l trimită pe Kronprinz. Și iată că acum, în plin război, în plin teritoriu ocupat, Wilhelm al II-lea sosea, ca și cum ar fi vrut să accentueze și mai mult gestul său și să transforme o veche lipsă de atenție într-o vădită ofensă". Împăratul a fost mai întâi la Curtea de Argeș, unde a depus flori pe mormântul lui Carol I „cel credincios", apoi la Cernavodă, Sinaia și Mărășești. În fața trupelor germane de la Cotești „a găsit cu cale să insulte în chip trivial pe Hohenzollernul care se mărginise să apere drepturile țării sale de adopțiune și să-l amenințe cu fulgerile lui necruțătoare. Gestul era cel puțin o supremă ineleganță. Regele Ferdinand n-a spus nimic, dar știu că a suferit".

Regele Ferdinand împreună cu generalul Alexandru Averescu și alți ofițeri studiind planurile în timpul bătăliei de la Mărăști. 1917.
Muzeul Național de Istorie a României

Bancnota de 10 bani, cu efigia regelui Ferdinand, emisă Ministerul Finanțelor în anul 1917. Este considerată cea mai mică bancnotă din lume.
Muzeul Național de Istorie a României

Situația pe Frontul de Est s-a schimbat radical ca urmare a ieșirii Rusiei din război. La 25 octombrie/7 noiembrie 1917, Partidul Comunist (bolșevic), condus de Vladimir Ilici Lenin, a cucerit puterea la Petrograd. În acțiunea sa, Lenin a fost sprijinit de Germania, care urmărea scoaterea Rusiei din marea confruntare militară. Chiar a doua zi, prin Decretul asupra păcii, semnat de Lenin, guvernul sovietic propunea „tuturor popoarelor beligerante și guvernelor lor să înceapă imediat tratativele, în vederea încheierii unei păci democratice drepte". În fapt, Rusia a pornit pe calea păcii separate. Istoricii militari au apreciat că „pe frontul din Europa orientală, în care era cuprins și frontul românesc, se creează o situație militară nouă, favorabilă Puterilor Centrale și net dezavantajoasă pentru armata română, cu toate biruințele strălucite obținute în vară asupra inamicului la Mărăști, Mărășești și Oituz".

Generalul Șcerbacev s-a supus ordinelor venite de la Petrograd și a propus Puterilor Centrale încheierea unui armistițiu, negocierile urmând a se desfășura la Focșani. Pentru oficialitățile române luarea unei decizii devenise presantă. În aceste condiții cuvântul regelui era extrem de important. Regina Maria nota la 3/16 noiembrie 1917: „Nando e abătut și deznădăjduit. Mă tem că se află în pragul unei adevărate năruiri. Ultimele vești din Rusia au fost atât de disperate și atât de îngrozitoare pentru noi, încât Nando spune că vede apropiindu-se sfârșitul cu pași uriași". În ziua de 21 noiembrie a avut loc o ședință a Consiliului de Miniștri, prezidată de rege, la care au participat și generalii Prezan, Averescu și Grigorescu. Regele a făcut următoarea declarație: ,,Când am intrat în război știam că va fi greu, prevedeam chiar că se poate să fim învinși; nu mi-a putut însă trece prin minte că vom fi victima unui act de trădare fără precedent în istorie și că astfel va veni o zi ca cea de azi, în care să trebuiască să ne gândim cum să ieșim cu onoare fără a ne sinucide". S-a hotărât trimiterea unor delegați la Focșani, care să încheie, împreună cu cei ai generalului Șcerbacev, armistițiul cu Puterile Centrale.

Ion I.C Brătianu i-a convins pe miniștrii Antantei, prezenți la Iași, să semneze o scrisoare în care se afirma că ,,România, după ce s-a luptat eroic până la limitele extreme ale posibilului, a fost pusă, prin trădarea rușilor, în situația de a se retrage până în momentul în care a fost absolut necesar să depună armele și deci armistițiul nu va afecta înțelegerile încheiate de Aliați cu ea".

Unitățile militare rusești de pe frontul din Moldova au intrat într-un rapid proces de dezagregare. Ostașii părăseau într-o dezordine totală unitățile militare, iar victime au devenit cetățenii pașnici, ale căror bunuri erau jefuite, iar ei erau molestați și chiar omorâți. Bolșevicii au trimis la Iași pe Roșal - cel care provocase răscoala marinarilor din Kronstadt, urmată de acte de o rară violență - pentru a organiza o lovitură de stat în România prin asasinarea regelui și a șefului guvernului. El a decis să preia conducerea trupelor rusești, drept care, în noaptea de 8/9 decembrie, însoțit de circa 20 de persoane, a pătruns în locuința lui Șcerbacev, somându-l să-și dea demisia din funcția de comandant al trupelor ruse de pe frontul din Moldova. Dar ostașii ucraineni care erau în preajma lui Șcerbacev au sărit în ajutorul lui, au anunțat autoritățile române, care au reușit să-i aresteze pe bolșevici. În ziua de 9 decembrie, la ora 4 și jumătate noaptea, Brătianu l-a informat pe rege despre hotărârea Consiliului de Miniștri privind dezarmarea trupelor rusești, aflate în tabăra de la Socola, iar suveranul a aprobat acțiunea comandată de generalul Prezan. I.G. Duca avea să noteze: „Când pe la ora 7–7½ bolșevicii s-au văzut înconjurați de trupele noastre, au schițat timp de câteva minute o rezistență, dar simțindu-ne hotărâți au depus imediat armele și astfel, fără nici o luptă, am putut dezarma mai multe mii în câteva ceasuri și fără nici o pierdere".

În acea atmosferă încărcată, plină de incertitudini, regele Ferdinand și regina Maria au serbat 25 de ani de căsătorie, în ziua de 27 decembrie 1917/9 ianuarie 1918.

Regele Ferdinand inspectând tranșeele la Oituz. 1917.
Muzeul Național de Istorie a României

Ordinul „Mihai Viteazul", clasa I, cea mai înaltă distincție militară, instituită în timpul Primului Război Mondial.
Muzeul Național Peleș

Familia regală participă la o slujbă de pomenire a celor căzuți în luptele din vara anului 1917. Muzeul Național de Istorie a României

Principele moștenitor Carol testând o mitralieră. 1917. Muzeul Național de Istorie a României

Regina Maria împreună cu generalul Traian Moșoiu. 1917. Muzeul Național de Istorie a României

Regina Maria împreună cu principele Nicolae și principesa Ileana în mijlocul unor copii orfani din Popricani. 1917.
Arhivele Naționale ale României

Familia regală participă la o slujbă religioasă ținută cu ocazia sosirii voluntarilor ardeleni la Iași. 1917.
Muzeul Național de Istorie a României

Regina Maria cu principesa Ileana și generalul Eremia Grigorescu. 1917.
Arhivele Naționale ale României

Insignă „Regina Maria”.
Muzeul Național Peleș

Regina Maria și generalul Eremia Grigorescu pe front, la Mărășești. 1917.
Arhivele Naționale ale României

ENCORE UN RAID SUR L'ANGLETERRE. — UN ZEPPELIN ABATTU

EXCELSIOR

Lundi 18 JUIN 1917

Huitième année. — N° 2.407. — 10 centimes.

« Le plus court croquis m'en dit plus long qu'un long rapport. » — NAPOLÉON

LA REINE DE ROUMANIE INFIRMIÈRE SUR LE FRONT

LA REINE MARIE, VÊTUE EN INFIRMIÈRE ET CHAUSSÉE DE BOTTES, VA VISITER LES BARAQUES D'ISOLEMENT DES TYPHIQUES

Tandis que le roi Ferdinand fait de fréquentes visites aux soldats du front que leurs premiers revers n'ont pas découragés, la reine Marie, modèle de dévouement et d'abnégation, continue de prodiguer ses soins aux blessés et aux malades de l'arrière. Dernièrement, au mépris du danger, l'admirable souveraine est allée sur la ligne de feu porter des douceurs et des encouragements aux soldats atteints du typhus exanthématique. La voici, accompagnée de médecins et d'infirmières, allant visiter les baraques des isolés.

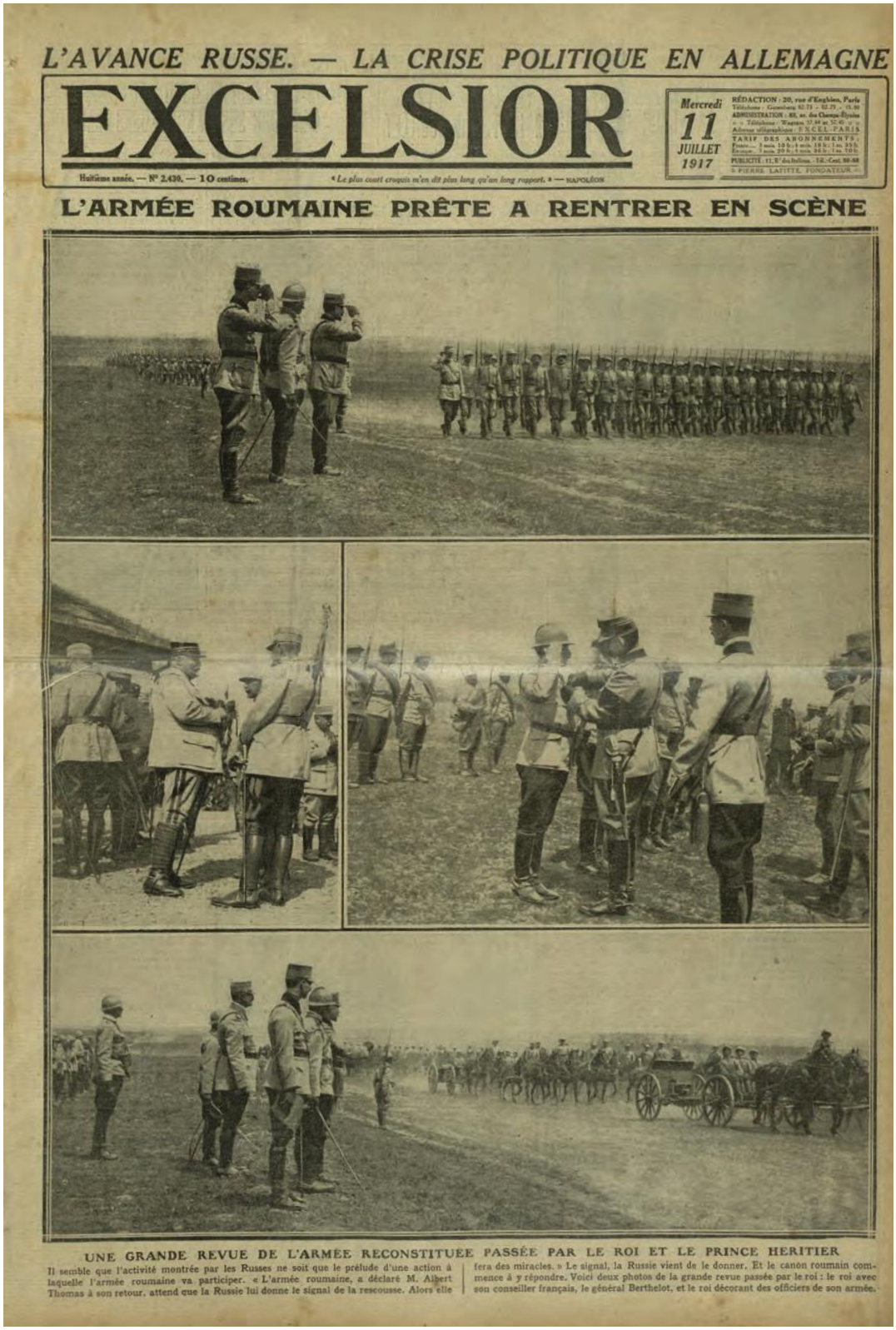
LES OFFICIERS FRANÇAIS INSTRUCTEURS AUX ÉTATS-UNIS

Crucea „Regina Maria", clasa I. *Muzeul Național Peleș*

„Regina României infirmieră pe front" - revista* Excelsior, *18 iunie 1917. *Colecția Daniel-Cosmin Obreja*

L'AVANCE RUSSE. — LA CRISE POLITIQUE EN ALLEMAGNE

EXCELSIOR

Mercredi 11 JUILLET 1917

Huitième année. — N° 2.430. — 10 centimes.

« Le plus court croquis m'en dit plus long qu'un long rapport. » — NAPOLÉON

L'ARMÉE ROUMAINE PRÊTE A RENTRER EN SCÈNE

UNE GRANDE REVUE DE L'ARMÉE RECONSTITUEE PASSÉE PAR LE ROI ET LE PRINCE HERITIER

Il semble que l'activité montrée par les Russes ne soit que le prélude d'une action à laquelle l'armée roumaine va participer. « L'armée roumaine, a déclaré M. Albert Thomas à son retour, attend que la Russie lui donne le signal de la rescousse. Alors elle fera des miracles. » Le signal, la Russie vient de le donner. Et le canon roumain commence à y répondre. Voici deux photos de la grande revue passée par le roi : le roi avec son conseiller français, le général Berthelot, et le roi décorant des officiers de son armée.

„Armata română gata să reintre în acțiune" – revista* Excelsior, *11 iulie 1917.
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

Relațiile dintre cei doi erau oficiale, cele intime fiind de domeniul unui trecut destul de îndepărtat. Regina Maria nota: „Astăzi, Nando și cu mine, mână în mână, ne mărturisim unul altuia că în ceasul de față în contra nenorocirilor noastre, sau mai bine zis, mulțumită lor, am ajuns cei mai temeinici prieteni din lume și că suntem legați de țara noastră așa cum nu e dat multor suverani să fie". Nici cu acest prilej, regina nu uita să-l elogieze pe Barbu Știrbey: „Primirăm pe demnitarii Curții cărora le oferim un mare dejun. Prințul Știrbey rosti o cuvântare foarte simplă, însă înduioșătoare, în care cită cuvintele rostite de bătrânul rege Carol la nunta noastră, când spusese că tânăra soție venise ca să fie țării un sprijin nou. Prințul dezvoltă această temă și arătă cum tânăra soție împlinise așteptările țării ei". Ferdinand și Maria au primit mai multe delegații care au venit să-i felicite, oferindu-le și unele daruri. Între acestea, cea a soțiilor de ofițeri, care a oferit 40 000 de lei, în timp ce guvernul le-a făcut cadou inele din argint bătute în oțel de război și 500 000 de lei pentru operele de caritate ale reginei. În cadrul unei festivități restrânse, Ferdinand i-a decorat pe generalii Prezan, Văitoianu și Grigorescu, iar regina Maria a primit „Virtutea Militară" clasa I. Ziua s-a încheiat cu o masă oferită de guvern, în timpul căreia Ion I.C. Brătianu și regele Ferdinand au rostit discursuri în care au subliniat situația delicată în care se afla România, exprimându-și speranța că vor veni vremuri mai bune.

Anul 1918, care a debutat pentru români într-o atmosferă neagră, avea să devină cel mai luminos din toată istoria lor. Primele raze de speranță au răsărit peste Prut. Românii din Basarabia s-au organizat, alegând un organism reprezentativ - Sfatul Țării, care la 2/15 decembrie 1917 a proclamat Republica Democratică Moldovenească. Neavând forțele necesare pentru a asigura ordinea publică - grav amenințată de militarii ruși care se retrăgeau din România, precum și de grupările bolșevice și anarhiste - liderii tinerei republici au apelat la sprijinul guvernului de la Iași. Regele, primul ministru și comandanții militari au decis să dea curs acestei solicitări. Armata română a trecut Prutul sub comanda generalului Ernest Broșteanu, iar la 13/26 ianuarie 1918 a intrat în Chișinău. În aceeași zi s-a anunțat oficial hotărârea guvernului sovietic de a rupe relațiile diplomatice cu România. În notă se preciza: „Tezaurul României, aflat în păstrare la Moscova, se declară intangibil pentru oligarhia română. Puterea sovietică își asumă răspunderea de a păstra acest tezaur pe care îl va preda în mâinile poporului român". La 24 ianuarie/6 februarie 1918, Sfatul Țării a proclamat independența Republicii Democratice Moldovenești față de Rusia. În funcția de președinte al Republicii a fost ales Ion Inculeț, iar în cea de prim-ministru, Daniel Ciugureanu.

Pe de altă parte, presiunile Puterilor Centrale pentru încheierea păcii separate au devenit extrem de puternice. În ziua de 23 ianuarie/5 februarie 1918 feldmareșalul Mackensen adresase guvernului român un ultimatum, cerându-i să-și lămurească poziția în termen de patru zile. Take Ionescu a sugerat regelui să dea oștirii ordinul de a lupta, după care să plece din țară. Ferdinand a respins categoric propunerea: „Hotărârea mea în această privință este irevocabilă. Cât timp va rămâne liber un petec al teritoriului național, eu voi rămâne acolo, cât timp va rămâne un soldat și un drapel român, eu voi rămâne alături de ei, oricare ar trebui să-mi fie soarta". Realist, Ion I.C. Brătianu a propus purtarea de negocieri, care să dureze cât mai mult, sperând în victoria Aliaților. El și-a prezentat demisia în ziua 26 ianuarie/8 februarie, iar regele l-a însărcinat la 29 ianuarie/11 februarie pe generalul Alexandru Averescu să formeze guvernul care să negocieze pacea cu Puterile Centrale. Acesta a trimis la Buftea o delegație în frunte cu Ion Mitilineu și Al. Papiniu, care a obținut prelungirea armistițiului în vederea discutării tratatului de pace.

Ordinul Mihai Viteazul, clasa a III-a.
Muzeul Național Peleș

Regele Ferdinand și generalul Eremia Grigorescu. 1917.
Arhivele Naționale ale României

Regele Ferdinand și generalul Alexandru Averescu. 1917.
Muzeul Național de Istorie a României

Regele Ferdinand decorează soldații care s-au distins în bătăliile din vara anului 1917.
Arhivele Naționale ale României
Muzeul Național de Istorie a României

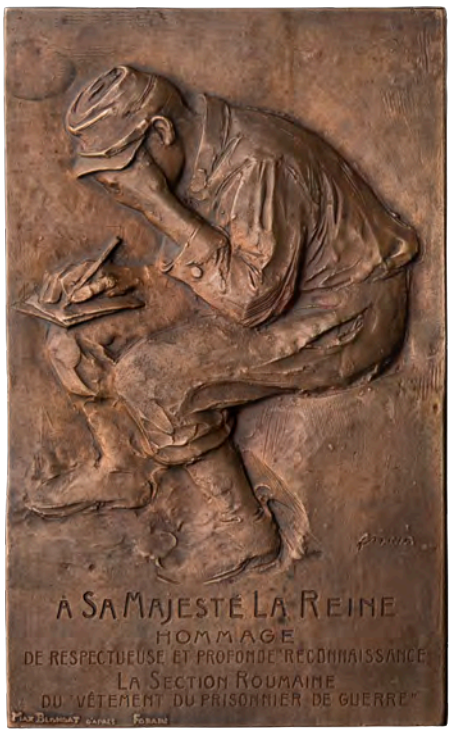

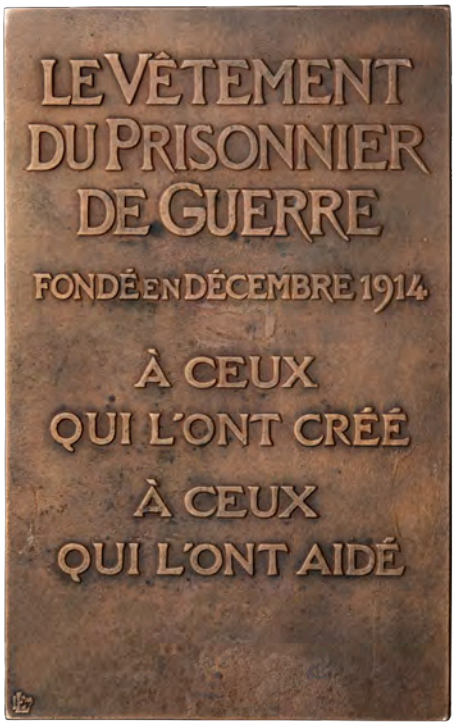
Crucea Comemorativă a Marelui Război cu panglică și baretă „Mărășești”.
Muzeul Național Peleș

Suveranii României decorează soldații distinși în bătălie. 1917.
Arhivele Naționale ale României

Plachetă comemorativă –
„Veșmântul prizonierul de război".
Muzeul Național Peleș

Sigiliul regelui Ferdinand I.
Muzeul Național Peleș

Plachetă - „Apărătorilor orașului Galați / din partea cetățenilor". 8 ianuarie 1918
Muzeul Național Peleș

Plachetă - „Omagiu din partea Eforiei Spitalelor Civilie eroilor medici și funcționari cu al căror sânge s-a plămădit România Mare". 1916 - 1918.
Muzeul Național Peleș

Delegația a luat contact cu oamenii politici rămași în București. Unii au acceptat să discute, dar P.P. Carp a refuzat, cerând să se transmită la Iași: „D-l P.P. Carp vă roagă să spuneți respectuos Majestății Sale că, după părerea lui, chiar dacă regele ar semna pacea cu Puterile Centrale, rămânerea lui pe tron ar da loc la o serie de convulsiuni care ar face dinastia imposibilă și ar îngreuna vindecarea rănilor cauzate printr-o politică fatală".

În ziua de 5/18 februarie, Al. Averescu a avut la Buftea o discuție cu Mackensen, care i-a spus că „prima chestiune de regulat este aceea a dinastiei. Mi-a făcut confidența – notează Averescu – că este hotărâtă schimbarea dinastiei, lucru la care au convenit și fruntașii noștri din București. Am spus mareșalului că pentru mine, acesta este punctul cel mai greu; că, deoarece am primit mandatul de șef al guvernului de la actualul rege, nu pot sub nici un cuvânt conveni la decapitarea suveranului meu. Mareșalul a convenit că situația nu este plăcută, dar știe că împăratul este fixat asupra acestui punct. I-am spus că în cazul acesta voi merge personal și imediat la Berlin. L-am rugat pe el să-mi solicite o audiență la Kaiser". Chestiunea a fost reluată după ce șeful guvernului român a avut convorbiri cu alte oficialități germane aflate la Buftea. Situația a început să se clarifice. Averescu avea să noteze: „Am trecut apoi la masă. În timpul ei, cum ședeam la dreapta mareșalului, a revenit aproape în șoaptă asupra chestiunii cu dinastia, spunându-mi că fac rău că nu profit de ocazie pentru ca să scăpăm de actuala dinastie, căci toți cei din București afirmă că este o pacoste pe țară și doresc îndepărtarea ei. I-am spus că aceasta poate să fie părerea lor, dar am și eu pe a mea și nu mi-o schimb, de aceea îl rog încă o dată să-mi înlesnească audiența la împărat". La 10/23 februarie Mackensen i-a comunicat lui Averescu că „a vorbit prin fir special cu împăratul și că împăratul are încredere că intențiunile mele de a încheia pacea sunt sincere și de aceea mă consiliază să merg fără șovăire înainte, să nu am grijă de chestiunea dinastiei și să contez pe sprijinul Germaniei în toate tratativele și pe al lui în special".

În acest fel s-a conturat perspectiva negocierii păcii pe baza recunoașterii lui Ferdinand ca suveran al României; el însă trebuia tratat cu toată severitatea, ca unul ce „împinsese" România în războiul împotriva Puterilor Centrale. În ziua de 14/27 februarie 1918 a avut loc la Răcăciuni (jud. Bacău) întâlnirea dintre regele Ferdinand și ministrul de Externe austro-ungar O. Czernin. Cu acest prilej reprezentantul guvernului de la Viena a pus problema păcii într-o manieră ultimativă: „Dacă regele Ferdinand vrea să facă pace *imediat* în condițiile convenite de cele patru Puteri aliate, condiții din care nu poate fi schimbată nici o iotă și a căror comunicare constituie scopul venirii mele azi. Dacă regele nu le acceptă, continuarea luptei este inevitabilă și aceasta înseamnă sfârșitul României și al dinastiei". Czernin, care în calitate de ministru al Austro-Ungariei în România fusese de atâtea ori indus în eroare de regele Ferdinand în anii neutralității, găsise acum prilejul să se răzbune.

Revenit la Iași, suveranul a convocat Consiliul de Coroană pentru a discuta situația. Consiliul s-a întrunit de trei ori (în zilele de 17 februarie/2 martie, 18 februarie/3 martie și 19 februarie/4 martie 1918). În familia regală s-a creat o adevărată criză. Regina Maria se opunea categoric încheierii păcii separate, considerând că România trebuia să continue lupta, indiferent de rezultat. În ziua de 18 februarie/3 martie, regina a avut - după propria-i mărturisire - „o scenă dureroasă cu regele. A venit târziu la dejun, eu isprăvisem de mâncat și ședeam de vorbă cu Carol în camera mea; îl lămuream cum stau lucrurile, deoarece avea să ia și el parte la Consiliul de Coroană din dimineața asta. Nando ne întreabă despre ce vorbeam, și-i spusei că eram de părere că ar trebui să știe și Carol cele ce se întâmplă, și apoi, potrivit firii mele de femeie,

LES GOTHAS SONT REVENUS HIER SOIR SUR PARIS

EXCELSIOR

Samedi 9 MARS 1918

RÉDACTION & ADMINISTRATION 20, rue d'Enghien, 20 — PARIS (Xe)

8e Année. — N° 2.671. — 10 centimes. — Etranger : 20 centimes. « Le plus court croquis en dit plus long qu'un long rapport. » — NAPOLÉON.

LES DERNIÈRES HEURES LIBRES DE LA ROUMANIE

Nous avons reçu hier, de notre correspondant de Jassy, ces photographies prises avant la conclusion de la paix allemande imposée aux Roumains. Ce sont les toutes dernières qui soient parvenues à Paris.

LE GÉNÉRAL BERTHELOT, LE GÉNÉRAL PRÉSAN ET SIR BARCLAY A JASSY

S. M. MARIE ET LE PERSONNEL D'UN HOPITAL DE JASSY

LE ROI FERDINAND ET LE PRINCE CAROL QUITTENT LE PARLEMENT RÉUNI A JASSY, LE ROI VENAIT D'Y FAIRE ACCLAMER "LA GUERRE DE LIBERTÉ"

Ces documents pris à Jassy — Bucarest étant aux mains de l'ennemi — sont les derniers où s'affirme l'indépendance de la fière et malheureuse nation aujourd'hui réduite à la paix allemande. Le roi vient de lire devant le Parlement et les missions étrangères son message, acte de foi et de loyauté de la Roumanie envers ses alliés. On voit sur nos photographies le roi et le prince héritier Carol et, d'autre part, le général Berthelot, chef de la mission française ; le général Présan, chef d'état-major général de l'armée roumaine, et sir Barclay, ministre d'Angleterre en Roumanie. Ils sortent du palais de l'Assemblée retentissant encore des ovations et de l'enthousiasme des assistants.

„Ultimele ore libere ale României" – revista **Excelsior,** *9 martie 1918.* *Colecţia Daniel-Cosmin Obreja*

spusei tot ce aveam pe inimă. Nu e cu putință să repet toate cuvintele mele; erau puternice și fără înconjur, dar neplăcute de auzit. Regele se supără cumplit pentru atitudinea mea. Discuția fu amară și lăsă urme adânci". Între altele, regina a spus: „Dacă ne e scris să murim, să murim cu fruntea sus, fără să ne mânjim sufletul, iscălind cu numele nostru osândirea la moarte. Să murim rămânând dârji, strigând lumii întregi indignarea noastră față de nemernicia ce se așteaptă de la noi". Ea l-a convins pe Carol să ia cuvântul în Consiliul de Coroană „și să se ridice în numele meu și în numele tuturor femeilor din România, împotriva grozăviei unei păci în asemenea condiții". În ședința din 19 februarie, prințul a precizat că, ,,deși nu este constituțional, era bine să se mai audă și alt glas: Am fost rugat ca în numele reginei și al femeilor române, unite în același gând cu ostașii, și care formează astfel aproape totalitatea națiunii, să protestez împotriva hotărârii luate astăzi. Sper că în această țară se va găsi un om de stat care va ajuta pe rege să nu iscălească o pace înjositoare". Declarația sa - de fapt a reginei - nu a fost comentată de participanți. După încheierea Consiliului de Coroană „un grup de doamne din societate, cele mai multe în costume de infirmiere, au manifestat la Palatul reginei împotriva păcii separate și au aclamat pe Aliați". Era, cum scria Duca, „o răzvrătire de salon" într-un moment de cumpănă pentru poporul român. Consiliul de Coroană a decis să accepte condițiile de armistițiu. Ca urmare, în seara zilei de 19 februarie/ 4 martie a fost semnat la Focșani protocolul privind prelungirea armistițiului între România și Puterile Centrale.

Într-o atmosferă grea, generalul Berthelot și Misiunea Militară franceză au părăsit România. Regina nota la 24 februarie/9 aprilie 1918: ,,ultim rămas bun în gara depărtată, unde ajunserăm după un drum de câțiva kilometri, în întunericul nopții. Cei care plecau au fost adânc mișcați; nu se așteptau ca regele și familia sa să vină să le spună un ultim adio și cred că aceasta a îndulcit pentru ei, întru câtva, amărăciunea acestei tragedii a plecării".

Pentru a facilita negocierea păcii, regele a trimis vorbă lui Marghiloman să vină la Iași. Averescu a aflat despre acest demers, drept care l-a întrebat pe Ferdinand: „Sire, nu mai ai încredere în Guvernul meu?". Regele a evitat un răspuns, dar a afirmat că „nu mai e fluid între noi". Jignit, Averescu și-a prezentat demisia la 27 februarie 1918. Au urmat discuții cu Alexandru Marghiloman, care știa că-și risca viitorul politic acceptând să încheie pacea cu Puterile Centrale în condiții total dezavantajoase pentru România.

Guvernul Alexandru Marghiloman s-a constituit la 5 martie 1918. Președintele Partidului Conservator era unul dintre oamenii politici germanofili care rămăsese devotat regelui Ferdinand și care și-a asumat responsabilitatea semnării unei păci foarte grele pentru România. De altfel, însuși Ion I.C. Brătianu sublinia, la o consfătuire a majorității liberale desfășurată în acele zile, că Marghiloman „se sacrifică primind să se înhame la o operă tragică dar patriotică", prevăzând faptul că mai târziu acesta „va fi calomniat, ofensat, batjocorit". Brătianu a subliniat că „trebuie să se știe că acest om a salvat Coroana și Moldova și că acest lucru primează", iar el, în calitate de președinte al Partidului Național-Liberal, îi era „recunoscător în chip special d-lui Marghiloman, pentru marile servicii pe care le-a adus Coroanei și țării".

Deplasându-se la Buftea pentru tratativele de pace, Marghiloman s-a situat pe poziția acceptării de către Puterile Centrale a dinastiei existente în România. Unul dintre negociatorii germani transmitea la Berlin că primul ministru a declarat: „Nimeni nu cunoaște mai bine ca el slăbiciunile regelui. El consideră încă că e posibil, prin alegerea cu grijă a ambianței și un sfat clar dat lui în mod special, ca el [regele] să fie ținut din punct de vedere politic ferm pe calea care este necesară pentru politica viitoare".

Ediție specială.

Anul II. — No. 4 | Un număr 10 Capeici (20 bani) | Chișinău, 13 Ianuarie 1918

Abonamente:
IN RUSIA
Pe 3 luni: 7 R. 50 c.
IN ALTE ȚĂRI:
Pe trei luni: 15 Lei

ARDEALUL
(TRANSILVANIA)

PLATA PENTRU RECLAME după ÎNVOIALĂ

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA Chișinău, Ulița Gogol No. 39.

Gazetă națională. Iese de trei ori pe săptămână.

Director: Dr. ONISIFOR GHIBU | Prim-Redactor: Dr. Ion Mateiu.

BINE-AȚI VENIT!

Oștile românești au intrat în Chișinău.

In ziua de 13 Ianuarie s'a petrecut un fapt mare și drept: **Oștile românești au întrat biruitoare în capitala Basarabiei,** aducând cu ele rânduială și pace.

De luni de zile Basarabia a fost pe mâna dușmanilor și a hoților, cari au batjocurit-o și au prădat-o după cum au vrut. Era o jale și o rușine fără pereche ce se petrecea în această țărișoară frumoasă și bogată. Îmbătați de democrația rusească a bolșevicilor, chiar și frații noștri moldoveni și-au pierdut capul și s'au lăsat să fie întrebuințați ca unelte oarbe de către străinii fără suflet și fără omenie.

Întâmplarea cu uciderea Ardelenilor, la 6 Ianuarie, este o dovadă că stările de aici erau din cale afară de rele și că nu numai viața și averea singuraticilor oameni, dar însăș viața tinerei republici naționale era în cea mai mare primejdie.

Puținii oameni cu dragoste de țară și cu răspundere pentru soarta ei trebuiau să aleagă între a vedea cum se prăpădește țara în mânile anarhiei bolșeviste, care a cuprins și oastea moldovenească, și între a lua o hotărîre energică de a chema în țară **oaste străină** care să scape totul de peire.

Dar unde se putea găsi o oaste străină care să-și facă de bună voie din cap călindar, cum se zice, și care să vie și să se amestece în anarhia rusească? Ucraina, rugată să dee ajutor, a răspuns că n'are de unde, — alte state vecine nu sunt deocamdată, așa că vrând-nevrând, trebuia cerut ajutorul României.

Și iată, minune, că mica Românie, țara de jertfă pe care au vrut s'o nimicească Nemții și Ungurii, și pe care au vândut-o și batjocurit-o Rușii, — ea vine să-și scape frații din ghiarele peirei. Ea nu se mai gândește la nevoile ei, multe și mari; ea își uită pentru o clipă primejdia care-i poate veni dela Nemți, și aleargă să mântuiască Basarabia din valurile anarhiei. Țara pe care la 1916 lacrimile și gemetele Ardealului și ale Bucovinei au înduioșat-o atât de mult, încât pentru mântuirea lor și-a aruncat în cumpăna sabia și și-a pus în primejdie viața, — Țara aceasta a alergat și acum la chemarea Basarabiei, ca s'o scape din nevoi.

Vițelii cari au oprit la OITUZ și la MĂRĂȘEȘTI năvala sălbatecă a Nemților, astăzi sunt pe pământul vechei Moldove, pe care tovarășii lui LENIN îl părăsesc în ruptul capului.

Mărire Ție, oaste românească viteză, care aduci pace și rânduială în această țară!

Mărire Ție, Țară Românească, spre care cu lacrimi de mulțămire trebue să cate astăzi fiecare fiu al Basarabiei ajunse la liniște!

Mărire Ție, Rege Ferdinand, care scrii în istoria Europei o pagină atât de luminoasă! Oștile Tale au mântuit Basarabia, pe care Rusia o sută de ani a robit-o și pe care acum anarhia ei era s'o înghoape.

Moldoveni, închinați-vă până la pământ în fața acelora, cari v'au dat pentru a doua oară viața, și strigați cu toții într'un glas:

Trăiască România mântuitoare de anarhia bolșevistă!

Ziarul **Ardealul** *din Chișinău despre intrarea trupelor române în oraș. 13 ianuarie 1918. Muzeul Național de Istorie a României*

În timp ce la Buftea aveau loc negocieri de pace separată, în Basarabia curentul în favoarea unirii cu România a devenit tot mai puternic. Ca urmare, în zilele de 26-28 februarie, Inculeț și Ciugureanu s-au deplasat la Iași, unde au avut discuții cu regele Ferdinand și alți oameni politici, care au acceptat fără nici o rezervă propunerea de unire a Basarabiei (Republicii Democratice Moldovenești). Gazeta ,,Sfatul Țării" saluta această decizie și preciza: „Regele împărtășește pe deplin principiile noastre în privința dreptului țărănimii de a căpăta pământul pe care-l muncește, dar, firește, nu împărtășește acele păreri sociale extreme, care își fac loc în frământările noastre".

Regele a ținut să dea un semnal, anume că reformele promise se vor înfăptui. La 21 martie 1918 el a adresat administratorului Domeniilor Coroanei o scrisoare publică în care arăta: „Astăzi, când vitejii noștri ostași, care cu atâtea jertfe și atâta sânge au apărat pământul strămoșesc, se întorc la căminele lor, voiesc ca pe Domeniile Coroanei, ca și pe proprietățile mele, ei să se bucure fără întârziere de foloasele pe care le asigură principiile sancționate de mine prin Constituție. În acest scop, până ce noi legi vor putea permite împroprietărirea lor definitivă, doresc ca pe aceste Domenii ei să fie deja, sub formă de obște și de arendă, puși de îndată în folosința pământurilor ce li se vor cuveni. La aducerea la îndeplinire a acestei hotărâri a mele se va ține seama în primul rând de luptătorii care se întorc de sub drapel și de familiile celor care și-au istovit viața în serviciul patriei".

În ziua de 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Țării a adoptat - cu 86 voturi pentru, 3 contra și 36 abțineri - Declarația privind Unirea Basarabiei cu România**.** Președintele Sfatului Țării a transmis regelui o telegramă prin care-i aducea la cunoștință această decizie istorică, la care suveranul a răspuns că a primit cu ,,adâncă emoțiune și cu inima plină de bucurie" actul săvârșit la Chișinău. În ziua de 30 martie o delegație oficială a Sfatului Țării s-a deplasat la Iași, pentru a preda acest document regelui Ferdinand. Cu acest prilej, s-a oficiat un Te Deum solemn, s-a organizat o recepție la Palatul mitropolitan și un dejun la reședința regală din strada Lăpușneanu. Regele a conferit decorații fruntașilor basarabeni între care și lui Constantin Stere, dovedind astfel că îi prețuia meritele în realizarea Unirii de la 27 martie, trecând peste sentimentele personale față de cel care acționase pentru a-l detrona. În toastul său, Ferdinand s-a adresat astfel invitaților: ,,*V-ați alipit în timpuri grele pentru țara mumă ca un copil tânăr, însă cu inimă adevărat românească. Salutăm în voi o parte frumoasă a unui vis, care niciodată nu se va șterge. De aceea, azi ridic paharul meu în sănătatea fraților noștri îmbrățișați de mine cu aceeași căldură a dragostei părintești. Trăiască copilul cel mai nou, dar cel mai voinic al României mume!*".

În acest timp, în fața Palatului se adunaseră numeroși cetățeni, care ovaționau și cântau Hora Unirii. Regele și cei decorați au ieșit în balcon, salutându-i cu bucurie. Pe la orele 16.00, la statuia lui Alexandru Ioan Cuza, s-a încins o Hora Unirii. Oficialii basarabeni au decis să participe la această manifestație şi au rugat să ia parte şi principesele regale. Regina Maria avea să noteze: ,,Nando nu se împotrivi şi fiicele noastre se pomeniră deodată în centrul unor zgomotoase şi însufleţite aclamaţii şi jucară dansul naţional în vestita stradă Lăpuşneanu, împreună cu nişte basarabeni necunoscuţi, însă plini de entuziasm".

Prin decretul regal din 9/22 aprilie 1918 se ratifica Unirea Basarabiei cu România. Printr-un alt decret regal, semnat în aceeași zi, doi reprezentanți ai acestei provincii - Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu - au intrat în guvernul României condus de Alexandru Marghiloman. La Buftea, negocierile erau dificile, reprezentanții Puterilor Centrale nefiind dispuși să cedeze în fața unui stat învins, care trebuia umilit.

Aspecte de la serbările desfășurate la Iași, dedicate unirii Basarabiei cu România. 30 martie 1918.
Arhivele Naționale ale României
Muzeul Național de Istorie a României

Deputații Sfatului Țării. 1917 - 1918
Arhivele Naționale ale României

Membrii Blocului Moldovenesc cu declarația de unire a Basarabiei în mâini.
Muzeul Național de Istorie a României

BASARABIA

Ferdinand

ACTUL UNIRII
VOTAT DE SFATUL ȚĂRII
LA 27 MARTIE ST. V. 1918.

În numele poporului Basarabici, Sfatul Țării declară Republica Democratică Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam pe baza principiului că noroa dele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna, se unește cu mama sa România.

Trăiască Unirea Basarabici cu România de-a pururi și totdeauna!

Președintele Sfatului Țării,
Ion Inculeț
Vice-Președinte
Pan. Halippa
Secretarul Sfatului Țării
I. Buzdugan.

ȘTEFAN CEL MARE

DIMITRIE CANTEMIR
1710—1711

Bucurați-vă surori mândre și vă înveseliți
Împreună regăsite, lângă maica ce iubiți
Jucați hora înfrățirii cu flăcăi dintre ștefari,
Hora sfântă a dezrobirii, hora Românei Mari.
C. Zarida Sylva.

Iar când falnic viitorul, va păstra în veci solia,
Basarabia rămâne pe veci a țări noastre frai;
Ca în hrisoave să rămâe Ferdinand *și cu* Maria,
Prea slăviți în România, pe altarul lui Mihai.
C. Zarida Sylva.

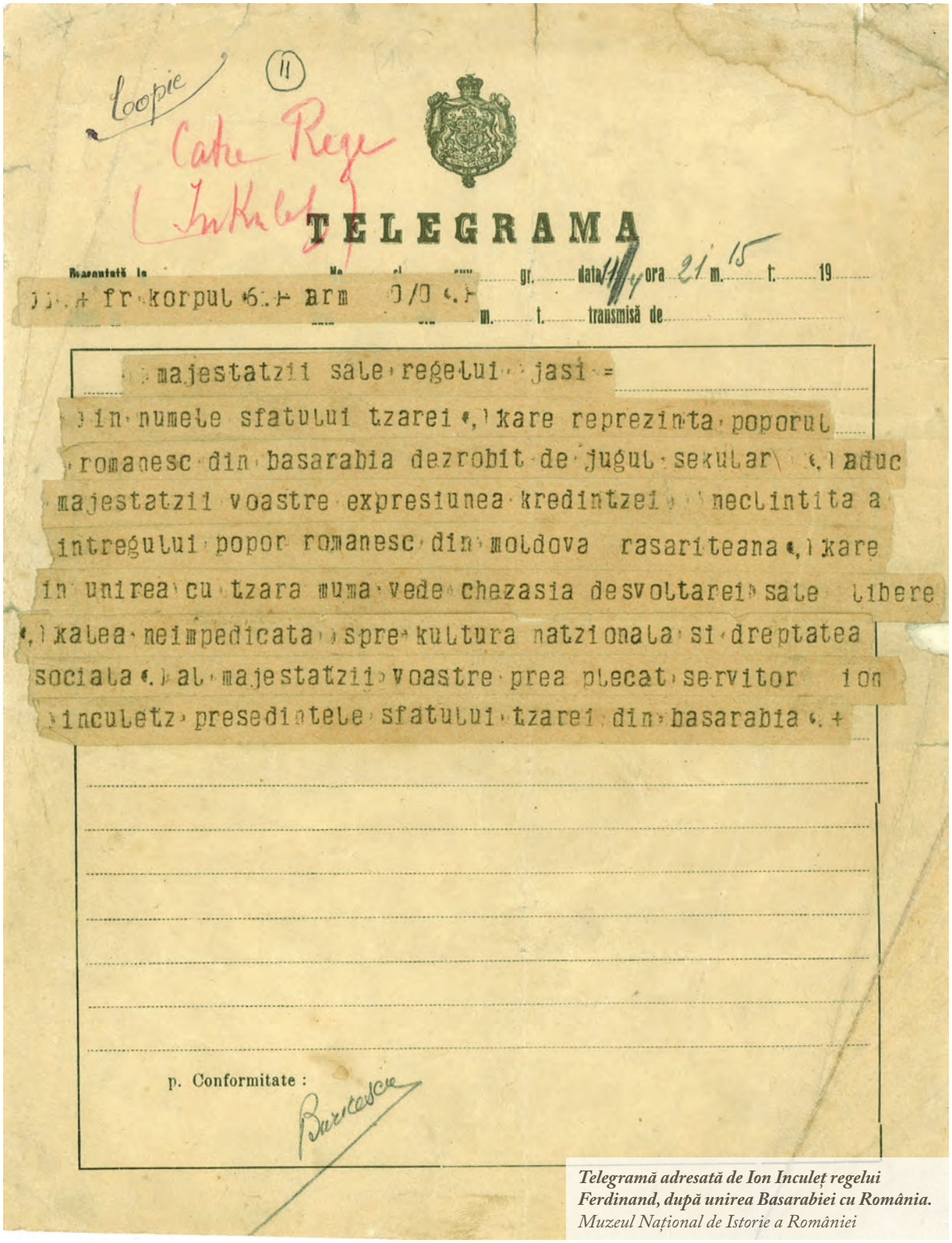
Inscript. Cet. Albă 1476

Actul Unirii Basarabiei votat de Sfatul Țării pe 27 martie 1918. *Arhivele Naționale ale României*

La 24 aprilie/7 mai 1918, guvernul Marghiloman a semnat - în sala de la Palatul Cotroceni unde se ținuse Consiliul de Coroană din august 1916, care hotărâse intrarea României în război - Tratatul de Pace cu Puterile Centrale. Documentul prevedea ca Dobrogea să fie ocupată de Tripla Alianță, România urmând să aibă acces la mare pe un drum comercial până la Constanța; „rectificările" de frontieră în favoarea Austro-Ungariei se ridicau la 5600 km^2 (incluzând Parângul, Cozia, Negoiul, Caraimanul, Munții Vrancei, Ceahlăul, Rarăul, un număr de 131 comune și sate cu o populație de 724 957 locuitori); practic, armata română era desființată; România se obliga să licențieze pe toți ofițerii străini și inamici [francezi], să sprijine trecerea trupelor Puterilor Centrale prin Moldova și Basarabia spre Odesa; statul român trebuia să predea acestora întregul surplus de cereale, petrol și alte produse; prețul la mărfurile de export era derizoriu; Germania putea arenda, pe termen de 90 de ani, terenuri rurale în România; monopoliza, pe diferite termene, exploatarea și prelucrarea lemnului; obținea dreptul de monopol asupra navigației pe Dunăre și în porturile dunărene, de a lua în stăpânire șantierele navale; Germania avea, pe 90 de ani, monopolul asupra petrolului; două societăți germane primeau dreptul de exploatare și comercializare; Germania păstra pe teritoriul României un aparat militar și polițienesc.

Practic, în urma Păcii de la București, starea de război a fost înlocuită cu starea de ocupație. Țara a rămas împărțită în două: teritoriul ocupat și Moldova - unde administrația română continua să-și exercite atribuțiile și autoritatea. P.P. Carp exprima aspre critici la adresa lui Marghiloman care „n-a voit să înțeleagă că în vremurile acestea oamenilor politici nu le este îngăduit luxul de a face pe trepădușii Palatului în detrimentul neamului lor. Dl. Marghiloman a voit să-și facă un titlu de glorie salvând dinastia, dar pierzând din vedere faptul că, angajându-se pe calea aceasta, pacea e dorită și impusă de Austria și în special de unguri și bulgari, sub auspiciile cărora a lucrat în detrimentul țării și în profitul - trecător de altfel - al dinastiei pe care își închipuie că a salvat-o definitiv". După opinia lui Carp, „pacea pe care trebuia s-o semneze România era pacea punctului de vedere german, cu sacrificarea dinastiei și, în schimb, apărarea integrală a tututor intereselor ei vitale în prezent și în viitor". Bătrânul conservator conchidea că „fericirea acestei țări nu stă în menținerea actualei dinastii, care cu prilejul acesta a vândut-o în mod josnic, ci în prietenia cu un stat puternic care i-ar putea da o dinastie de pe urma căreia ar putea repara toate nenorocirile inaugurate de dl. Marghiloman cu cedarea Carpaților". Era, desigur, un punct de vedere cu totul subiectiv, deoarece Pacea de la București fusese impusă de Germania, care nu urmărea în nici un caz „fericirea" României, ci subjugarea ei. P.P. Carp a perseverat în atitudinea sa vizând detronarea regelui Ferdinand. Într-o notă informativă transmisă suveranului cu data 29 iunie/12 iulie 1918 se menționa că P.P. Carp i-a transmis generalului Averescu invitația de a se întâlni la Țibănești pentru a discuta despre situația monarhiei din România. Generalul nu a dat curs invitației, care ar fi fost interpretată ca fiind un act ostil regelui Ferdinand. În opinia lui Averescu, situația în care se afla țara impunea ca toți românii „să se reunească în jurul Coroanei, pentru a încerca să salveze ceea ce încă mai poate fi salvat, pentru că înlăturarea regelui în acest moment nu ar putea aduce altceva decât bolșevismul sau stăpânirea completă germană".

La solicitarea lui Alexandru Marghiloman, regele a dizolvat Adunarea Națională Constituantă, guvernul organizând alegeri parlamentare în mai 1918. Partidul Național-Liberal nu a participat la campania electorală, iar Partidul Conservator a obținut un succes facil. Un rezultat deosebit a obținut Alexandru Averescu, care a fost ales în patru circumscripții electorale.

Copie (11)

Catre Rege
(Inkulet)

TELEGRAMA

Prezentată la ... gr. ... data 1/14 ora 21 m. 15 t. 19

fr korpul 6 arm 0/0

m. t. transmisă de

majestatzii sale regelui iasi =

in numele sfatului tzarei, kare reprezinta poporul romanesc din basarabia dezrobit de jugul sekular, aduc majestatzii voastre expresiunea kredintzei nectintita a intregului popor romanesc din moldova rasariteana, kare in unirea cu tzara muma vede chezasia desvoltarei sale libere, kalea neimpedicata spre kultura natzionala si dreptatea sociala. al majestatzii voastre prea plecat servitor ion inculetz presedintele sfatului tzarei din basarabia. +

p. Conformitate :

Barcescu

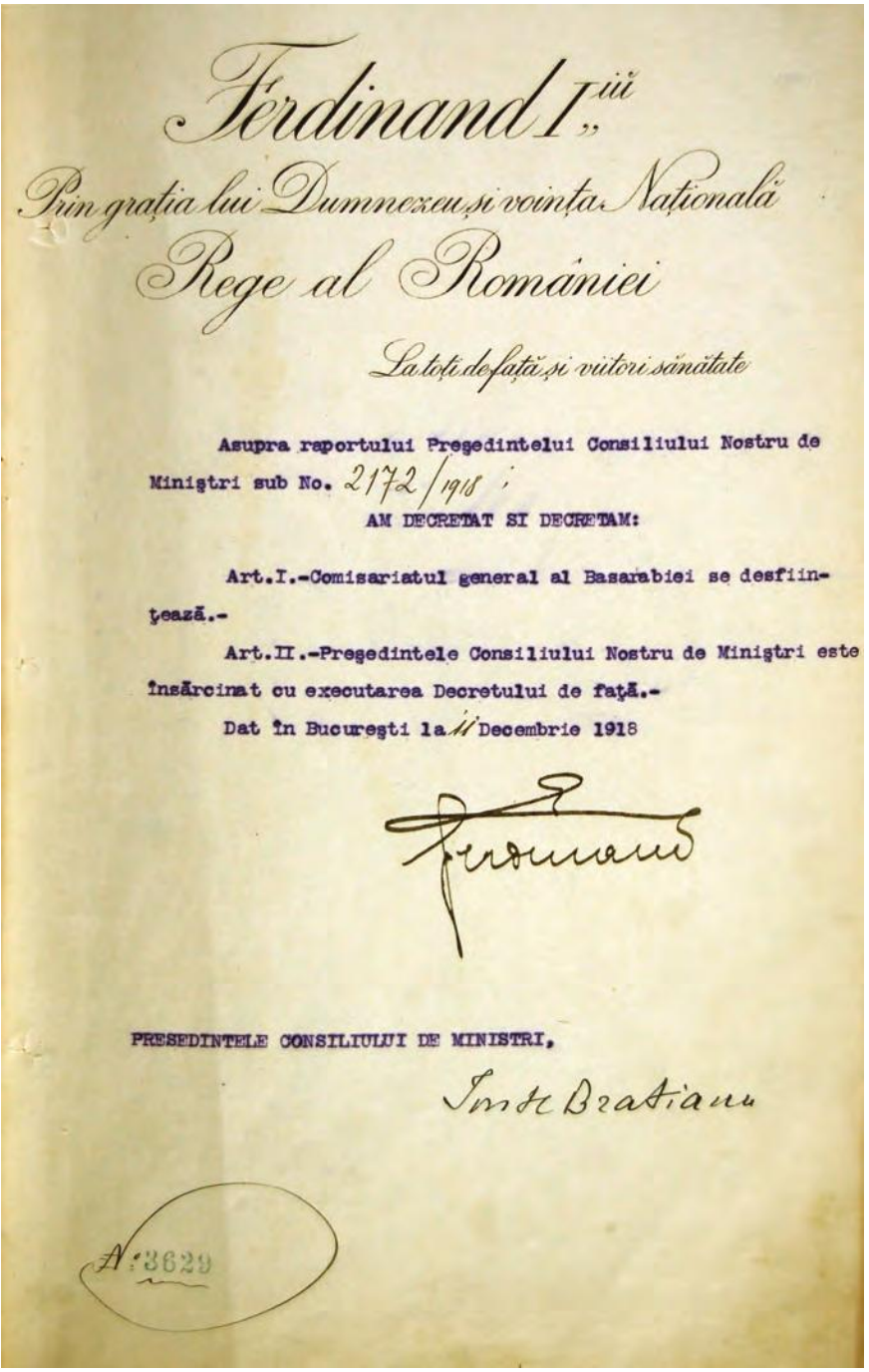
Telegramă adresată de Ion Inculeț regelui Ferdinand, după unirea Basarabiei cu România.
Muzeul Național de Istorie a României

Lucrările Parlamentului s-au deschis la Iași, în ziua de 4/17 iunie, când regele a citit Mesajul. Marghiloman nota: „Adunarea destul de rece la intrarea regelui". Mai mulți conservatori au propus darea în judecată a guvernului Brătianu. În ședința din 11 iulie 1918, deputatul Gh. Stroici a prezentat „capetele de acuzare", cel mai important fiind acela că a angajat țara în război fără aprobarea Parlamentului. La 7 august 1918, Parlamentul a votat în unanimitate darea în judecată a guvernului Brătianu. Regele s-a declarat împotriva acestei inițiative, apreciind că intrarea în război corespundea spiritului public, iar greșelile guvernului nu puteau forma obiectul unei condamnări în justiție. La 15 iunie 1918, legea pentru aprobarea Tratatului de pace a fost votată de Parlament și înaintată regelui spre promulgare. Dar suveranul a evitat să o semneze, astfel că tratatul nu a fost ratificat.

Regele, regina și prințul Carol au avut, în timpul războiului, propriile lor trăiri sentimentale. Regina Maria și-a găsit iubirea vieții sale, pe colonelul canadian Joe Boyle. Acesta lucra pentru serviciile secrete britanice și venise în România la sfârșitul anului 1917, în numele Crucii Roșii Canadiene. A îndeplinit unele misiuni extrem de riscante, între care și salvarea a 130 de români luați prizonieri de bolșevici la Odesa și îmbarcați pe un vapor cu destinația Sevastopol. Pentru actul său temerar, Boyle a fost decorat de regele Ferdinand, prilej cu care a întâlnit-o pe regina Maria. În ziua de 17 februarie/2 martie 1918 aceasta nota: „Am făcut cunoștință cu un canadian foarte interesant, colonelul Boyle, care lucrează pentru noi în Rusia și încearcă să ne îmbunătățească situația și mai ales să ne înlesnească transporturile. E un om care te câștigă printr-un farmec ciudat, care nu se teme de nimic și care, prin nemaipomenita lui putere de voință și curaj, izbutește să răzbată peste tot; un adevărat tip de Jack London". La cei 42 de ani ai săi și 25 de ani de căsnicie, Maria s-a lăsat sedusă (sau mai exact a dorit să fie sedusă). În ziua de 1/14 aprilie 1918, regina scria în jurnalul său: ,,viteazul și neînfricatul canadian a intrat pe neașteptate în viața mea". L-a descris astfel: ,,Boyle era un om trecut de 30 de ani, de o statură puternică, cu trăsăturile feții energice. Era aproape urât, dar ochii lui de un albastru închis și ageri se făceau din când în când blânzi, aproape duioși, iar zâmbetul lui era blajin și liniștitor. Mâinile lui aveau o neașteptată eleganță, deși încleștarea lor era ca de oțel. O putere încăpățânată și o statornicie neînvinsă se răsfrângeau din acest om".

La rândul său, regele Ferdinand se afla adesea în ,,preajma" actriței Elvira Popescu, iar când era plecat din Iași îi trimitea scrisori. Alexandru Mavrodi, directorul general al teatrelor, a aflat și i-a cerut scrisorile, amenințând-o că, în caz de refuz, o dă pe mâna poliției sub acuzația că le-a ,,arătat la toată lumea". Șantajată, actrița s-a conformat, iar după război a plecat în Franța unde s-a bucurat de un real succes. Ferdinand mergea des la conacul bancherului Chrissoveloni, din localitatea Ghidigeni unde, după cum nota Argetoianu, „regele se deda la petreceri libidinoase cu cele trei surori Bastache, care sub costumul surorilor de caritate își exploatau temperamentul". Se cuvine subliniat faptul că atât regina Maria cât și regele Ferdinand au făcut întotdeauna disocierea necesară între viața publică și cea privată. Ei nu s-au lăsat acaparați de problemele personale în detrimentul atribuțiilor pe care le aveau la nivelul societății.

Cel care a făcut din aventurile sale sentimentale adevărate probleme de stat a fost principele Carol, moștenitorul Coroanei. Acesta nu era dispus să-și onoreze obligațiile care-i reveneau în calitate de moștenitor al tronului. De altfel, chiar regele relata că prințul spusese prietenilor săi: „Nu sunt iubit; simt că nu voi putea face nimic; îmi vine să plec". Dorea să trăiască liber, după propria-i voință. După ce în București avusese o aventură cu Ella Filitti, la Iași a cunoscut-o pe Ioana Maria Valentina Lambrino, căreia

Ferdinand I.ii

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa Naţională

Rege al României

La toţi de faţă şi viitori sănătate

Asupra raportului Preşedintelui Consiliului Nostru de Miniştri sub No. 2172/1918;

AM DECRETAT SI DECRETAM:

Art.I.-Comisariatul general al Basarabiei se desfiinţează.-

Art.II.-Preşedintele Consiliului Nostru de Miniştri este însărcinat cu executarea Decretului de faţă.-

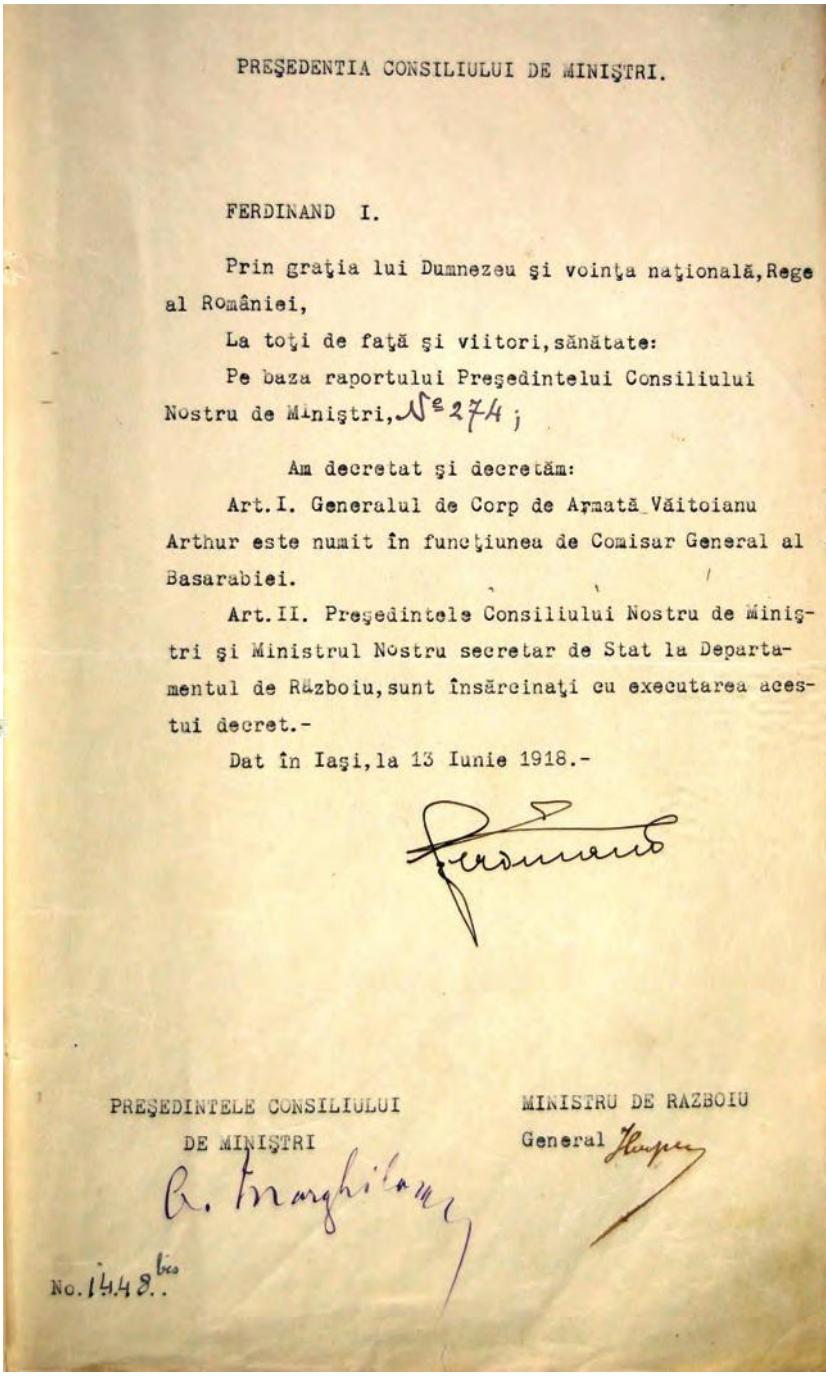
Dat în Bucureşti la 11 Decembrie 1918

PRESEDINTELE CONSILIULUI DE MINISTRI,

Ion I. Brătianu

A:3629

Decret regal pentru desfiinţarea Comisariatului General al Basarabiei. 11 decembrie 1918.
Arhivele Naţionale ale României

PREŞEDENTIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI.

FERDINAND I.

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României,

La toţi de faţă şi viitori, sănătate:

Pe baza raportului Preşedintelui Consiliului Nostru de Miniştri, No 274;

Am decretat şi decretăm:

Art.I. Generalul de Corp de Armată Văitoianu Arthur este numit în funcţiunea de Comisar General al Basarabiei.

Art.II. Preşedintele Consiliului Nostru de Miniştri şi Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul de Războiu, sunt însărcinaţi cu executarea acestui decret.-

Dat în Iaşi, la 13 Iunie 1918.-

PREŞEDINTELE CONSILIULUI DE MINIŞTRI

MINISTRU DE RAZBOIU
General

No. 1448

Decret regal pentru numirea generalului Arthur Văitoianu în funcţia de Comisar General al Basarabiei. 13 iunie 1918.
Arhivele Naţionale ale României

i se spunea Zizi. Regina Maria nu vedea cu ochi buni această legătură și nu ezita să-i spună lui Carol că Zizi era „o libertină și o oportunistă", sfătuindu-l să nu se mai întâlnească cu ea.

Dar Carol nu era dispus să-i urmeze sfaturile. La 27 august/9 septembrie 1918 Carol a părăsit, deghizat în uniformă de ofițer rus, unitatea militară pe care o comanda (aflată la Târgu Neamț). În ziua de 31 august/13 septembrie 1918, prințul Carol s-a căsătorit la biserica Pokrovskaia din Odesa cu Ioana Maria Valentina (Zizi) Lambrino, fiica decedatului maior Constantin Lambrino. Principele Carol a adresat regelui o telegramă prin care-și anunța căsătoria și cerea să i se indice „dacă trebuie să mă întorc în țară sau să rămân în străinătate, soluție pe care eu o găsesc preferabilă până la clarificarea situației". După multe insistențe, Carol a acceptat să se întoarcă la Iași, fără a renunța însă la căsătoria contractată. Regele a convocat un „consiliu al generalilor" pentru a discuta problema părăsirii unității militare de către Carol. În urma dezbaterii avute, generalii Constantin Hârjeu - ministrul de Război, Constantin Coandă, Arthur Văitoianu și Eremia Grigorescu, inspectori de armată - au conchis că „nu aparține decât Majestății Sale Regelui de a decide asupra interpretărilor ce se pot face pentru încălcări de regulamente militare de către un membru al familiei regale, întrucât aceștia nu pot fi supuși prescripțiunilor regulamentare și legilor militare ordinare". În calitatea sa de șef suprem al armatei și cap al familiei domnitoare, Ferdinand a hotărât să-l pedepsească pe Carol cu 75 de zile „arest" la mănăstirea Horaița (județul Neamț), începând cu data de 9/22 septembrie. „Arestul" consta în interdicția de a părăsi mănăstirea; aici el a fost vizitat de rege și de regină, care i-au arătat necesitatea desfacerii căsătoriei, sugerându-i că ar putea întreține, în continuare, raporturi „neoficiale" cu Zizi Lambrino. După îndelungi insistențe, Carol a acceptat, la 29 octombrie/11 noiembrie, să declare în scris că nu se opune la „anularea actului de căsătorie încheiat la Odesa". În aceeași zi, regele Ferdinand a hotărât „amnistierea" principelui.

Pe fondul evoluției evenimentelor militare, caracterizate prin înfrângerea Puterilor Centrale, în ziua de 24 octombrie/6 noiembrie, guvernul Alexandru Marghiloman a demisionat, fiind înlocuit cu Constantin Coandă, care a trecut la remobilizarea armatei române. Cu acest prilej, regele Ferdinand a adresat o proclamație,în care se afirma: „*Regele vostru vă cheamă din nou la luptă ca să înfăptuiți visul nostru de atâtea veacuri: Unirea tuturor românilor, pentru care în anii 1916-1917 ați luptat cu atâta vitejie.[...] Frații noștri din Bucovina și din Ardeal vă cheamă pentru această ultimă luptă, ca prin avântul vostru să le aduceți libertatea din jugul străin*".

Trecuseră patru ani de la izbucnirea războiului mondial, iar puterile beligerante au căutat modalități pentru încheierea acestuia. Încă de la 8 ianuarie 1918 au fost date publicității cele „14 puncte" ale președintelui Wilson, care la punctul 10 prevedea: „Popoarelor Austro-Ungariei, cărora noi dorim să le vedem locul salvat și asigurat printre națiuni, va trebui să li se dea mai larg ocazia unei dezvoltări autonome". Așadar, se avea în vedere ca românilor, cehilor, slovacilor, polonezilor, iugoslavilor, italienilor aflați în Imperiul Habsburgic să li se acorde o „dezvoltare autonomă", deși aceștia se pronunțaseră pentru ieșirea lor dintr-o construcție statală multinațională, pentru autodeterminare și crearea de state proprii sau unirea cu statele naționale existente. Președintele Wilson dorea „autonomia internă a națiunilor supuse și menținerea unei <<uniuni federale>> aflate sub autoritatea Habsburgilor, nu o dezmembrare a ei, ci mai degrabă o democratizare a Austro-Ungariei". Această poziție se înscria pe linia declarației din 4 decembrie 1917, când SUA au intrat în război de partea Antantei, declarând: „Noi nu dorim în nici un fel a slăbi sau reorganiza Imperiul Austro-Ungar", ci eliberarea popoarelor sale de „nerușinata dominație a autocrației militare și comerciale prusace".

L E G E .-

asupra

UNIREI BASARABIEI CU VECHIUL REGAT AL ROMANIEI

Art.unic.-Se ratifică,investindu-se cu putere de lege, Decretul Lege No.842 din 9 Aprilie 1918, publicat în Monitorul Oficial No.8 din 10 Aprilie 1918, privitor la Unirea Basarabiei cu vechiul Regat al României, în cuprinderea următoare :

F E R D I N A N D I

PRIN GRATIA LUI DUMNEZEU şi VOINTA NATIONALA

REGE AL ROMANIEI

LA TOTI DE FATA şi VIITORI SANATATE

Sfatul Tării din Basarabia, în şedinţa Lui dela 27 Martie (9 Aprilie) 1918, votând prin 86 voturi pentru, contra 3, fiind şi 36 abţineri, următoarea rezoluţiune :

„ In numele Poporului Basarabiei, Sfatul Tărei declară:

„ Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut,Nistru, Dunăre,Marea Neagră şi vechile graniţe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută şi mai bine de ani din trupul vechei Moldove, în puterea dreptului istoric şi dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-şi hotărască soarta lor, de azi înainte şi pentru totdeauna.-

„ Se uneşte cu mama sa România ".

Si Presidentul Consiliului Nostru de Miniştri declarând că :

„ In numele Poporului Român şi al Regatului Lui, M.S.

FERDINAND I al României, ia act de acest vot quasi unanim şi declară la rândul lui Basarabia unită cu România de veci una şi indivizibilă " .-

Dat în Jaşi la 9 Aprilie 1918.-

FERDINAND

PRESEDINTELE CONSILIULUI DE MINISTRI
A. MARGHILOMAN

MINISTRU DE JUSTITIE
D. DOBRESCU

Această lege s'a votat de adunarea Deputaţilor în şedinţa dela 29 Decembrie anul 1919 în unanimitate cu aclamaţiuni.-

PRESEDINTE

ROMANIA ADUNAREA DEPUTATILOR

SECRETAR

DIRECTORUL ADUNAREI

Această lege s'a votat de Senat în şedinţa dela 29 Decembrie anul 1919, în unanimitate cu aclamaţiuni.-

PRESEDINTE

SENATUL ROMANIEI

SECRETAR

Directorul Senatului

Lege asupra unirii Basarabiei cu România. 10 aprilie 1918.
Arhivele Naționale ale României

Liderii popoarelor asuprite din Austro-Ungaria și-au intensificat colaborarea pentru a determina Marile Puteri, și în primul rând SUA, să le recunoască drepturile naționale. În zilele de 8-10 aprilie 1918, s-a desfășurat la Roma (Italia), Congresul naționalităților oprimate din Austro-Ungaria. Cu acel prilej a fost adoptată o rezoluție prin care participanții își exprimau hotărârea de a obține constituirea statelor proprii sau unirea cu conaționalii lor din statele existente. După Congres reprezentanții cehoslovacilor (cehilor și slovacilor), polonezilor, românilor, iugoslavilor (sârbilor) și italienilor au decis să acționeze în Europa, precum și în SUA, printr-o propagandă stăruitoare vizând convingerea opiniei publice și a liderilor politici ai Antantei de justețea acestei revendicări. În SUA, românii erau reprezentați de Vasile Stoica, cehii și slovacii de Thomas Garrigue Masaryk, polonezii de Ignacy Jan Paderewski, iugoslavii de Hiko Hinkovici, italienii de Giuseppe Bevione.

Aceştia au stabilit relații cu presa americană, cu mai multe organizații civice şi oficiale. Un moment semnificativ s-a înregistrat la 15 septembrie 1918, când a fost organizat un mare miting în Carnegie Hall din Washington, la care publicul a fost invitat să asculte ,,voința popoarelor" din Austro-Ungaria. Au participat peste 4 000 de persoane. La sfârşitul întrunirii, Masaryk, Stoica, Hinkovici, Paderewski şi Bevione au semnat o amplă rezoluție în care se preciza: ,,noi cerem dizolvarea actualului Imperiu [austro-ungar] şi organizarea popoarelor sale eliberate în conformitate cu propria lor voință". Câte un exemplar din această rezoluție a fost transmis principalelor ziare din SUA, preşedintelui Wilson şi reprezentanților Puterilor Aliate aflați la Washington. De asemenea, cei patru au solicitat o audiență la preşedintele SUA.

Informat despre această solicitare, precum şi despre cuprinsul rezoluției, preşedintele SUA i-a primit în ziua de vineri, 20 septembrie 1918**.** Preşedintele Wilson i-a ascultat cu atenție pe invitații săi, după care - aşa cum nota Vasile Stoica - ,,a apreciat că Austro-Ungaria este o construcție care nu mai poate fi menținută". I-a asigurat pe interlocutorii săi că ,,puteau fi siguri de ajutorul lui deplin". Vasile Stoica preciza: ,,Ne-am despărțit în termenii cei mai cordiali. Audiența ne-a impresionat adânc. Preşedintele Wilson s-a exprimat pentru prima oară pentru împărțirea imperiului, care de mai multe secole era o închisoare a popoarelor".

Schimbarea poziției SUA față de Austro-Ungaria a avut un rol important în stimularea luptei de eliberare a popoarelor asuprite, care peste câteva luni aveau să-şi realizeze idealul național. Imperiul se afla în pragul falimentului istoric. La 4/17 octombrie, deputații români din Bucovina, aflați la Viena, au constituit Consiliul Național Român din Austria. La 9/22 octombrie apărea la Cernăuți gazeta „Glasul Bucovinei", care în primul său număr scria: „Vrem să rămânem români pe pământul nostru strămoșesc și să ne cârmuim singuri, precum o cer interesele noastre românești". În ziua de 14/27 octombrie, Adunarea Națională Constituantă a Bucovinei a decis „Unirea Bucovinei cu celelalte țări românești într-un stat național independent". A fost ales un Consiliu Național ca organ reprezentativ al Bucovinei, în frunte cu Iancu Flondor. În ziua de 11 noiembrie 1918 (stil nou) a izbucnit revoluția la Viena, iar împăratul Carol I a abdicat. Starea de anarhie a cuprins vechiul imperiu, iar teritoriul Bucovinei a devenit teatrul de dispută între români și ucraineni. Grupări înarmate de ucraineni au încercat să-și impună autoritatea asupra acestui teritoriu. În fața acestei situații, Consiliul Național Român a cerut guvernului de la Iași să trimită de urgență trupe pentru a împiedica acțiunile teroriste ale ucrainenilor și extinderea anarhiei bolșevice. Regele Ferdinand a încuviințat această cerere, iar la 11 noiembrie trupele române comandate de generalul Iacob Zadik au intrat în Cernăuți.

Generalul Iacob Zadik și Iancu Flondor anunță decizia Congresului General al Bucovinei de unire a acestei provincii cu Regatul României. Cernăuți, 28 noiembrie 1918. *Muzeul Bucovinei – Suceava*

În zilele următoare au venit la Iași reprezentanții Consiliului Național Român, Sextil Pușcariu și Ion Nistor, unde au avut discuții cu regele, cu membrii guvernului și cu alți fruntași politici, despre Unirea Bucovinei cu România. Întrunit **la 15/28 noiembrie, Congresul general** a votat, în unanimitate, ,,Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României" .

În aceeași zi, președintele Congresului, Iancu Flondor, a adresat regelui Ferdinand o telegramă prin care-l ruga *,,să ne primiți sub sceptrul ocrotitor al Majestății Voastre și reînnodând firul rupt cu silnicie înainte de un veac și jumătate, să reînnoiți strălucirea Coroanei lui Ștefan*". La rândul său, regele Ferdinand i-a răspuns cu o scrisoare, care se încheia astfel*: ,,Cu adâncă recunoștință primesc dar în numele poporului meu alipirea Bucovinei la Regatul român, asigurând populația Bucovinei că în mine va găsi mereu un sprijin și o dragoste părintească".* O delegație, în frunte cu Iancu Flondor și Ion Nistor, s-a deplasat la Iași, unde au predat Actul Unirii regelui Ferdinand. Delegația a însoțit familia regală în trenul de la Iași la București, unde a ajuns în ziua de 1 decembrie 1918. Regele Ferdinand a semnat, la 18 decembrie, decretul privind Unirea Bucovinei cu România și decretul pentru numirea a doi reprezentanți ai acestei provincii - Ion Nistor și Iancu Flondor - în guvernul României.

La 18 noiembrie/1 decembrie 1918 regele Ferdinand și regina Maria au revenit în București. Regina a descris în însemnările sale zilnice acest eveniment: ,,Ne-am întors! Ne-am întors după doi ani lungi de exil. Ne-am întors - nu-mi vine să rostesc cuvântul, dar trebuie totuși spus, pentru că, indiferent ce va urma, astăzi acesta este adevărul, ne-am întors triumfal". De la gara Mogoșoaia (Băneasa), regele, regina, principele Nicolae și generalul Berthelot au urcat pe cai, pornind spre centrul capitalei în fruntea armatei române și a unor detașamente Aliate (franceze, engleze și italiene). La statuia lui Mihai Viteazul a avut loc defilarea trupelor, după care regele și regina, într-o trăsură deschisă, s-au îndreptat spre catedrala Mitropoliei, unde a avut loc o slujbă solemnă. Regina Maria nota: ,,La sfârșitul slujbei, Eremia Grigorescu, în numele armatei, și-a cerut permisiunea să-l facă pe Nando mareșal. Nando a fost foarte măgulit și fericit". Astfel, Ferdinand I a devenit primul mareșal al armatei române. Buzduganul de mareșal avea să-i fie înmânat în ziua de 10 mai 1920. A urmat o recepție în Palatul Cotroceni, la care au participat aproximativ 120 de persoane. Ferdinand a ținut un discurs în care a amintit că la urcarea pe tron a făgăduit înaintea reprezentanților națiunii că va fi un bun român și s-a ținut de cuvânt, că a rămas ,,mereu credincios" hotărârii luate în august 1916 și avea ,,conștiința curată". A conchis: ,,*Ceea ce strămoșii au visat, ideea pentru care generațiile trecute au suferit și au lucrat, idealul pentru care toată suflarea românească a nădăjduit, iar ostașii noștri și-au vărsat sângele, azi a devenit un fapt împlinit. Azi mama România poate strânge pe toți copiii iarăși la sânul ei. Basarabia și Bucovina, cele două fiice răpite, s-au întors una după alta în casa părintească, iar Ardealul, frumosul leagăn al poporului român, de unde au descălecat întâii voievozi ai țărilor românești au votat azi la Alba Iulia unirea cu Regatul român*".

Într-adevăr, în ziua de 1 decembrie 1918, la Alba Iulia s-au întrunit 1228 deputați, având asupra lor mandate (crediționale) prin care erau împuterniciți să voteze Unirea Transilvaniei cu România. Deputaților li s-a prezentat *Rezoluția,* citită de Vasile Goldiș, care la primul punct prevedea: ,,Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie/1 decembrie 1918 decretează Unirea acelor români și a teritoriilor locuite de dânșii cu România.

Ordinul „Ferdinand” instituit pentru a-i răsplăti pe cei cu merite deosebite în realizarea Marii Uniri. *Muzeul Național Peleș*

Ferdinand I-iu

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională

Rege al Românei

La toţi de faţă şi viitori sănătate.

Asupra reportului Preşedintelui Consiliului Nostru de Miniştri No. 2211/1918,

Luând act de hotărârea unanimă a „Congresului general al Bucovinei” din Cernăuţi de la 15 Noembrie 1918.-

AM DECRETAT ŞI DECRETAM:

Art.I.-Bucovina, în cuprinsul graniţelor sale istorice este şi rămâne de a pururea unită cu Regatul României.-

Art.II.-Preşedintele Consiliului Nostru de Miniştri este însărcinat cu executarea acestui Decret.-

Dat în Bucureşti la 18 Decembrie 1918.-

PREŞEDINTELE CONSILIULUI DE MINISTRI,

Ion I. Brătianu

Decretul regal de unire a Bucovinei cu România. 18 decembrie 1918. *Arhivele Naționale ale României*

L E G E

asupra

UNIREI BUCOVINEI CU VECHIUL REGAT AL ROMANIEI

ART.UNIC.) Se ratifică, investindu-se cu putere de lege, Decretul - Lege No.3744 din 18 Decembrie 1918, publicat in Monitorul Oficial No.217 din 19 Decembrie 1918, privitor la Unirea Bucovinei cu Vechiul Regat al României, in cuprinderea următoare:

F E R D I N A N D I

PRIN GRATIA LUI DUMNEZEU SI VOINTA NATIONALA

REGE AL ROMANIEI

LA TOTI DE FATA SI VIITORI SANATATE

Asupra raportului Preşedintelui Consiliului Nostru de Miniştri No.2211/918;

Luând act de hotărârea unanimă a „Congresului General al Bucovinei" din Cernăuţi dela 15 Noembrie 1918;

AM DECRETAT SI DECRETAM:

ART.I) Bucovina in cuprinsul graniţelor sale istorice, este şi rămâne deapururea unită cu Regatul României.-

./.

ART.II) Preşedintele Consiliului Nostru de Miniştri, este insărcinat cu executarea acestui Decret.-

Dat in Bucureşti la 18 Decembrie 1918.

F E R D I N A N D

PRESEDINTELE CONSILIULUI DE MINISTRI

Ion I. C. Brătianu

Această lege s'a votat de Adunarea Deputaţilor in şedinţa dela 29 Decembrie anul 1919 in unanimitate, prin aclamaţiuni.

PRESEDINTE,

SECRETAR,

ADUNAREA DEPUTAŢILOR

Directorul Adunării

Această lege s'a votat de Senat in şedinţa dela 29 Decembrie anul 1919, in unanimitate prin aclamaţiuni.

PRESEDINTE,

SECRETAR,

SENATUL ROMANIEI

Directorul Senatului,

Lege asupra unirii Bucovinei cu România. 29 decembrie 1918.
Arhivele Naţionale ale României

Regele Ferdinand și regina Maria, alături de generalul Berthelot, în fruntea trupelor române, revin în București după doi ani de „exil" în Moldova. 1 decembrie 1918.
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

Regele Ferdinand și regina Maria la revenirea în București. 1 decembrie 1918.
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

Regele Ferdinand și regina Maria întâmpinați de primarul Capitalei. 1 decembrie 1918.
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

Regele Ferdinand trecând în revistă trupele. 1 decembrie 1918.
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

Regele Ferdinand în fruntea trupelor defilează pe șoseaua Kiseleff. 1 decembrie 1918.
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

Regele Ferdinand, regina Maria, generalul Berthelot. București, 1 decembrie 1918.
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

Ceremonia religioasă desfășurată la revenirea suveranilor în Capitală. 1 decembrie 1918.
Colecția Daniel-Cosmin Obreja

Ceremonia religioasă desfăşurată la revenirea suveranilor în Capitală. 1 decembrie 1918.
Colecţia Daniel-Cosmin Obreja

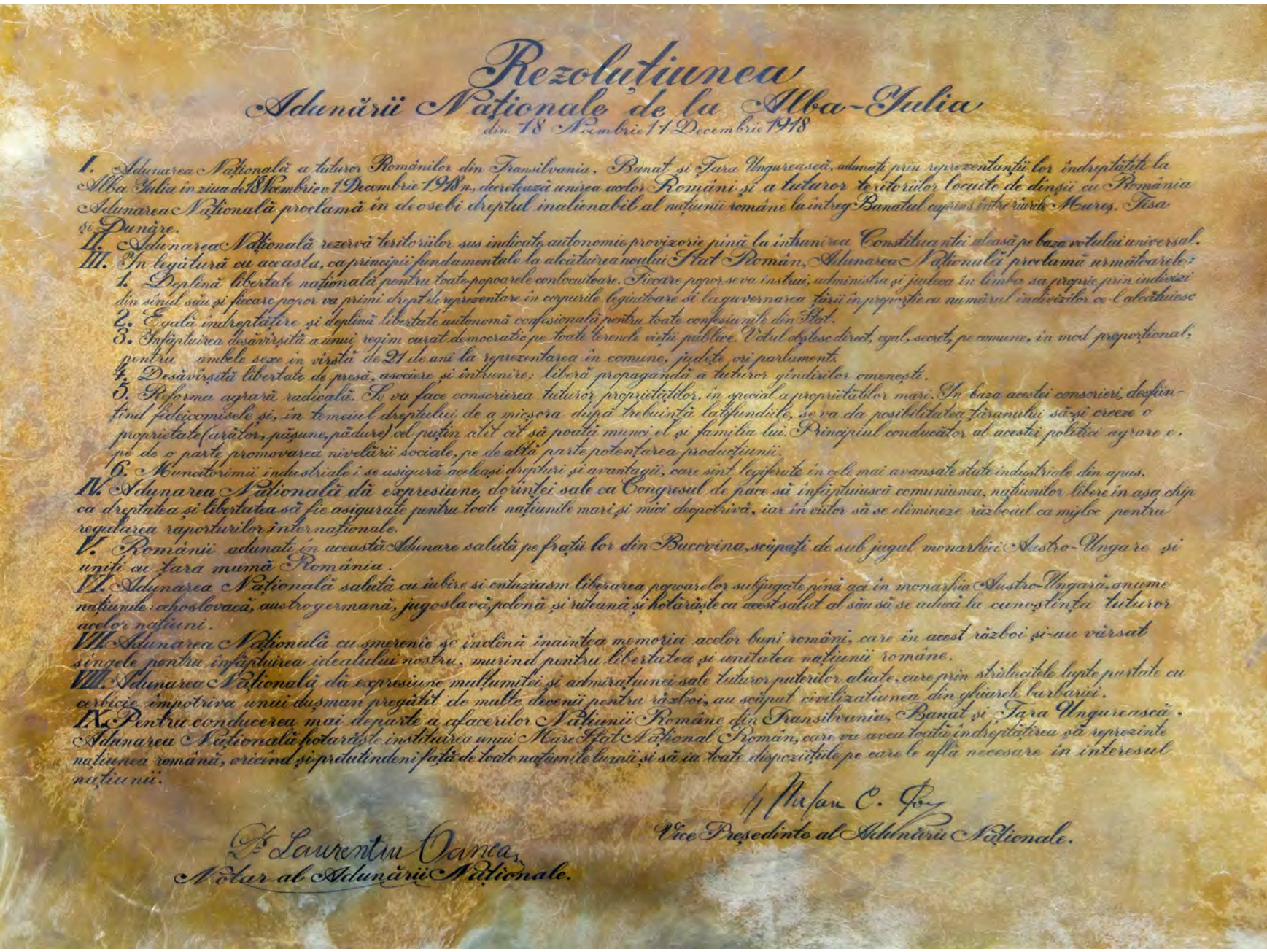
Regina Maria la revenirea suveranilor în Capitală. 1 decembrie 1918.
Colecţia Daniel-Cosmin Obreja

Adunarea Națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între Mureș, Tisa și Dunăre". Rezoluția, susținută de Iuliu Maniu din partea Partidului Național Român și de Iosif Jumanca în numele social-democraților, a fost votată în unanimitate. Președintele Adunării, Gheorghe Pop de Băsești, a proclamat Unirea „pentru toate veacurile", a Transilvaniei cu România. Adunarea Națională a ales Marele Sfat Național (Parlamentul), care a doua zi avea să desemneze Consiliul Dirigent, cu misiunea de a conduce administrarea Transilvaniei până la întrunirea Adunării Naționale Constituante a României. Hotărârea a fost adusă la cunoștința celor peste 100 000 de români veniți la Alba Iulia pentru a susține și aclama decizia de Unire. Prezent la fața locului, Lucian Blaga avea să scrie că în acea zi de 1 decembrie 1918 a cunoscut „ce înseamnă entuziasmul național, sincer, irezistibil, organic, masiv". La rândul său, Octavian Goga a apreciat că „poporul român, în vâltoarea unei conflagrații universale, și-a afirmat misiunea sa istorică".

O delegație a Marelui Sfat Național - alcătuită din episcopii Miron Cristea și Iuliu Hossu, Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Goldiș și Caius Brediceanu - s-a deplasat la București. În dimineața zilei de 1/14 decembrie 1918, delegația a participat la recepția de la Palatul Regal, unde - într-un cadru solemn - a înmânat suveranului Rezoluția privind Unirea Transilvaniei cu România. În discursul său, rostit cu acest prilej, Ferdinand I a ținut să sublinieze: „*Ne-ați adus nu numai dorul împlinit a câtorva milioane de suflete, ne-ați adus inimile lor, și în primirea plină de dragoste frățească ce ați găsit-o la noi, ați putut simți pulsul țării mume ce bate în același ritm cu al vostru. [...] După Basarabia, după Bucovina, mai lipsea o piatră din cele mai scumpe: Ardealul cu ținuturile din Ungaria locuite de români. Astăzi ne-ați adus și această ultimă piatră a clădirii, care încoronează marea operă de Unire. Putem privi cu încredere în viitor, căci temeliile sunt puternice, bazate pe principii democratice ce sunt o chezășie pentru dezvoltarea firească a unei vieți sănătoase, ele sunt alimentate de credința nestrămutată a unui șir de generații, de apostoli ai idealului național, ele sunt și sfințite prin sângele vitejilor mei ostași care au luptat și au murit pentru Unire". A încheiat cu cuvintele: „Trăiască România Mare, puternică și unită!".* Regele Ferdinand a semnat decretul-lege prin care a fost ratificată Unirea Transilvaniei cu România, precum și decretul-lege pentru numirea în guvernul României a trei personalități ardelene: Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Goldiș și Ștefan Cicio-Pop, publicate în „Monitorul Oficial" din 13/26 decembrie 1918.

În 1918 se încheia procesul de formare a statului național unitar român - ideal pentru care au militat, au luptat și s-au jertfit multe generații de înaintași. Regele Ferdinand și regina Maria și-au legat numele de acest eveniment istoric. În timp ce regina trăia o stare euforică, Ferdinand continua să aibă o ținută sobră. Înainte de a pleca din Iași, regina i s-a adresat astfel: „Spune-mi, Nando, îți dai seama că ai devenit un om mare? Realizezi pe deplin, în imaginația ta, ce reprezinți de acum încolo în istoria acestui popor? Tu, care o viață întreagă ai fost un modest, un om care te-ai îndoit de tine, cuprinzi cu mintea ta toată semnificația de-a-ntrupa visul secular al unui neam de 18 milioane de locuitori?". Ferdinand a răspuns că Unirea a fost „verdictul Providenței". Regina ar fi putut să-l completeze, menționând că Providența lucrează prin oameni, iar el, regele, a fost un asemenea om.

Marea Unire s-a înscris într-un proces general european. La sfârșitul războiului s-au constituit mai multe state independente, pe criterii naționale: Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Austria, Ungaria; Cehoslovacia - prin unirea cehilor cu slovacii; Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor (din 1929, Iugoslavia) - prin unirea sârbilor, croaților, slovenilor, bosniacilor și muntenegrenilor.

Rezoluțiunea
Adunării Naționale de la Alba-Iulia
din 18 Noembrie/1 Decembrie 1918

I. Adunarea Națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 Noembrie/1 Decembrie 1918 n., decretează unirea acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România. Adunarea Națională proclamă în deosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul cuprins între rîurile Mureș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea Națională rezervă teritoriilor sus indicate, autonomie provizorie pînă la întrunirea Constituantei alească pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta, ca principii fundamentale la alcătuirea noului Stat Român, Adunarea Națională proclamă următoarele:

1. Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sînul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.
2. Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din Stat.
3. Înfăptuirea desăvîrșită a unui regim curat democratic pe toate tărîmurile vieții publice. Votul obștesc direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe în vîrstă de 21 de ani la reprezentarea în comune, județe ori parlament.
4. Desăvîrșită libertate de presă, asociere și întrunire; liberă propagandă a tuturor gîndirilor omenești.
5. Reforma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților, în special a proprietăților mari. În baza acestei conscrieri, desființînd fideicomisele și, în temeiul dreptului de a micșora după trebuință latifundiile, se va da posibilitatea țăranului să-și creeze o proprietate (arător, pășune, pădure) cel puțin atît cît să poată munci el și familia lui. Principiul conducător al acestei politici agrare e, pe de o parte promovarea nivelării sociale, pe de altă parte potențarea producțiunii.
6. Muncitorimii industriale i se asigură aceleași drepturi și avantagii, care sînt legiferate în cele mai avansate state industriale din apus.

IV. Adunarea Națională dă expresiune dorinței sale ca Congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimineze războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

V. Românii adunați în această Adunare salută pe frații lor din Bucovina, scăpați de sub jugul monarhiei Austro-Ungare și uniți cu țara mumă România.

VI. Adunarea Națională salută cu iubire și entuziasm liberarea popoarelor subjugate pînă aci în monarhia Austro-Ungară, anume națiunile cehoslovacă, austro-germană, jugoslavă, polonă și ruteană și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștința tuturor acelor națiuni.

VII. Adunarea Națională cu smerenie se închină înaintea memoriei acelor buni români, care în acest război și-au vărsat sîngele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.

VIII. Adunarea Națională dă expresiune mulțumirei și admirațiunei sale tuturor puterilor aliate, care prin strălucitele lupte purtate cu vitejie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru război, au scăpat civilizațiunea din ghiarele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor Națiunii Române din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, Adunarea Națională hotărăște instituirea unui Mare Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română, oricînd și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiile pe care le află necesare în interesul națiunii.

† Vasile C. Pop
Vice Președinte al Adunării Naționale.

Dr. Laurențiu Comșa,
Notar al Adunării Naționale.

Rezoluția Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. 1 decembrie 1918.
Muzeul Național de Istorie a României

GALTIU
SIBIU

Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.
Arhivele Naționale ale României

Delegația Transilvaniei care a înmânat Actul Unirii regelui Ferdinand. Decembrie 1918.
Muzeul Național de Istorie a României

Consiliul Dirigent al Transilvaniei. 1918.
Arhivele Naționale ale României

L E G E

asupra

UNIREI TRANSILVANIEI, BANATULUI, CRISANEI, SATMARULUI SI MARAMURESULUI CU VECHIUL REGAT AL R O M A N I E I .

ART.UNIC.) Se ratifică,investindu-se cu putere de lege, Decretul-Lege No.3631 din 11 Decembrie 1918, publicat in Monitorul Oficial No.212 din 13 Decembrie 1918, privitor la Unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Satmarului și Maramureșului cu vechiul Regat al României, in cuprinderea următoare:

F E R D I N A N D I
PRIN GRATIA LUI DUMNEZEU SI VOINTA NATIONALA

REGE AL ROMANIEI
LA TOTI DE FATA SI VIITORI SANATATE.

Asupra raportului Președintelui Consiliului Nostru de Miniștri sub No.2171 din 1918,-

Luând act de hotărârea unanimă a Adunării Naționale din Alba-Iulia ,

AM DECRETAT SI DECRETAM:

ART.I) Tinuturile cuprinse in hotărârea Adunării Naționale din Alba - Iulia dela 18 Noembrie 1918, sunt și rămân de apururea unite cu Regatul României.-

./.

ART.II) Presedintele Consiliului Nostru de Ministri.este insărcinat cu aducerea la indeplinire a Decretului-Lege de față.

Dat in București la 11 Decembrie 1918.-

F E R D I N A N D I

PRESEDINTELE
CONSILIULUI DE MINISTRI
SI MINISTRU DE EXTERNE ,Ion I.C.Brătianu

Această lege s'a votat de Adunarea Deputaților in ședința dela 29 Decembrie anul 1919,in unanimitate prin aclamațiuni.

P R E S E D I N T E ,

S E C R E T A R ,
Ștefan Metes

Directorul Adunării,

Această lege s'a votat de Senat in ședința dela 29 Decembrie anul 1919, in unanimitate prin aclamațiuni.

P R E S E D I N T E ,

S E C R E T A R ,

Directorul Senatului,

Lege asupra unirii Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Sătmarului și Maramureșului cu România. 29 decembrie 1919.
Arhivele Naționale ale României

Au dispărut imperiile multinaționale - Rus, Habsburgic și Otoman- precum și Imperiul German. Harta politico-statală a Europei a fost redesenată, la această acțiune aducându-și contribuția și românii.

În ianuarie 1919 s-a deschis, la Paris, Conferința de pace, care urma să stabilească organizarea lumii după Primul Război Mondial, inclusiv noile granițe politico-statale. Delegația română, condusă de Ion I.C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri, a trebuit să constate că statele erau împărțite în state cu interese nelimitate și state cu interese limitate, România făcând parte din cea de-a doua categorie. În cadrul dezbaterilor, șeful delegației române a pledat pentru respectarea angajamentelor luate de Aliați prin Convenția politică din 4 august 1916 privind granițele României, a subliniat contribuția de sânge adusă de armata Română la victoria Antantei, a evidențiat deciziile luate de adunările de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia în conformitate cu dreptul popoarelor la autodeterminare națională. Cei ,,Mari" nu s-au arătat receptivi la argumentele lui Brătianu și nu agreau ideea că statele sunt egale, precum au fost egale în sacrificiile făcute pe câmpul de luptă. Președintele SUA, Woodrow Wilson, a declarat că țara sa nu recunoștea tratatele secrete încheiate după declanșarea războiului, iar președintele Conferinței, Georges Clémenceau, a afirmat că înaintea Conferinței fiecare țară semnifică atât cât reprezintă puterea sa militară.

Ca urmare, s-a creat o stare tensionată între Ion I.C. Brătianu și cei ,,Patru Mari", fapt ce putea afecta deciziile privind România. În acest context, la sugestia lui Brătianu, Ferdinand i-a propus reginei să meargă la Paris pentru a pleda cauza României. A plecat în ziua de 1 martie 1919, cu un tren special, fiind însoțită de ,,un alai" de militari români și o gardă de soldați francezi sub comanda căpitanului Perrain. Datorită distrugerilor provocate de război, drumul a fost lung, dar regina se simțea bine în tren, citea și se relaxa. În dimineața zilei de 5 martie a ajuns la Paris, fiind cazată în hotelul Ritz, cel mai renumit din capitala Franței. Ion I.C. Brătianu i-a prezentat situația politică și i-a dat sfaturi: ,,pe cine trebuie să văd, cum trebuie să mă comport, în ce fel pot fi de folos". Pe parcurs, șeful delegației române a avut mai multe discuții cu regina, care avea să noteze: ,,Zilele mele începeau cu regularitate cu o vizită din partea lui Brătianu și a lui [Victor] Antonescu, și adesea a lui [Nicolae] Mișu. Ei veneau cu punctualitate la ora nouă pentru a mă pregăti pentru ziua mea de lucru. Ascultam cu devotament la sfaturile lor înțelepte". Evident, regina și-a pus în valoare propria-i personalitate, inteligența, spontaneitatea și farmecul său. Întrebată de un ziarist care era obiectivul vizitei sale, regina a răspuns: ,,Pentru a da României o față - are nevoie de o față - și de aceea am venit s-o dau pe a mea".

În ziua de 7 martie, fiind invitată de Georges Clémenceau, primul ministru al Franței și președintele Conferinței de pace, a fost primită ,,cu onoruri miltare și imnul național cântat frumos ca un adevărat imn. Bătrânul a coborât repede scările ca și cum ar fi fost un om tânăr. Ceea ce m-a frapat în mod ciudat a fost faptul că purta mănuși. Am urcat împreună scările, urmați de mulți ofițeri, apoi am intrat numai noi în biroul său și am avut o lungă convorbire". Clémenceau era renumit pentru modul tranșant în care își exprima punctele de vedere, drept care i se spunea ,,Tigrul". În discuția cu regina Maria a spus direct că avea ,,anumite motive de nemulțumire față de România", care a încheiat pace separată cu inamicul. Regina i-a explicat în ce context România a fost nevoită să încheie pacea separată în aprilie 1918 și a precizat că imediat ce a fost posibil armata română s-a alăturat Antantei. ,,Tigrul" nu s-a arătat convins: ,,Nu-mi spuneți povești de astea - chiar dumneavoastră ați fost pentru rezistență!". Regina a contraatacat: ,,Am crezut în victoria Aliaților, așa încât eram gata să mă țin cu dinții, dar dacă a fost o atitudine înțeleaptă

Colecţia Daniel-Cosmin Obreja

era treaba altora s-o judece". Maria avea să noteze: ,,Dacă am ajuns la bătrâna lui inimă pătimașă cu problemele țării mele nu știu, dar că am oferit o imagine frumoasă țării mele prin surâsul meu, aceasta cred că am făcut-o". Cert este că la plecare i s-a oferit să treacă în revistă garda de onoare în sunetele imnului național francez - Marseillaise.

Regina a fost invitată la Palatul Elysée de președintele Raymond Poincaré la o recepție oficială dată în onoarea sa în ziua de 8 martie. Maria nota că s-a ,,străduit să arăt cât mai bine posibil", îmbrăcându-se cu o rochie neagră, peste care și-a pus o tunică verde pal, un mic turban negru cu un voal ușor prins de el și lăsat pe spate; ,,era important ca să arăt așa cum se așteptau la mine toți românii". A fost întâmpinată cu onoruri militare, regina constatând că francezii ,,cântă foarte frumos imnul nostru național". Președintele a primit-o ,,cu multă bunăvoință; era un prieten al României". Recepția a fost ,,extraordinară", compania selectă, iar regina s-a întreținut cu mareșalul Foch, cu pictorul Bonnat și cu alte personalități. Interesante sunt impresiile sale despre Poincaré: ,,Președintele este simpatic, puțin cam timid și precipitat, ai senzația că nu este foarte sigur pe el". Peste câteva zile, la 11 martie, i s-a transmis Marele Cordon al Legiunii de Onoare conferit de președintele Franței.

În după-amiaza aceleiași zile de 8 martie, regina a fost invitată la ședința solemnă a Academiei de Arte din Paris, prilej cu care a fost aleasă membru de onoare al acestei prestigioase instituții. S-a ținut un discurs omagial, la care Maria a răspuns și toți participanții ,,au fost încântați, ne-am spus lucruri agreabile unii altora".

Extrem de util a fost dejunul oferit de Arthur-James Balfour în ziua de 10 martie, la care a participat și primul ministru britanic Lloyd George, care era ,,plin de umor și vervă, savurând în întregime propriile glume". Regina a reușit să intervină de mai multe ori în discuție, plasând ,,un cuvânt aici, altul acolo, ceea ce îmi permitea să ajung fără ostentație la subiectul meu", adică problemele României.

Maria a participat și la alte recepții, prilej cu care a discutat cu personalități marcante, precum americanul Herbert Clark Hoover - viitorul președinte al SUA, francezii Aristide Briand - fost și viitor prim-ministru, Stephen Pichon - ministrul de externe, mareșalii Henri-Philippe Pétain și Ferdinand Foch ș.a. A asistat la spectacole de teatru și de operă, a acordat zeci de interviuri presei de limbă franceză și engleză, lăsându-se fotografiată, plăcându-i să fie admirată. A primit sute de buchete de flori de la cunoscuți și necunoscuți, astfel încât camera sa de la hotel devenise ,,o adevărată expoziție". Prin activitatea și ținuta sa, regina a urmărit să modifice percepția asupra României, ca și a statelor mici în general, care în mentalitatea celor ,,Mari" nu erau decât ,,pioni în marele lor joc, dar eram pioni care aveau viață; și noi aveam de asemenea mândria noastră, aspirații, suferințe". Era convinsă că și-a îndeplinit obiectivul: ,,am creat o altă atmosferă pentru România".

După o săptămână petrecută la Paris, regina s-a deplasat în Anglia, în gara din Londra fiind întâmpinată de regele George al V-lea și soția sa Mary. A fost găzduită în palatul regal Buckingham și a trebuit să ,,nu încalc anumite convenții bine definite". Regina avea să scrie: ,,Am fost mai degrabă șocată de felul în care regele a fost obligat, din cauza opiniei publice, să-și trateze propriile rude: nici un mare duce [din Rusia] nu era bine venit, iar suveranul, fiind strict constituțional, niciodată nu a încercat să-și impună voința". După vizita extrem de mediatizată de la Paris, la Londra a trebuit să se limiteze la întâlniri restrânse, fără prezența presei, să viziteze muzee și expoziții, să vizioneze spectacole de teatru. ,,Locuind într-un palat regal, eram mai puțin liberă să vin și să plec, sau să primesc tot felul de oameni;

LE PAYS DE FRANCE 9

LA REINE DE ROUMANIE EN FRANCE

La reine sort du ministère de la guerre, où elle est allée faire une visite à M. Clemenceau. Notre Premier lui a présenté le maréchal Foch à qui elle a dit : « Nous étions convaincus que vous viendriez nous délivrer. »

La reine Marie, décorée de notre Croix de guerre et de la Médaille des Epidémies, a tenu à fleurir de ses propres mains quelques tombes de nos soldats inhumés à Noyon, où cette photographie a été prise.

La reine Marie de Roumanie vient de passer avec ses filles quelques jours à Paris où, à défaut de réception officielle à laquelle, voyageant incognito, elle avait renoncé, elle a reçu un accueil enthousiaste et chaleureux. Membre de notre Académie des Beaux-Arts, la souveraine, qui est un peintre de talent, a été reçue le 8 mars à l'Institut : avant la séance solennelle, on lui offrit un concert. On la reconnaît dans cette photographie, assise au premier rang à gauche.

„Regina României în Franța" – revista **Le Pays de France,** ***1919.*** *Colecția Daniel-Cosmin Obreja*

trebuia să țin seama de etichetă, ca urmare munca era încetinită". A reușit să viziteze colegiul Eton, unde studia fiul său Nicolae, fiind invitată de directorul acestuia la un prânz. S-a deplasat la Windsor, unde a vizitat palatul regal și a discutat cu bătrâna doică a copiilor ei (aceasta locuia într-o vilă numită ,,Mignon", după numele fiicei Mariei și a lui Ferdinand). Lordul primar al Londrei a dat un prânz oficial în onoarea reginei, lordul Curzon a oferit un dineu în propria-i locuință, între invitați aflându-se Winston Churchill, care a ascultat-o ,,cu înțelegere deosebită". De asemenea, a fost prezentă la o mare recepție organizată de Crucea Roșie Canadiană la hotelul Ritz, din capitala Marii Britanii. Cu acest prilej, regina i-a primit pe reprezentanții ,,tuturor statelor lumii înșirați într-un rând", inclusiv pe ambasadorul SUA, care a ,,implorat-o" să viziteze America, obiectiv pe care avea să-l realizeze în 1926.

Regina a reușit să aranjeze o întrevedere a lui Ion I.C. Brătianu, venit de la Paris, cu regele George, care în ziua de 18 martie a oferit un prânz privat în onoarea oaspetelui său. ,,Brătianu și-a arătat toată buna dispoziție, dar George nu mai era fluent în franceză, așa încât am făcut destul de multă traducere ca să păstrez cursivitatea conversației". Brătianu a vorbit despre România, participarea la război alături de Antanta, necesitatea ca cele prevăzute în Convenția politică din august 1916 să fie respectate. Maria aprecia că după această întâlnire, Brătianu părea ,,satisfăcut. El consideră că cea mai bună muncă a mea aici este de a fi în termeni excelenți cu familia regală".

Înainte de plecare, regina a primit presa la sediul Legației României, prilej cu care a pledat pentru cauza țării sale. Vizita s-a încheiat în ziua de 30 martie, Maria fiind condusă la tren de regele și regina Marii Britanii.

Ajunsă la Paris a discutat cu Brătianu, care ,,a fost pentru prima dată destul de satisfăcut de modul cum decurg lucrurile, atât Clémenceau, cât și Lloyd George l-au ascultat". În capitala Franței, regina se simțea în largul său, hotelul ,,era un adevărat turn Babel", tot felul de oameni care, cu ,,un pretext sau altul, trebuiau să o vadă pe regina României". În acea atmosferă efervescentă, Maria a continuat campania în favoarea țării sale, discutând cu ziariști, oameni politici, generali, vizitând instituții de cultură, artă sau caritabile. A fost primită oficial la Sorbona, a fost prezentă la mesa grandioasă de la biserica Notre Dame în memoria artiștilor și scriitorilor căzuți în război. Primăria Parisului a oferit o recepție oficială pentru ,,marea prietenă a Franței", ministrul Pichon un prânz la Quai d'Orsay. La rândul său, Jan Ignacy Paderewsky - celebrul muzician, care atunci ocupa funcția de prim ministru al Poloniei - a oferit un prânz, în cadrul căruia a apreciat că interesele Poloniei și României erau identice și a propus ca cele două state ,,să conlucreze îndeaproape".

Evident, a dorit să discute cu președintele SUA, Woodrow Wilson, cea mai prestigioasă personalitate de la Conferința păcii. Regina aprecia: ,,Omenirea era în căutarea unui supraom care ar fi capabil să țină în frâu spiritele rele eliberate de cei patru ani de război îngrozitori, așa că i-a grăbit speranța și iluziile spre fața lungă a acelui om cu înfățișare sobră de peste ocean". Faptul că nu era european a sădit încrederea că ,,putea fi un arbitru imparțial, judecând toate chestiunile cu obiectivitate și fără pasiune". Maria și-a exprimat dorința de a-l vedea, dar președintele, urmărind să o refuze politicos, i-a comunicat că după ora nouă dimineața era foarte ocupat. Regina i-a răspuns că ar fi fericită să-l primească ,,chiar și la șapte dimineața, dacă aceasta îi convenea. Nemaiavând încotro, a făcut un compromis și acompaniat de doamna Wilson a venit să mă vadă la opt și jumătate". În acea zi de 10 aprilie 1919, regina României și președintele SUA au discutat despre ,,pericolul bolșevismului", Maria relatând despre acțiunea agresivă a guvernului

Regina Maria la Paris. 1919.
Arhivele Naționale ale României

de la Budapesta și insistând asupra speranțelor puse de țările mici, între care și România, că vor fi apărate de SUA. Președintele a abordat subiectul său favorit - crearea Ligii Națiunilor, care urma să protejeze statele mici. Discuția a durat o jumătate de oră, regina fiind invitată de președinte la un prânz, prilej de aprofundare a problemelor bilaterale și internaționale. A doua zi, discuția a fost ,,foarte animată!", Wilson dezvoltând ideile sale privind rolul Societății Națiunilor. ,,L-am făcut să promită că-l va căuta pe Brătianu pentru a-i da șansa de a expune situația noastră în fața sa". Într-adevăr, la 31 mai 1919, șeful delegației României a prezentat pe larg, în fața Consiliului Suprem, punctele sale de vedere.

În toate întâlnirile și interviurile sale, regina a ținut să precizeze că ,,România nu cerșește", ci își revendică drepturile. A fost ascultată cu interes și privită cu simpatie, reușind să creeze o imagine favorabilă României. Vizita s-a încheiat în ziua de 16 aprilie 1919, când regina a fost condusă la gară de președintele Franței, Raymond Poincaré, mareșalul Foch și alte personalități. La trenul regal erau atașate câteva vagoane cu provizii pentru bolnavi și nevoiași (medicamente și alimente), obținute prin donații făcute în timpul vizitei sale.

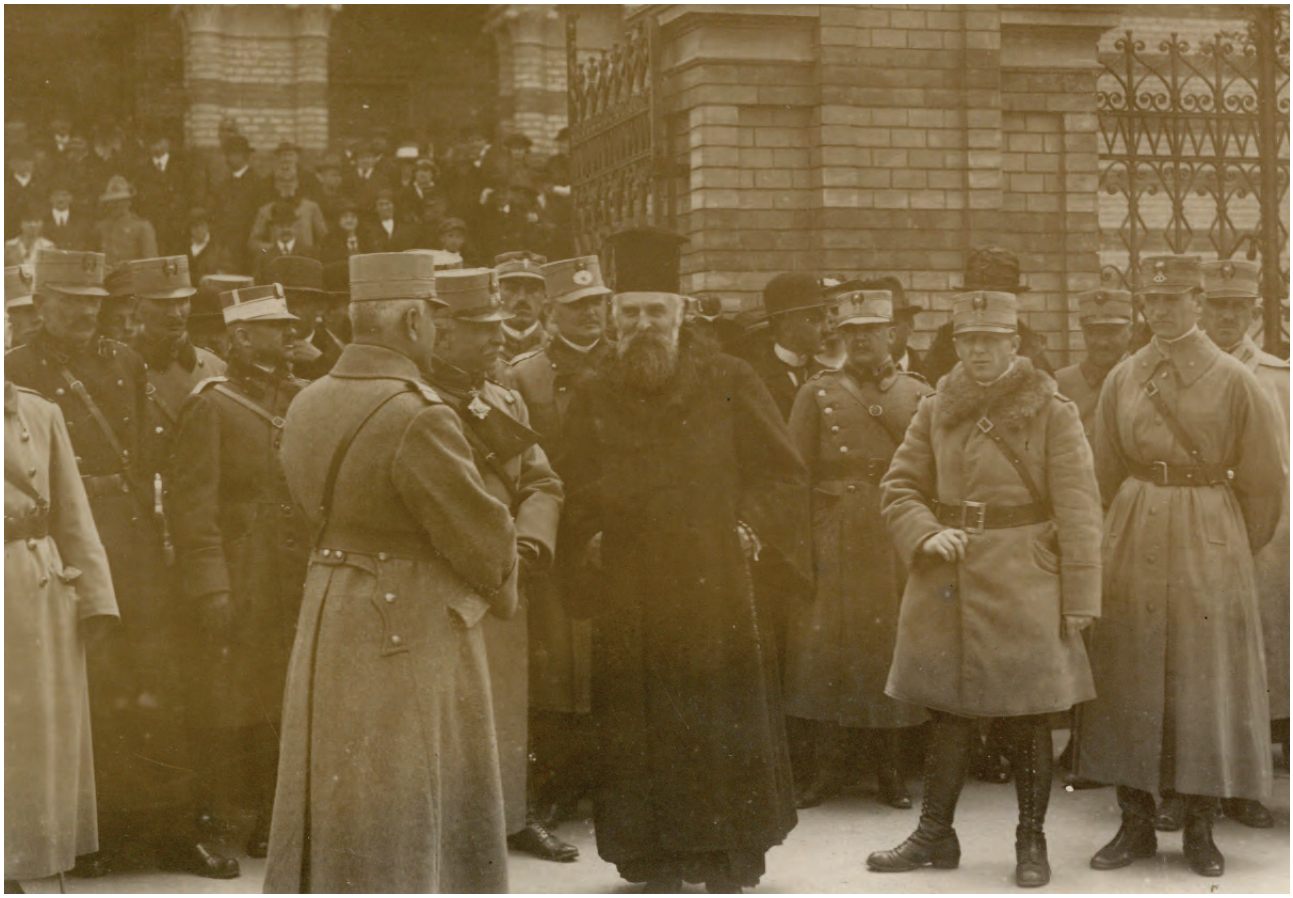
Regina Maria era mulțumită, apreciind că a reușit să creeze ,,o atmosferă cât se poate de bună pentru România". Practic, niciodată până în martie-aprilie 1919, România nu a fost mai prezentă în presa europeană și americană, niciodată un reprezentant al acestei țări nu a avut întâlniri cu toți marii lideri politici ai lumii. Evident, regina Maria nu a putut schimba statutul țării sale, deciziile fiind luate, în continuare, de Consiliul Suprem (Franța, SUA, Marea Britanie și Italia), dar imaginea României s-a ameliorat, ,,cei Mari" ascultând argumentele, expuse cu pasiune de frumoasa regină.

În timp ce la Paris se desfășura o luptă diplomatică, în țară Unirea era apărată cu arma în mână. La 16 aprilie 1919 armata maghiară a atacat trupele române aflate în zona Munților Apuseni. Regele a participat la ședința Consiliului de Miniștri la care s-a hotărât ca trupele române să dea riposta cuvenită și să elibereze Transilvania. După lupte grele, armata română a respins inamicul și s-a oprit pe Tisa, graniță prevăzută în Convenția politică din august 1916.

Pentru a ridica moralul populației din Transilvania și a da curs invitației adresate de Consiliul Dirigent, în zilele de 22 mai - 1 iunie 1919, regele Ferdinand și regina Maria au făcut o deplasare în această provincie istorică, oprindu-se la Brașov, Făgăraș, Sibiu, Blaj, Alba Iulia, Brad, Țebea, Abrud, Câmpeni, Turda, Cluj, Bistrița, Careii Mari, Baia Mare, Oradea. Peste tot s-au bucurat de o primire călduroasă, adesea entuziastă. Iată câteva note ale reginei Maria: la Oradea - ,,primire extraordinară. Bucurie frenetică a populației care a venit din toate satele din jur să ne salute. Costume minunate, ovații extraordinare, slujbe religioase". La Carei - aceeași primire entuziastă ,,chiar și ungurii au venit să mulțumească regelui pentru că au fost salvați de bolșevici de către armata română". La Baia Mare - ,,Extraordinară primire și entuziasm. Am făcut o plimbare pe jos printre țărani, toți dorind să-mi sărute mâna". La Alba Iulia - ,,Este greu de descris primirea ce ni s-a făcut [...] am intrat în vechea cetate prin aceeași poartă prin care cu multe secole în urmă intrase Mihai Viteazul. Am fost frenetic aclamați". A fost un turneu obositor, dar extrem de plăcut: ,,Nando este un erou, el ține vreo șase discursuri pe zi și toate deosebit de frumoase, găsind mereu noi imagini și forme. Îl admir".

În iulie 1919, armata Ungariei a atacat din nou, dar de această dată guvernul, de comun acord cu suveranul, a decis să meargă până la capăt. În ziua de 31 iulie 1919, Ferdinand și soția sa i-au salutat pe ostașii români care treceau Tisa pe podul de vase la Tiszabö, iar a doua zi, 1 august, pe cel de la Kis-Ujskattos.

Prima vizită a familiei regale în Ardeal. Mai - iunie 1919

***La Sibiu, episcopul Miron Cristea și reprezentanții armatei îi așteaptă pe suverani**. Arhivele Naționale ale României*

***Regele Ferdinand și regina Maria la Oradea.** Arhivele Naționale ale României*

Regele Ferdinand și regina Maria la Oradea, cu generalii Mărdărăscu și Prezan. *Arhivele Naționale ale României*

Regina Maria la Oradea, însoțită de Iuliu Maniu, Mihail Pherekyde, generalul Prezan.
Arhivele Naționale ale României

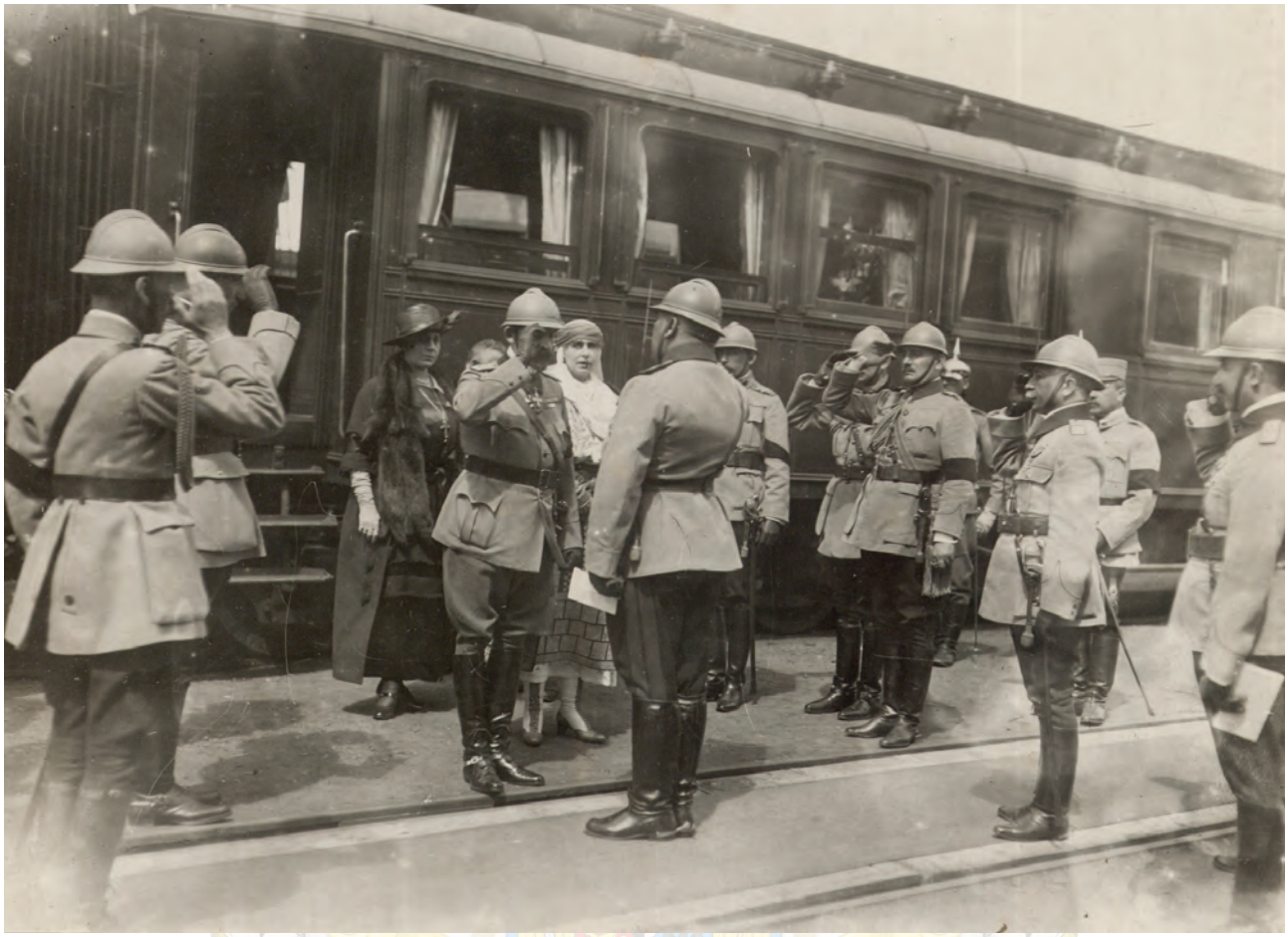
Suveranii asistă la ceremoniile organizate cu ocazia vizitei la Oradea. În spate: Iuliu Maniu, Octavian Goga, Constantin Prezan, Mihail Pherekyde. *Arhivele Naționale ale României*

Regele Ferdinand și regina Maria la Bekescsaba. *Arhivele Naționale ale României*

Regele Ferdinand și regina Maria la Careii Mari. *Arhivele Naționale ale României*

Suveranii României la Careii Mari. *Arhivele Naționale ale României*

Regele și regina la Baia Mare. *Arhivele Naționale ale României*

Regele Ferdinand și regina Maria întâmpinați de episcopul Iuliu Hossu în gara din Jibou. *Arhivele Naționale ale României*

Suveranii primiți cu pâine și sare la Bistrița. *Arhivele Naționale ale României*

La Bistrița: ceremonia de întâmpinare la sosirea în oraș; regele și regina asistă la defilarea trupelor garnizoanei.
Arhivele Naționale ale României

Regele Ferdinand și regina Maria la Cluj. *Arhivele Naționale ale României*

Regele Ferdinand și regina Maria la ceremoniile desfășurate la Câmpia Turzii.
Arhivele Naționale ale României

Regele Ferdinand la deschiderea lucrărilor primului Parlament al României Mari. 1919.
Arhivele Naționale ale României

E ISTORIEI · RO

La 4 august 1919, armata română a ocupat capitala Ungariei. Regele Ferdinand nu a îngăduit ca steagul românesc să fie arborat pe clădirea Parlamentului din Budapesta, dar un ostaș a înfipt pe catargul acesteia o opincă, pentru a ilustra înfrângerea definitivă a celor care-i oprimaseră pe românii din Transilvania.

România Întregită (Mare) era o realitate, care nu s-a datorat tratatelor de pace. Românii din Basarabia, Bucovina și Transilvania făceau parte din guvern, limba oficială a devenit limba română, circulația bunurilor și persoanelor se desfășura fără nici un fel de îngrădiri. La începutul lunii noiembrie 1919 au avut loc alegeri parlamentare pe baza votului universal. În ziua de 20 noiembrie 1919, regele Ferdinand s-a adresat primului Parlament al României Întregite: ,,Cu adâncă recunoștință către Atotputernicul și Eu mulțumesc tuturor acelora care, cu gândul, cu cuvântul sau cu fapta și-au dat sufletul și chiar viața lor pentru înfăptuirea Unirii Naționale".

În ziua de 1 decembrie 1919 - deci la exact un an de la Unirea Transilvaniei cu România - în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri a fost numit Alexandru Vaida-Voevod, vicepreședinte al Partidului Național Român. Acest act arată limpede că Transilvania nu a fost desprinsă din Ungaria prin Tratatul de la Trianon, ci era o parte componentă - cu rol de prim ordin - a statului român, cu un an și jumătate înainte de 4 iunie 1920. Parlamentul României, în care erau reprezentate, alături de vechiul Regat, Basarabia, Bucovina și Transilvania, a votat, la 29 decembrie 1919, legile pentru ratificarea actelor de Unire, care au fost semnate de regele Ferdinand și publicate în ,,Monitorul Oficial" din 1 ianuarie 1920. Pe plan internațional Unirea a fost confirmată prin tratate: Bucovina - la Saint-Germain (10 septembrie 1919), Transilvania - la Trianon (4 iunie 1920), Basarabia - la Paris (28 octombrie 1920).

Regele Ferdinand și regina Maria au decis să viziteze provinciile istorice Unite în 1918. Ca urmare, în februarie 1920 au făcut o vizită la Cluj, unde au participat la inaugurarea Universității românești. În discursul său, suveranul a apreciat că nicăieri ,,nu s-a simțit mai nemilos pumnul stăpânirii trecute pe sufletul românilor ca în Clujul unguresc cu Universitatea lui". A adus un prinos de recunoștință eroilor neamului, în special lui Mihai Viteazul, ,,izbăvitorul dintru început", precum și celor care s-au jertfit în războiul din 1916-1919. Ferdinand a oferit Universității suma de 400.000 lei pentru înființarea unui institut pentru studierea istoriei românilor ,,atât de vitreg tratată sub stăpânirea trecută". Suveranii României au participat și la alte activități, au avut discuții cu oficialități, dar și oameni de rând. Regina avea să noteze că ,,unii entuziaști" au propus coborârea lui Matei Corvin de pe soclul său și ,,așezarea statuii lui Nando acolo, iar pe Matei Corvin să-l pună la picioarele lui. Am protestat energic, pentru că dezaprob asemenea manifestări de putere, considerându-le vulgare".

Ferdinand și Maria au vizitat, în mai 1920, Bucovina, oprindu-se la Suceava, Putna - unde au îngenunchiat în fața mormântului lui Ștefan cel Mare -, Sucevița, Rădăuți și Cernăuți. Și-au continuat drumul în Basarabia, vizitând localități pline de istorie - Hotin, Bălți, Cetatea Albă, Bolgrad, Reni. Au zăbovit timp de trei zile în Chișinău, unde au vizitat biserici, școli, cămine de bătrâni, spitale, inclusiv spitalul evreiesc și sinagoga. Regina a fost la un azil pentru femeile în vârstă, înființat în propria-i casă de un ,,domn foarte în vârstă și foarte simplu", căruia i-a oferit cărți, o fotografie a sa și 3.000 de franci. În discuțiile avute cu cetățenii și fruntașii politici din Chișinău a fost evocată lupta națională a românilor pentru apărarea ființei naționale și Unirea cu România. Suveranii au revenit în octombrie 1920 la Cernăuți, pentru a asista la deschiderea Universității românești din Cernăuți și dezvelirea portretului lui Ferdinand în incinta acesteia.

Principele Carol împreună cu Iuliu Maniu, generalul Traian Moșoiu, alți ofițeri și oameni politici transilvăneni, la Sibiu. *Colecția Daniel Mladin*

Principele Carol și Iuliu Maniu la Sibiu. *Colecția Daniel Mladin*

Vizita familiei regale în Bucovina, la Margina. 1920
Biblioteca Academiei Române

Regele Ferdinand la Cernăuți. 1920
Biblioteca Academiei Române
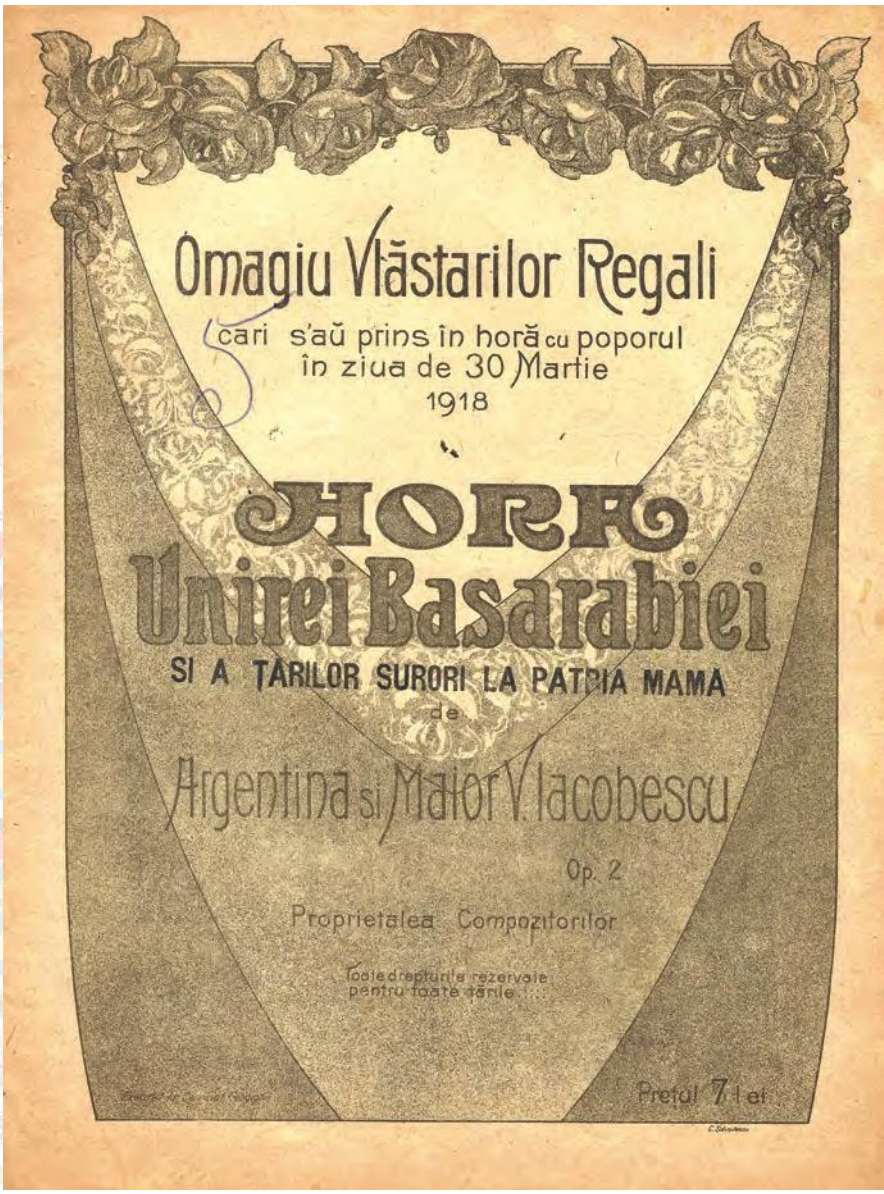

Familia regală la Putna. 1920
Biblioteca Academiei Române

Familia regală la Putna. 1920
Biblioteca Academiei Române

Partituri cu melodii dedicate unirii Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu regatul României. *Colecția arh. Mădălin Ghigeanu*

INTREGIREA NEAMULUI
MARȘ
Tisa
Prutul
Nistrul
Mureșul
Oltul
Siretul
Dunărea
M. NEAGRĂ
VERSURI ȘI MUZICA DE
LT. COLONEL NICOLAE GIURAN
TOATE EXEMPLARELE VOR PURTA SEMNĂTURA AUTORULUI
REPRODUCEREA OPRITĂ
TOATE DREPTURILE REZERVATE
Prețul Lei 60

ROMÂNIA
CU NOILE FRONTIERE
ADMISE DE CONGRESUL DE LA PARIS
SI NUMIRILE ROMÂNEȘTI ALE TUTUROR LOCALITĂȚILOR
LA SCARA 1: 1.000.000
DE
GENERAL Cte TEODORESCU
și
Dr VASILE MERUȚIU
PROFESOR.
1919.
LEGENDA.
CAPITALE de ȚĂRI
CAPITALE de ȚINUTURI
CAPITALE de JUDEȚE
Orașe
Târguri
Sate
Șosele mari impietruite
Șosele mici
Drumuri naturale
C.F. cu terassam. dublu
C.F. " " simplu
C.F. în construcție
C.F. în proiecție
C.F. înguste (de expl.)
Gări (G.) și Halte (H.)
Râuri
Limite de Județe
" " Ținuturi
MUNCACI
BEREG
SATU MARE
SATMAR
MARAMUREȘ
SIGHETUL MARAMUREȘULUI
VAȘCĂUȚI
RĂDĂUȚI
CAMPULUNG
BISTRIȚA-NĂSĂUD
SĂLAJ
SOLNOC-DOBACA
BISTRIȚA
CLUJ
MUREȘ-TURDA
TURDA-ARIEȘ
ODORHEI
TÂRNAVA MICĂ
ALBA DE JOS
TÂRNAVA MARE
SIBIU
FĂGĂRAȘ
ORADEA MARE
BIHOR
SOLNOC
BICHIȘ
CIANAD
ARAD
TIMIȘOARA
TORONTAL
TIMIȘ
HUNIEDOARA
CARAȘ-SEVERIN
MUSCEL
ARGEȘ
PITEȘTI
DÂMBOVIȚA
VÂLCEA
GORJ
MEHEDINȚI
OLTU
SLATINA
CRAIOVA
DOLJ
TELEORMAN
ROMANAȚI
BELGRAD
BECICHEREUL MARE
NICOPOL
PLEVNA

Harta României Mari cu granițele stabilite la Conferința Păcii de la Paris. 1920.
Muzeul Național de Istorie a României

Regele a susținut un frumos discurs și a oferit suma de 200.000 lei ,,spre a servi ca prim fond pentru ajutorarea culturală a studenților merituoși de la toate facultățile acestei Universități".

Istoria intrase în drepurile ei. Recunoștința față de cei care au luptat și s-au jertfit pentru Unire se manifesta și prin organizarea unor evenimente solemne. În august 1920 s-au desfășurat festivitățile prilejuite de aducerea capului lui Mihai Viteazul de la Iași (unde a fost păstrat în timpul războiului) și reașezarea lui la mănăstirea Dealu. Plin de emoție, Ferdinand a exprimat ,,ca rege al României întregite, prinosul de recunoștință și preaslăvire față de osemintele acestei mărețe figuri a istoriei românilor", care a fost ,,o stea lucitoare în timpuri de grea încercare și un izvor de îmbărbătare pentru ostașul nostru în toiul luptei".

Regina Maria dorea ca România să devină o putere semnificativă în zona sud-est europeană, drept care a acționat pentru realizarea unor căsătorii care să-i întărească acest statut. În ziua de 27 februarie 1921, principesa Elisabeta s-a căsătorit în București cu prințul George, moștenitorul Coroanei Greciei. Regina a constatat că părinții mirelui ,,nu au trimis nici un cadou, nici cel mai mărunt lucru, nimic. Recunosc că sunt indignată". Peste mai puțin de două săptămâni, a fost oficiată la Atena căsătoria prințului Carol cu principesa Elena (sora prințului George și fiica regelui Greciei). A participat numai regina Maria, Ferdinand rămânând în țară. După căsătorie tinerii au plecat în ,,luna de miere" la reședința regală din Tatoi, de unde s-au întors în ziua de 19 martie, mult mai devreme decât era stabilit. Regina Maria nota că Elena (Sitta) abia se ținea pe picioare, era ,,foarte palidă și jalnică". Peste șapte luni, la 25 octombrie 1921, Elena a născut un băiat, după o ,,luptă teribilă", la care a asistat și soacra sa, care i-a administrat cloroform și i-a ajutat pe doctori ,,pe post de moașă". Regina nota că, după naștere, camera ,,arăta ca un abator". Regina era fericită, deoarece, prin noul născut, care a primit numele Mihai, se asigura continuitatea instituției dinastice în România. Principesa Marioara (Maria) s-a căsătorit cu regele Alexandru al Regatului Sârbilor, Croaților și Slovenilor. Maria și Ferdinand au participat la festivitățile de la Belgrad din 8 iunie 1922. Legăturile matrimoniale au contribuit la consolidarea alianței între aceste state, România și Iugoslavia, împreună cu Cehoslovacia constituind în 1921, Mica Înțelegere. Ulterior, în 1934, România, Iugoslavia, Grecia și Turcia au pus bazele Înțelegerii Balcanice.

O caracteristică a Europei moderne a fost ascensiunea regimurilor republicane. Dacă în 1866 existau numai două state cu regim republican (Elveția și San Marino), în 1919 numărul acestora a crescut la 18, între acestea, Franța, Rusia, Germania, Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Austria, Cehoslovacia. În România instituția monarhică nu numai că nu a fost pusă în pericol, dar și-a consolidat poziția și prestigiul. Acest fapt s-a datorat activității regelui Ferdinand și reginei Maria, care au acționat în consens cu aspirațiile poporului român, aducând o contribuție majoră la realizarea Unirii și la înfăptuirea marilor reforme prin care România s-a înscris pe linia unei evoluții democratice. Ca urmare, regele și regina au beneficiat de o caldă apreciere din partea românilor. Este semnificativ faptul că în 1920, Consiliul orășenesc Brașov a donat reginei Maria renumitul castel din Bran, iar în 1921 orădenii i-au ridicat o statuie din bronz în centru orașului. Participând la festivitatea din ziua de 13 octombrie 1921, Maria aprecia că statuia avea ,,o mărime impresionantă", era ,,frumoasă și simplă, deși puțin cam masivă". Între cei care au vorbit cu acel prilej s-au aflat poetul Octavian Goga, episcopul Roman Ciorogaru și generalul Traian Moșoiu. Chipul regelui Ferdinand se afla pe timbrele poștale, pe monedele puse în circulație, portretul său și al reginei au fost tipărite în tiraje de masă și distribuite în instituțiile publice, în primul rând în școlile de pe întreg cuprinsul României.

Medalie „Ferdinand I. Regele României" – „Târgul de mostre ale industriei românești 11 IX – 2 X 1921 București". *Muzeul Național Peleș*

Medalie „Ferdinand I rege al României Mari și regina Maria" – „Regatul României. Expoziția generală a Basarabiei. Chișinău sept. 1925". *Muzeul Național Peleș*

Integrarea noilor provincii în cadrul statului național, refacerea și dezvoltarea României au constituit preocupări majore pentru guvernele României, inclusiv pentru regele Ferdinand și regina Maria. Pe linia integrării și unificării s-au înscris: decretul-lege pentru adoptarea calendarului gregorian (care se aplica în Transilvania și Bucovina) - ziua de 1 aprilie 1919 (stil vechi, folosit în vechiul Regat și Basarabia) devenind 14 aprilie stil nou; legea pentru unificarea monetară (octombrie 1920) prin care au fost scoase din circulație rublele (din Basarania) și coroanele (din Transilvania și Bucovina) rămânând în circulație numai leul Băncii Naționale a României. Pentru organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe Române, un pas important a fost făcut prin alegerea lui Miron Cristea, episcop de Caransebeș, în calitate de mitropolit primat. La ceremonia de investire, desfășurată în ziua de 4 ianuarie 1920, regele a apreciat că înaltul prelat avea ,,frumoasa menire de a înfăptui politica religioasă a lui Mihai Viteazul, care prin înființarea Mitropoliei ortodoxe de la Alba Iulia ținea să apropie și să unească bisericește țările române".

După 1918 s-a discutat despre mutarea capitalei într-un oraș din centrul țării - Brașov sau Alba Iulia, dar nu s-a întreprins nimic în mod concret. Propunerea privind încoronarea lui Ferdinand I la Alba Iulia, ca rege al tuturor românilor, s-a bucurat de o largă susținere. În timpul guvernului Averescu (1920–1921) a fost constituită Comisia de încoronare, alcătuită din generalul Constantin Coandă (președintele Senatului), mitropolitul Miron Cristea, Nicolae Titulescu, Octavian Goga, Nicolae Iorga, Nicolae Mișu, Constantin Nanu, Paul Angelescu, George Enescu, Arthur Verona, Ion Jalea, Nicolae Ștefănescu, Cezar Popovici, Alexandru Lapedatu și primarul orașului Alba Iulia. Comisia s-a întrunit pentru prima dată la 15 iulie 1920, apoi a avut mai multe ședințe în cadrul cărora s-a discutat despre pregătirea, organizarea și desfășurarea festivităților de încoronare. La 20 noiembrie 1920, Comisia a stabilit ca acestea să se desfășoare atât la Alba Iulia, cât și în București. S-a argumentat că Alba Iulia era simbolul unității naționale a românilor, ,,cetatea istorică a neamului", iar orașul București era capitala României, spre care își îndreptau privirile toți românii, indiferent dacă locuiau în vechiul Regat, în Basarabia, Bucovina sau Transilvania, aici funcționau principalele instituții ale statului român întregit. Comisia a decis ca, având în vedere contribuția reginei Maria la realizarea unității naționale, să fie și ea încoronată împreună cu regele Ferdinand. S-a hotărât ca la Alba Iulia să se realizeze Catedrala Încoronării și să se reamenajeze Sala Unirii, iar la intrarea în București să se construiască un Arc de Triumf.

S-a lucrat într-un ritm accelerat. Arhitectul Victor G. Ştefănescu - însărcinat cu construirea catedralei - a dispus dărâmarea micilor clădiri ce se aflau pe platoul cetății. Piatra de temelie a bisericii a fost pusă la 28 martie 1921, iar construcția s-a încheiat la 30 septembrie 1922. A fost reamenajată Sala Unirii: la intrare s-a construit un portal monumental sub forma unui arc de triumf; vestibulul a fost mărit, adăugându-i-se o boltă în cruce şi picturi reprezentându-i pe Traian şi Decebal. Sala mare a fost extinsă, adăugându-i-se o boltă cilindrică, două arcade care au creat trei spații distincte; s-au pictat personalități istorice: Basarab, Dragoş, Iancu de Hunedoara, Matei Corvin, Horea, Cloşca şi Crişan, Avram Iancu, Petru Maior, Andrei Şaguna, episcopul Ioan Lemeni, Alexandru Ioan Cuza, regele Carol I. La capetele sălii s-a construit câte un şemineu.

În București, construirea Arcului de Triumf a fost încredințată arhitectului Petre Antonescu, care a realizat un monument pe un schelet de beton armat. Fațada dinspre Nord era străjuită de două perechi de ostași. Primul grup reprezenta un ostaș roman și un ostaș dac, iar cel de-al doilea un ostaș din vremea lui Mircea cel Bătrân și unul din timpul lui Ștefan cel Mare. Pe fațada dinspre Sud au fost amplasați un ostaș

Medalie „Încoronarea suveranilor României Unite 1922”. *Muzeul Național Peleș*

din timpul lui Mihai Viteazul și un pandur din vremea lui Tudor Vladimirescu. Pe celălalt picior al Arcului era plasat un dorobanț din 1877 și un ostaș din 1859. În arcadă se aflau efigiile regelui Ferdinand și reginei Maria. Pe monument erau încrustate numele localităților cu rezonanță istorică: Mărășești, Plevna, Guruslău, Șelimbăr, Călugăreni, Rovine, Baia, Racova, Valea Albă, Mărăști.

Încoronarea urma să se desfășoare la sfârșitul lunii septembrie 1921, dar s-au iscat manevre subterane privind guvernul care să-și lege numele de acest eveniment. Guvernul Averescu era contestat de opoziție și în special de Partidul Național-Liberal, care-l acuza pe general că în 1918 a negociat pacea cu Puterile Centrale. Un rol important l-a avut suveranul, care i-a comunicat lui Averescu, în iulie 1921, că încoronarea trebuia amânată deoarece ,,costumele regale, al său și al reginei, comandate în străinătate *nu erau gata*". Ca urmare, în august 1921 s-a anunțat că serbările au fost amânate.

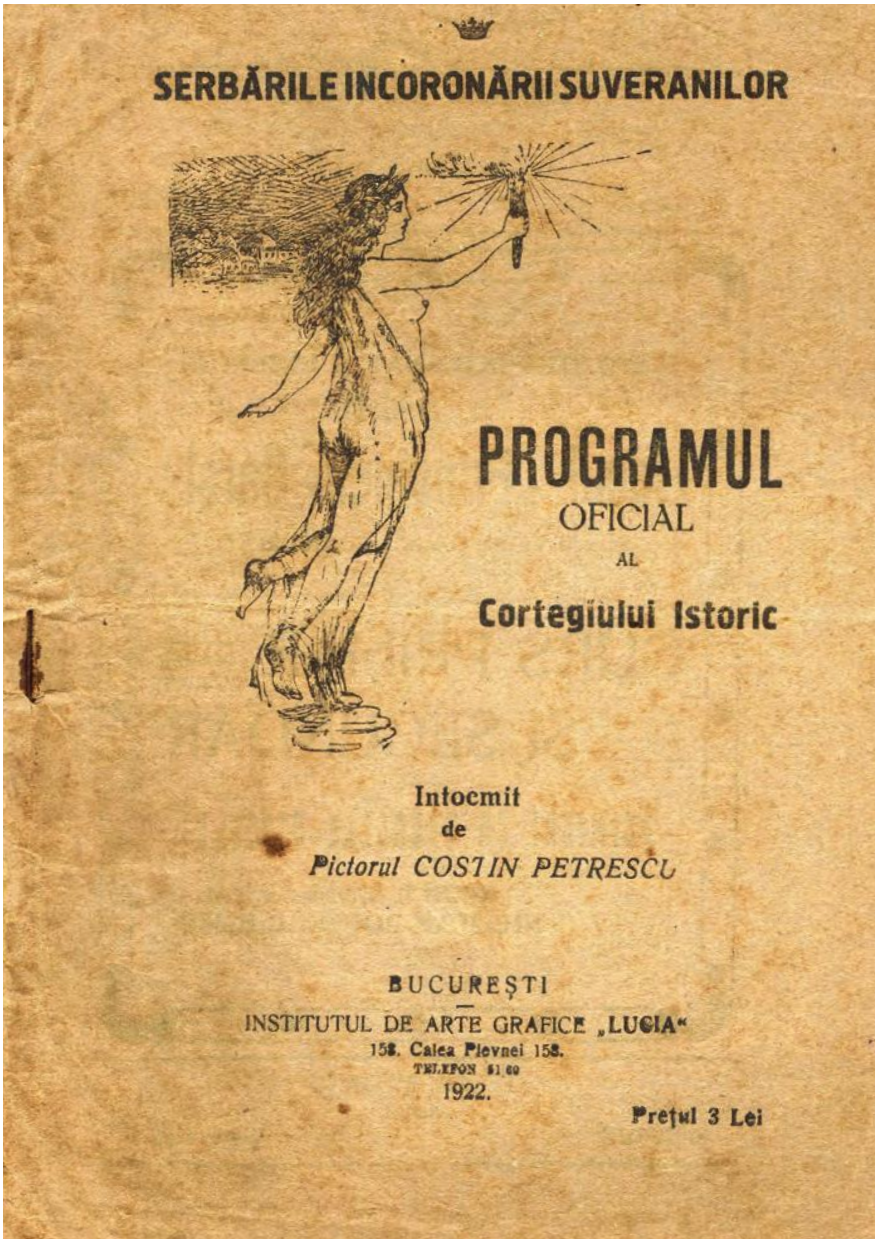
La mijlocul lunii decembrie 1921, generalul Averescu a fost înlocuit cu un cabinet prezidat de Take Ionescu. Neavând o bază parlamentară, acest guvern a primit vot de neîncredere și a fost nevoit să demisioneze la 17 ianuarie 1922. Puterea a fost preluată de Ion I.C. Brătianu, care a organizat în martie 1922 alegeri pentru Adunarea Națională Constituantă, al căror rezultat a fost puternic contestat de liderii partidelor din opoziție. Într-o telegramă adresată regelui, Iuliu Maniu afirma că ziua alegerilor s-a transformat ,,într-o rușine națională și într-un scandal european". Ca urmare, Partidul Național și Partidul Țărănesc nu recunoșteau legalitatea Parlamentului astfel ales și cu atât mai puțin calitatea acestuia de Adunare Națională Constituantă.

Ion I.C. Brătianu era ferm hotărât să asigure consolidarea și dezvoltarea statului român întregit, în conformitate cu programul Partidului Național-Liberal, nelăsându-se influențat de atitudinea opoziției. În ziua de 24 august 1922, când regele Ferdinand a împlinit 57 de ani, el i-a comunicat că încoronarea va avea loc în ziua de 15 octombrie.

În perspectiva încoronării a fost pusă în circulație o serie de timbre, compusă din șapte valori, imprimate în Germania, cu următoarele subiecte: 5 bani - Catedrala Încoronării; 25 bani - regele Ferdinand; 50 bani - Stema României Mari; 1 leu - regina Maria; 2 lei - efigia regelui Ferdinand și a lui Mihai Viteazul; 3 lei - albastru și 6 lei violet - efigia regelui Ferdinand și a reginei Maria. De asemenea, au fost realizate portretele suveranilor într-un tiraj de 60.000 de exemplare, difuzate printr-o firmă de librărie, papetărie și editură. Au fost bătute medalii, plachete și medalioane, s-au comandat câteva zeci de mii de ulcioare și străchini pe care s-au zugrăvit însemnele regale. Au fost confecționate ,,veșmintele de încoronare" și cele două coroane, care au fost probate în ziua de 7 octombrie 1922. Coroana regelui era cea din 1881, purtată de Carol I, la care s-au adăugat trei pietre prețioase, semnificând Basarabia, Bucovina și Transilvania. Coroana reginei Maria era din aur și cântărea 1.800 grame. Suveranii au fost încântați, mai ales regina, care scria că ,,toaleta mea este remarcabilă", mantia ,,este absolut superbă", coroana ,,are forma coroanelor de pe vechile fresce românești", iar culoarea aurului ,,se armonizează neobișnuit de bine cu tenul meu, cu părul blond și caracterul, în general". Au făcut mai multe fotografii, pentru a fi difuzate în preajma încoronării. Catedrala Încoronării cu toate anexele sale a fost sfințită în ziua de 8 octombrie 1922. În gara Alba Iulia s-au realizat 20 de linii noi, pe care aveau să fie trase trenurile cu participanții la festivitate. S-au amenajat spații ,,de cartiruire" pentru cetățenii care urmau să participe la acest eveniment.

În legătură cu caracterul religios al Încoronării au avut loc multe discuții. Mitropolitul primat Miron Cristea întocmise un ,,tipic de încoronare", în care rolul principal revenea Bisericii Ortodoxe Române.

Programe ale Serbărilor Încoronării desfășurate la Alba Iulia și București. 1922.
Colecția arh. Mădălin Ghigeanu

Încă din vara anului 1921 acest ,,tipic" a fost prezentat regelui Ferdinand, care a formulat observații. În ziua de 10 septembrie 1921 s-au întrunit Miron Cristea, Ion I.C. Brătianu și Nicolae Mișu (ministrul Palatului) pentru stabilirea modului de desfășurare a festivităților sub aspect religios. Miron Cristea proiectase ,,ungerea regală, ceea ce nu s-a admis"; cei doi au acceptat să se facă numai o slujbă de sfințire a coroanei regale. Miron Cristea proiectase ca Încoronarea să se desfășoare în interiorul bisericii, dar nici această propunere nu a fost acceptată deoarece regele era catolic, stabilindu-se ca evenimentul să aibă loc afară, pe un baldachin special amenajat. Explicația publică trebuia să fie aceea că biserica oferea un spațiu prea restrâns și că încoronarea trebuia făcută în fața ,,întregului popor". Mitropolitul primat ar fi dorit ca actul Încoronării să fie precedat de o slujbă religioasă; Brătianu și Mișu - care stabiliseră deja cu regele modalitățile concrete - nu au fost de acord; ei au propus ca ierarhii să rămână în biserică și să nu iasă afară decât după Încoronare; Miron Cristea le-a explicat ,,imposibilitatea acestui lucru", ca mitropoliții și episcopii să stea în biserica goală, iar cei doi s-au lăsat convinși. Nu s-a acceptat nici propunerea lui Miron Cristea ca regele și regina să fie conduși din biserică la baldachin de mitropoliți, iar acolo suveranii să îngenuncheze și să li se citească rugăciunea de Încoronare. La un moment dat, Nicolae Mișu a venit cu ideea ca afară să se rostească o slujbă cu participarea tuturor clericilor: ortodocși, uniți, catolici, ,,chiar și rabinul". Miron Cristea s-a opus, socotind că ar ieși ,,un ghiveci religios". Cu un alt prilej, un emisar al lui Ion I.C. Brătianu l-a întrebat pe Miron Cristea dacă era admisibil să participe în biserică și uniții (greco-catolicii), ,,făcând și ei o rugăciune". Mitropolitul primat a răspuns că ,,biserica noastră nu-i hermafrodită religioasă, ci are un singur caracter: ortodox". Peste câteva zile, când ministrul de Interne Arthur Văitoianu a ridicat aceeași problemă, Miron Cristea i-a răspuns că uniții au interdicție din partea Papei de a intra într-o biserică ortodoxă, iar pe de altă parte, ,,biserica ortodoxă e numai ortodoxă și n-o poate încăleca și alta. S-ar vătăma demnitatea ei. Nici un episcop n-ar admite asta. Așa ceva nu se poate. Noi suntem toleranți, concesivi, dar azi avem și demnitate, la care ținem". A fost o intervenție și din partea ministrului Cultelor, Constantin Banu, căruia Miron Cristea i-a dat același răspuns, cu precizarea: ,,va fi bine ca fiecare Biserică să slujească în biserica sa. Uniții ar fi bine să gate mai iute [slujba lor] și să vie în biserica noastră să asiste și ei în rândul românilor". Această propunere a fost acceptată.

Pentru a evita disputele politice și a da actului Încoronării solemnitatea necesară, precum și semnificația solidarității naționale, regele a invitat la Sinaia pe liderii partidelor politice, căutând să-i convingă de faptul că actul Încoronării avea un caracter național, și că participarea lor la un asemenea eveniment trebuia să sublinieze adeziunea tuturor la Marea Unire, precum și hotărârea de a contribui la înălțarea României Mari. După aceste discuții, Ion I.C. Brătianu a adresat invitații scrise liderilor politici și altor personalități cu rugămintea de a comunica răspunsul în vederea rezervării locului în trenul special și la masa ce urma după festivitatea Încoronării. Vădit iritat, generalul Averescu a înapoiat invitația, pe care scrisese următoarele: ,,Mă surprinde că d-l președinte al Consiliului de Miniștri, I.I.C. Brătianu, crede potrivit să invite la o astfel de solemnitate un general pe care l-a acuzat, personal și în public, de trădare. Din parte-mi, atât timp cât această acuzație nu va fi retractată tot pe calea publicității, nu pot primi nici o invitație de la d-l I.I.C. Brătianu, și deci cu părere de rău nici pe aceasta". Într-adevăr, în toiul disputelor politice din 1919, presa liberală îl acuzase pe Averescu de faptul că a tratat încheierea păcii cu Puterile Centrale, act ce echivala cu o trădare națională. Pentru a-l îndupleca pe general, regina Maria i-a scris o lungă scrisoare (de 6 pagini) în care-l elogia pentru contribuția adusă la război și la făurirea Unirii și stăruia

Premierul Ion I.C. Brătianu și generalul Gheorghe Mărădărescu aducând coroanele celor doi suverani. 1922. *Colecția Daniel Mladin*

Imagini din timpul ceremoniilor desfășurate la Alba Iulia cu ocazia Încoronării. 1922.
Colecția Daniel Mladin

să fie prezent la serbările Încoronării. Averescu s-a lăsat convins: ,,pentru nimic în lume nu m-aș fi dus la Alba Iulia ca invitatul dlui Brătianu. Primesc însă o invitație specială și foarte măgulitoare din partea Majestăților Lor. Această invitație se adresează fostului comandant de armată din timpul războiului. Mă voi îmbrăca în uniformă și voi merge la Alba Iulia, unde voi ignora însă prezența lui Brătianu". Alexandru Marghiloman, care trăia numai prin numele său, deoarece Partidul Conservator-Progresist se destrămase, a acceptat cu plăcere să participe la festivitățile de la Alba Iulia. Solicitat de rege, N. Iorga a consimțit și el, ,,din devotament față de Coroană și din iubire față de buna rânduială", făcând precizarea: ,,Bineînțeles însă, când se va încorona d. Ion Brătianu nu voi avea aceeași atitudine".

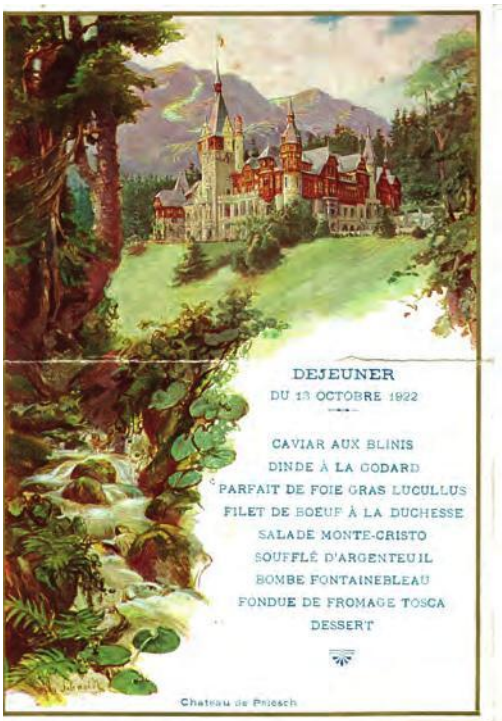
Conducătorii Partidului Național și ai Partidului Țărănesc, Iuliu Maniu și Ion Mihalache, au refuzat să participe, sub motiv că încoronarea a fost coborâtă ,,la rolul unei simple demonstrații de partid". Regina Maria aprecia că ei au adoptat o ,,poziție absurdă", supărarea sa fiind mai ales pe ardeleni ,,deoarece pentru ei am intrat noi în război". La rândul său, regele Ferdinand s-a simțit profund jignit de afrontul liderilor celor două partide. Prin declarații publice, Partidul Național și Partidul Țărănesc susțineau că sunt profund monarhice și au hotărât să nu participe la festivitățile de la Alba Iulia numai pentru că acestea constituiau o manifestație organizată în beneficiul politic al liberalilor.

Încă din ziua de 14 octombrie au sosit la Alba Iulia oficialitățile române și străine. Orașul era împodobit cu drapele tricolore, de-a lungul traseului de la gară la Catedrala Încoronării au fost amplasate decoruri reprezentând evenimente și personalități istorice, s-au înălțat arcuri de triumf. De la București, coroana de oțel a fost adusă de Ion I.C. Brătianu, iar cea de aur de generalul Gheorghe Mărdărescu (ministrul de Război). De la gară, cei doi au luat loc într-o trăsură, îndreptându-se spre Catedrala Încoronării. Coroanele au fost depuse în altar, unde au rămas peste noapte. Tot în ziua de 14 octombrie au sosit la Alba Iulia mitropolitul primat Miron Cristea împreună cu mitropoliții și episcopii ortodocși, peste 70 de generali, primarii din toată țara, câteva zeci de mii de cetățeni dornici să fie prezenți la acest eveniment istoric.

Serbările au început în dimineața zilei de 15 octombrie 1922. Regele și regina au sosit cu trenul, venind de la Sinaia. La gară s-au urcat într-o caleașcă închisă, deoarece vremea era ploioasă, îndreptându-se spre Catedrala Încoronării, unde așteptau membrii guvernului și celelalte oficialități. Între oaspeții străini s-au aflat mareșalul Foch și generalul Berthelot - celebrii comandanți de oști francezi din timpul Primului Război Mondial, ducele de York - al doilea fiu al regelui Marii Britanii, ducele de Genova - vărul regelui Italiei, principele Paul al Iugoslaviei, delegații oficiale din Spania, Cehoslovacia, Grecia, Belgia, Olanda, Norvegia, Danemarca, Japonia, Portugalia.

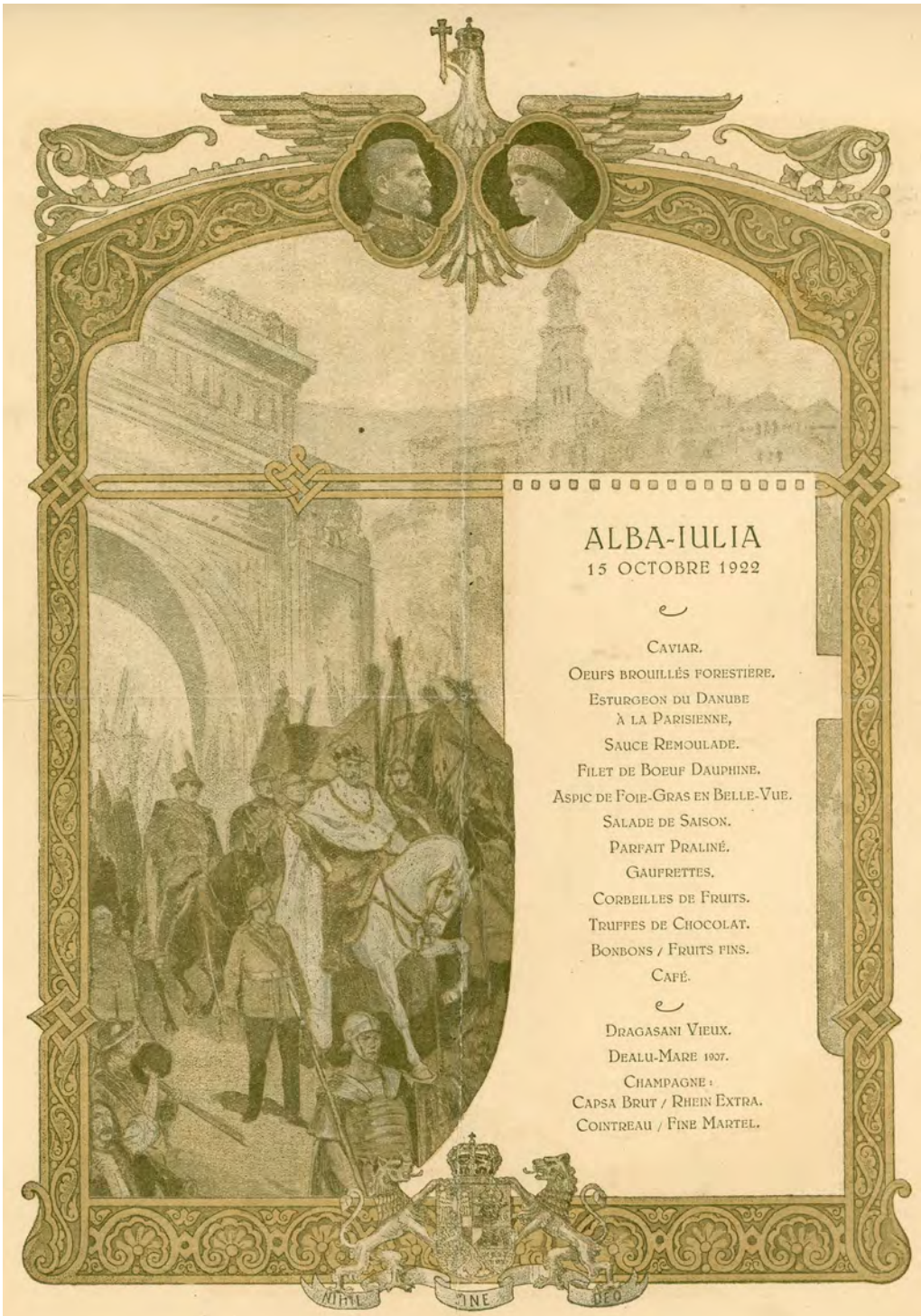
În mijlocul bisericii, pe o masă special amenajată, se aflau cele două coroane. Slujba a fost oficiată de mitropolitul primat Miron Cristea, împreună cu ceilalți mitropoliți și episcopi prezenți la acel eveniment. Corul ,,Carmen", alcătuit din 200 de persoane, a intonat imnul ,,Vrednic este". Conform programului, în acel moment se desfășurau slujbe în toate bisericile din România. După ce coroanele au fost sfințite, s-a ieșit din biserică.

În fața catedralei era construită o estradă, pe care s-a instalat un baldachin, iar în lateral s-au amenajat tribune pentru asistență. În fața baldachinului se afla armata, în uniformă de gală. Regele și regina au urcat pe podium, pentru a fi văzuți de toți cei prezenți, unde au îmbrăcat mantiile special confecționate pentru acest eveniment. Președintele Adunării Deputaților, Mihail Pherekyde, a prezentat coroana regelui,

Meniurile de la dejunul și cina oferite de familia regală la castelul Peleș, în zilele de 13 și 14 octombrie 1922. *Colecția arh. Mădălin Ghigeanu*

Meniul de la recepția oferită de regele Ferdinand și regina Maria la Alba Iulia, în ziua de 15 octombrie 1922. *Colecția Daniel Mladin*

iar președintele Senatului, Mihail Orleanu, pe cea a reginei. Ferdinand și-a pus singur coroana pe cap, apoi regina a îngenunchiat și regele Ferdinand i-a așezat coroana pe cap, după care i-a dat mâna să se ridice și s-au îmbrățișat în aclamațiile mulțimii. În acest timp s-a intonat Imnul Regal și s-au tras 101 salve de tun.

Regele a citit Proclamația către popor în care menționa: ,,*Cu adâncă emoțiune primesc, în chip solemn, această coroană, moștenită de la neuitatul și înțeleptul meu unchi, ce ca un simbol al vitejiei românești și al unirii între Coroană și Țară, plină de strălucire s-a așezat, acum 41 de ani pe capul întâiului rege al României, după Războiul de Independență și proclamarea Regatului.*

Atotputernicul ne-a învrednicit s-o vedem azi mai strălucitoare, azi când în urma grelelor lupte purtate de întreaga suflare românească ea simbolizează îndeplinirea acelui mare și sfânt dor secular: Unirea tuturor țărilor locuite de români.

Dea Domnul ca această Coroană, împreună cu aceea a scumpei mele soții și vrednică tovarășă de muncă și suferințe pentru binele obștesc, să încununeze din neam în neam pe iubiții noștri urmași într-o Românie pururea glorioasă și fericită.

Sus inimile! Și să glăsuim după chipul strămoșilor: ,,Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa și unii și alții să ne îmbrățișăm și să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi: să iertăm toate pentru sfânta Unire. Așa să fie!".

Conform programului, după această ceremonie, regele și regina s-au retras în Pavilionul regal, unde au semnat Actul comemorativ, în care erau consemnate următoarele: ,,*Spre a chema binecuvântarea lui Dumnezeu asupra acestor mărețe fapte din care a ieșit România Mare și spre a da o consfințire în fața scumpului nostru popor, ne-am adunat cu toții la Alba Iulia, străvechea cetate a Daciei romane și a gloriei lui Mihai Viteazul, și aici, azi, 15 octombrie 1922, de față fiind membrii familiei mele regale, reprezentanții suveranilor și țărilor aliate și amice, ai Senatului și Adunării Deputaților, căpeteniile armatei, membrii tuturor corpurilor constituite ale țării și Academiei Române și minorităților, delegațiunile comunale, urbane și rurale din întreaga țară, și reprezentanții tuturor confesiunilor, ne-am încoronat, eu și scumpa mea soție, Maria, părtașa suferințelor și bucuriilor mele și ale țării; și pentru ca neuitată să fie amintirea zilei de azi, am întocmit și subscris în al nouălea an al domniei noastre acest de față document".*

Ferdinand și Maria și-au scos mantiile și coroanele, apoi au participat la celelalte activități. Pentru oficialitățile de rang înalt a avut loc o masă, cu 300 de tacâmuri, în Sala Unirii, iar pe platoul din fața cetății s-a organizat un ospăț pentru circa 30 000 de participanți. A urmat o mare paradă militară, comandată de generalul Henri Cihoski. În timpul defilării, 20 de aeroplane au zburat deasupra mulțimii, salutând evenimentul. Când în fața tribunei a ajuns Regimentul 4 Roșiori, regina a încălecat și a trecut în fruntea militarilor, gest aplaudat puternic de asistență. Manifestările oficiale s-au încheiat la orele 18, după care regele, regina și celelalte oficialități s-au deplasat la gară, unde-i aștepta trenul care urma să-i ducă în capitala României.

În ziua de 16 octombrie au avut loc festivitățile din București. Conform programului, după coborârea din tren, Ferdinand și Maria au urcat într-o caleașcă închisă, deoarece începuse o ploaie puternică, cortegiul îndreptându-se spre centrul Bucureștilor. Au trecut pe sub Arcul de Triumf, abia inaugurat, și s-au oprit la Mitropolie, unde a avut loc slujba oficiată de Miron Cristea. A urmat un ,,prânz rece" în clădirea Adunării Deputaților, aflată vis-a-vis, în timpul căreia au avut discuții dacă era util să se desfășoare parada populară sau să fie amânată pentru ziua următoare. Având în vedere pregătirile făcute și marele număr de oameni

Regele Ferdinand și regina Maria încoronați suverani ai României Mari. Alba Iulia, 15 octombrie 1922.
Colecția arh. Mădălin Ghigeanu

veniți în București pentru acest eveniment, s-a decis ca aceasta să aibă loc, conform programului. De altfel, pe parcursul zilei ploaia s-a domolit. În fața statuii lui Mihai Viteazul s-a desfășurat defilarea ,,cortegiului istoric", alcătuit din ostași daci și romani, luptători din vremea lui Dragoș Vodă, Radu Negru, Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș. Un moment impresionant a fost ,,trecerea" lui Mihai Viteazul călărind un cal alb și purtând steagul țărilor unite sub sceptrul său, domnitorul fiind urmat de Banul Manta, Preda Buzescu, Baba Novac și alți căpitani. Au trecut apoi prin fața tribunei Matei Basarab și Vasile Lupu cu sfatul boierilor, Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu, Horea, Cloșca și Crișan împreună cu moții din Munții Apuseni, Tudor Vladimirescu și căpitanii lui purtând ,,steagul cel mare", Avram Iancu și tribunii ardeleni, Cuza-Vodă și Carol I, iar la sfârșit un car alegoric întruchipând unirea din 1918. Parada s-a încheiat cu defilarea primarilor de pe întreg cuprinsul României, special invitați la acest eveniment.

Seara regele a oferit o masă, la care au participat oficialități române, precum și delegațiile din Franța, Italia, Spania, Cehoslovacia, Grecia, Iugoslavia, Marea Britanie, Olanda, Norvegia, Danemarca, Belgia, Portugalia, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor. Între oaspeții de marcă se aflau mareșalul Foch, comandantul armatei franceze în timpul Primului Război Mondial, și generalul Berthelot, șeful Misiunii franceze din România (1916–1918). În Parcul Carol au servit masa peste 10 000 de persoane, primari și alți delegați din toate județele țării veniți să asiste la evenimentul istoric.

A doua zi, 17 octombrie 1922, regele și regina au primit, în sala Tronului, felicitările transmise de delegațiile străine și oficialitățile române. Apoi, Ferdinand și Maria, îmbrăcați în mantiile lor intrate în istorie și cu coroanele pe cap, au străbătut străzile capitalei, de la Palatul din Calea Victoriei la Parcul Carol, unde se aflau reprezentanții comunelor. Au ținut discursuri Corbeanu, primarul interimar al Capitalei, și regele Ferdinand, un cor din câteva zeci de persoane a cântat Imnul regal. După ce și-au dat jos mantiile și coroanele, Ferdinand și Maria au trecut printre cele patru rânduri de mese, fiind aclamați și felicitați călduros de cei prezenți la acest eveniment. A fost, după aprecierea reginei, o ,,procesiune triumfală". După servirea mesei, toți cei prezenți au primit ulcioare și farfurii pe care erau gravate chipurile regelui Ferdinand și al reginei Maria. Suveranii s-au întors la Cotroceni, unde s-a servit masa de prânz, apoi au revenit la palatul din Calea Victoriei pentru a primi delegațiile care nu apucaseră să transmită mesaje și felicitări, iar seara au asistat la un spectacol de teatru.

Serbările Încoronării au impus un extraordinar efort organizatoric, căruia guvernul, oficialitățile din Alba Iulia și București i-au făcut față cu succes. Regele și regina au dovedit o rezistență fizică excepțională, încadrându-se perfect în programul stabilit. Ținuta lor a fost cu adevărat ,,regală", demnă de un asemenea moment istoric.

După încoronare, Partidul Național și Partidul Țărănesc au continuat să-și declare loialitatea față de Coroană și susținerea monarhiei. Pe de altă parte, dr. N. Lupu - fruntaș al Partidului Țărănesc, aflat într-o vizită în SUA - declara în ziua de 18 octombrie 1922, la o întâlnire cu românii din New York, că încoronarea era un act de ,,sfidare a țării. Regele a primit coroana nu de la poporul român, ci de la Kirios Pherekydes, care nu e poporul român", că ,,Brătianu a voit ca prin încoronare să-și consolideze poziția", că ,,țara e săracă de nu-și poate plăti datoriile și cheltuiește sute de milioane pentru pompe medievale și zeci de milioane pentru ghiftuirea agenților liberali numiți primari".

Medalie „Regina Maria" - „Țara Mea, Inima Mea".
Muzeul Național Peleș

Medalie „Regele Ferdinand Întregitorul" - „Etern Uniți".
Muzeul Național Peleș

Dincolo de atitudinile politicienilor (peste mai puțin de cinci ani, la 21 iunie 1927, dr. N. Lupu avea să devină ministru într-un guvern prezidat de Ion I.C. Brătianu), analizând cuvintele scrise și rostite în acele zile, se poate constata preocuparea pentru marcarea cât mai profundă a evenimentului. Era invocată Pronia Cerească și se mulțumea bunului Dumnezeu pentru bunătatea sa; era evocată personalitatea lui Mihai Viteazul - înfăptuitorul primei uniri a Țărilor Române; au fost aduse elogii ostașilor români care au cucerit pe câmpul de luptă Independența și care au luptat și s-au sacrificat în Războiul pentru Întregirea Neamului. S-a subliniat semnificația Unirii Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România și s-a vorbit despre speranța într-un viitor plin de împliniri pentru poporul român. S-a exprimat credința că Marea Unire este veșnică, deoarece era un act de dreptate istorică, realizat cu sprijinul bunului Dumnezeu.

Serbările Încoronării au fost un succes. Pe lângă partea spectaculoasă - defilări, slujbe religioase, discursuri, mese festive - rămâne semnificația istorică, simbolistica evenimentului. Nicolae Iorga avea să aprecieze că încoronarea regelui și a reginei reprezenta „suprema răsplată pe deplin datorită faptei lor de credință, jertfă și neclintită stăruință", pentru realizarea Marii Uniri din 1918.

Într-adevăr, Familia regală - Ferdinand și Maria - au exprimat dorința și voința poporului în fruntea căruia se aflau, aducându-și o contribuție esențială la realizarea Marii Uniri din 1918, înscriindu-și astfel numele cu cinste și glorie în istoria României.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Ion Agrigoroaiei, *Orașul Iași. „Capitala rezistenței la capăt" (1916-1917),* Iași, Editura Junimea, 2016.

Martha Bibescu, *Un sacrificiu regal. Ferdinand al României,* traducere de Maria Brăiescu, București, Editura Compania, 2000.

Ion Bulei, *Regina Maria. Puterea amintirii,* București, Editura Meteor Publishing, 2016.

Cuvântări de Ferdinand I, regele României.1889 - 1922, București, 1923.

Guy Gauthier, *Missy, regina României,* traducere de Andreea Popescu, București, Editura Humanitas, 2000.

Narcis Dorin Ion (coordonator), *Ferdinand I. Regele întregitor de țară,* Muzeul Național Peleș, Sinaia, 2017.

Narcis Dorin Ion (coordonator și coautor), *Maria a României. Portretul unei mari regine,* Muzeul Național Peleș, Sinaia, 2018.

N. Iorga, *Regele Ferdinand. Cu prilejul încoronării,* București, 1923.

N. Iorga, *Regina Maria. Cu prilejul încoronării,* București, 1923.

Ion Mamina, *Consilii de Coroană*, București, Editura Enciclopedică, 2015.

Diana Mandache, *Viva Regina Maria! Un destin fabulos în reîntregirea României,* București, Editura Corint, 2016.

Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. I, Iași, Editura Moldova, 1990; vol. II și vol. III, traducere de Margareta Miller-Verghi, ediție de Ioana Cracă, București, Editura Eminescu, 1991.

Regina Maria a României, *Însemnări zilnice*, I - IV, traducere de Valentina Costache și Sanda Racoviceanu (vol. I), Sanda Racoviceanu (vol. II - IV), ediție de Vasile Arimia, București, Editura Historia, 2006.

Neculai Moghior, Ion Dănilă, Leonida Moise, *Ferdinand I. Cuvânt pentru întregirea neamului românesc,* București, Editura Militară, 1994.

Nicolae Șt. Noica, *Lucrări publice în vremea Regelui Ferdinand,* București, Editura Vremea, 2015.

Hannah Pakula, *Ultima romantică. Viața reginei Maria a României,* traducere Sanda-Ileana Racoviceanu, București, Editura Lider și Editura Cartea pentru Toți, [2003].

Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi,* vol. II. *Ferdinand*, ediția a III-a, București, Editura Enciclopedică, 2010.

Ioan Scurtu, *Personalitățile Marii Uniri. Ferdinand I*, București, 2016.

C.I. Stan, *Regele Ferdinand I Întregitorul (1914-1927),* București, Editura Paideia, 2003.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Arcul de Triumf,* București, Editura Militară, 1995.

Medalie „Ferdinand Regele României Mari și Maria Regina" – „Întâiul rege al tuturor românilor – încoronarea sa la Alba Iulia 15 octombrie 1922". *Muzeul Național Peleș*

Medalie „Ferdinand I Rege al României 1914 - 1927".
Muzeul Național Peleș

Platou omagial dedicat Încoronării de la Alba Iulia, primit în dar de Mihail Orleanu.
Colecția Mihai Ghyka

Coroana de aur purtată de regina Maria la Încoronarea de la Alba Iulia. 1922.
Muzeul Național de Istorie a României

Sceptrul regelui Ferdinand I.
Muzeul Național de Istorie a României

Coroana de oțel a regilor României, purtată de Ferdinand I la Încoronarea de la Alba Iulia.
Muzeul Național de Istorie a României

Mantia purtată de regele Ferdinand la Încoronarea de la Alba Iulia. 1922.
Muzeul Național Peleș

Mantia purtată de regina Maria la Încoronarea de la Alba Iulia. 1922.
Muzeul Național Peleș

Regina Maria – cromolitografie de Costin Petrescu. 1922.
Muzeul Național de Istorie a României

Regele Ferdinand – cromolitografie de Costin Petrescu. 1922. *Muzeul Național de Istorie a României*

Regina Maria și regele Ferdinand, suveranii României Mari. 1922. *Colecția arh. Mădălin Ghigeanu*

Stema României Mari. *Arhivele Naționale ale României*

FOREWORD

On 1st December 2018, we celebrate a century since the Great Union, a dream in whose fulfilment – alongside the Romanian people and the political elite – a decisive role was played by King Ferdinand I, known as the "Unifier", and his august wife, Queen Marie. As is only natural during the year of the Centenary of the Great Union, Peleș National Museum will be celebrating this pivotal event in the history of the Romanian people by staging a temporary exhibition entitled *The Royal Family and the Great Union* – an exhibition which presents to the visiting public and history lovers a collection of heritage objects, documents and photographs that paint a portrait of the events of one hundred years past in which the members of the Romanian royal family played such a vital role.

The idea of uniting all Romanians within the borders of a single country is reflected in the official documents issued upon Romania's entry into the Great War. For example, in the *Manifesto* which King Ferdinand I and the government lead by Ion I. C. Brătianu addressed to the Romanian people on 15th/28th August 1916, it says that, "the war, which for two years has been closing in on our borders, has deeply shaken the old European order and has shown that ensuring the peaceful existence of peoples will in future only be possible based on national foundations. For our people, the war has brought forth a day that has been awaited for centuries, the day of their union."[1] One year later, on 15th/28th August 1917, from Iași, the temporary Romanian capital, King Ferdinand and the government issued a new proclamation to the Romanian people, which read: "For centuries we had but one thought: 'if only the day would come that we are together again'. Through hard work, patience and the sacrifice of our parents and forebears, we accomplished the creation of the Kingdom of Romania. And so it became clear: either we succeed in planting the flag of the Romanian nation beyond the mountains or our life on this side will die out. […] Through our suffering we shall win the right to life for Romanians everywhere, the only life that holds any value for us."[2]

After two years of heavy fighting and sacrifices, the idea of the Great Union was reiterated by King Ferdinand I in his proclamation of 27th October/9th November 1918, through which the Romanian army was mobilised: "Your King calls you once more to arms in order to realise our centuries-old dream: the union of all Romanians, for whom you fought so valiantly in 1916-1917. […] Our brothers in Bukovina and Transylvania call upon you in this final battle, such that by your determination you shall liberate them

1. The National Archives of Romania, Central Historical National Archives Service, Presidency of the Council of Ministers collection, file 13/1916, f. 6, in *România. Documentele Unirii. 1918. Album*, coodinated by Ioan Scurtu, Bucharest, The Sate Archives of Romania, Editura Fundației Culturale Române, 1993, p. 30. The document is reproduced in facsimile on pp. 30-31.
2. The National Archives of Romania, Central Historical National Archives Service, Presidency of the Council of Ministers collection, file 3/1917, f. 1, printed, in *Ibidem*, p. 45.

from under the foreign yoke".[3] King Ferdinand also voiced his conviction that "Romania would see the centuries-old dream of our people come to fulfilment: the Union of all Romanians".[4]

News of the achievement of the Great Union – through the act of union of 1st December 1918, when Transylvania became one with Romania – was received by King Ferdinand and Queen Marie with immense joy, as transpires from their open letter to Gheorghe Pop de Băsești, the president of the National Assembly in Alba Iulia: "The joyous news you bring me of the great act of union with the Romanian kingdom, and which took place in the old city of Michael the Great, filled my heart with unimaginable joy and great emotion. […] Thanks be to God for allowing me, by the valour of my troops, to have contributed to this great deed and, together with my beloved people, to be able to experience this most uplifting moment. Just as I have shared in your suffering and pain, I also, from the bottom of my heart, share in your joy, which is felt by all Romanians, and together with you, full of hope for a beautiful future, I say: Long Live Greater Romania, a single and undivided nation."[5]

Like King Ferdinand, Queen Marie of Romania also played an essential part in the achievement of the precious dream of the Romanian people, having believed strongly in the fulfilment of this ideal even during the terrible days of the war, during which time she remained "undefeated in the hour of greatest need", while attempting to remain "wise in the hour of deserved victory".[6] Even during her period of refuge in Iași, before arriving in the liberated capital, in November 1918, Queen Marie wrote that "our precious dream has come true and is more than we ever dared hope for. The shining star of our future is rising over our suffering of yesterday."[7]

Aware of the fragility of the union of 1st December 1918, Queen Marie had the following message for the Romanian people, whom fate had determined she should lead during heroic times: "Let us stand firm, let us not lose our way now that we have achieved our goal. We must not forget the sacrifices made, we must not forget how many lives were lost, nor the horror that befell the world from one end to the other. […] My Romanians! You, who have finally united, who, after centuries of waiting, have fulfilled your sacred ideal, show greatness in your hour of joy, just as you showed greatness in times of adversity."[8] Queen Marie was confident that "the future will be yours, my people, yours, if you are strong enough to master it; yours, if you are worthy and do not let this great moment pass you by".[9]

In the same admirable book, *Gânduri și icoane din vremea războiului*, written in 1917-1918 in Iași with the encouragement of Nicolae Iorga, Queen Marie concluded with the following request: "My people, allow me to be counted among those who helped fashion a bigger and better Romania; a Romania we all fought for as one and in which we so fervently believe, I and all of you together."[10] For the devotion and sacrificial spirit with which she involved herself in events during the First World War, Queen Marie earned the gratitude of all Romanians. Her involvement was also essential to the international recognition

3. Dorina N. Rusu, *Cronica lumii românești. 1914-1920*, preface by Eugen Simion, Bucharest, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Muzeul Național al Literaturii Române, 2018, vol. II, p. 122.
4. *Ibidem*, p. 123.
5. *România. Documentele Unirii. 1918. Album*, p. 145.
6. Marie, Queen of Romania, *Gânduri și icoane din vremea războiului*, second edition, f. e., f. l, p. 193.
7. *Ibidem*, p. 194.
8. *Ibidem.*
9. *Ibidem*, pp. 194-195.
10. *Ibidem*, p. 195.

of the Great Union of 1918. Indeed, during the diplomatic tour of Paris and London she embarked upon in the spring of 1919, she managed to convince the Allied leaders of the justness of her country's cause. "My Romanians," the Queen noted on 1st March 1919, the day before leaving for Paris, "hold an almost mystical belief in my powers, something which gives me strength and sustains me, although it also makes me somewhat anxious. The word of a woman is not able to change the course of such important events. "[11] After meeting the political leaders of France, Queen Marie was decorated with the Great Ribbon of the Legion of Honour, with the French President, Raymond Poincaré, telling her that even Clemenceau had completely changed his position towards Romania after having spoken with her. Of her trip to Paris, Queen Marie noted in her diary: "Even if we do not obtain the whole of Banat, my coming here has changed Romania's situation considerably, not least in terms of the interest, understanding and sympathy shown towards my country."[12] In London, Queen Marie made the case for the Great Union before the British royal family and "spoke with many men who are willing to support our cause and to foster an atmosphere of goodwill between Romania and England."[13]

Three years later, on 15th October 1922, in Alba Iulia, King Ferdinand I and Queen Marie were crowned the sovereigns of Greater Romania. For the occasion Queen Marie wore "my red and gold attire, upon my shoulders a purple velvet cloak lined in blue and silver, and over my head a gold veil tied across my brow with a golden ribbon upon which the crown was to be placed.*"[14] The ceremony was very moving: King Ferdinand placed his own crown on his head, after which Queen Marie "kneeled down before Nando, who placed the heavy crown on my head, while all the bells sounded and the royal gun salute was performed. Nando lifted me up and kissed me while all those present cheered loudly and the military bands performed the national anthem. I think it must have been a beautiful sight and I hope that His Majesty and I played our parts well and looked our best in our imposing robes."[15]

The coronation regalia are to be found today at Peleș National Museum (the cloaks of King Ferdinand I and Queen Marie) and the National Museum of Romanian History (the sceptre of King Ferdinand I, the steel crown of King Carol I, and the gold crown of Queen Marie).[16] Queen Marie's cloak (made in the atelier of Elena Niculescu-Frunzeanu and at the School of Silk Farming and Weaving in Bucharest, and designed by the painter Costin Petrescu) and that of King Ferdinand I (made in Paris and Bucharest, at Elena Doamna Asylum, and also designed by Costin Petrescu, who was also responsible for the large fresco adorning the Romanian Athenaeum) constitute the highlights of *The Royal Family and the Great Union of 1918* exhibition. Other exhibits include orders, decorations and commemorative medals from the time of the First World War, as well as period photographs and documents showing the role King Ferdinand I and Queen Marie played in the events running up to the Great Union of 1918.

11. Marie, Queen of Romania, *Însemnări zilnice (decembrie 1918 - decembrie 1919)*, volume 1, translated into the Romanian by Valentina Costache, Sanda Racoviceanu, edited and with an introduction and notes by Vasile Arimia, Bucharest, Editura Historia, 2006, p. 70.
12. *Ibidem*, p. 90.
13. *Ibidem*, p. 101.
14. Marie, Queen of Romania, *Însemnări zilnice (1 ianuarie - 31 decembrie 1922)*, volume 4, translated into the Romanian by Sanda Racoviceanu, edited and introduction and notes by Vasile Arimia, Bucharest, Editura Historia, 2006, p. 314.
15. *Ibidem*, p. 316.
16. See the catalogue *90 de ani de la Încoronarea de la Alba Iulia*, coordinated by Ernest Oberländer-Târnoveanu and Cornel-Constantin Ilie, the National Museum of Romanian History, Bucharest, Editura Cetatea de Scaun, 2012.

An important contribution to the catalogue of *The Royal Family and the Great Union of 1918* exhibition was made by the university professor Dr Ioan Scurtu, a renowned specialist in Romanian contemporary history, who wrote the main text for this album and to whom we extend our utmost gratitude here.

In creating this exhibition and catalogue about the Great Union of 1918, we worked together with various prestigious cultural institutions and museums, who were kind enough to loan Peleș National Museum a number of heritage objects and period photographs that enhance the value of the exhibition and this volume dedicated to the Royal Family and the Great Union. The National Archives of Romania was once again eager to contribute to this endeavour by placing at our disposal original documents and photographs pertaining to the role played by the Romanian royal family in the Great Union of 1918. Our special thanks thus go to the team of specialists from the National Archives of Romania: Dr Cristian Anița, director of the National Archives of Romania; Dr Alina Pavelescu, deputy director of the National Archives of Romania; Dr Liviu-Daniel Grigorescu, head of Central Historical National Archives Service; Dr Mirela-Daniela Târnă, senior advisor; Dr Mirela Comănescu, head of the Cultural and Administrative Archive Bureau; Ștefania Grigorie, head of the Technical and Audiovisiual Archive Bureau; and Nicoleta Bolintis and Viorica Nicolae.

This exhibition curated by Peleș National Museum would be all the poorer without the collaboration of the National Museum of Romanian History, and so our thanks also go to: Dr Ernest Oberländer-Târnoveanu, director general; Dr Cornel-Constantin Ilie, deputy director; and Dr Oana Ilie, head of the History Department. As with the exhibitions held by Peleș National Museum in 2016, 2017 and 2018 (dedicated to Queen Elizabeth of Romania, King Ferdinand I of Romania and Queen Marie of Romania, respectively), we once more called on the distinguished collector Daniel-Cosmin Obreja, who again proved only too happy to join us in this endeavour, something for which we are most grateful.

Our thanks also go to Dr Cornel-Constantin Ilie, deputy director of the National Museum of Romanian History, for the design of this catalogue for *The Royal Family and the Great Union of 1918* exhibition. The texts in this album-cum-catalogue were translated by Samuel W. F. Onn, to whom we also extend our special thanks.

The colour reproductions of the heritage objects (belonging to Peleș National Museum as well as private collectors) featuring in this volume were made by Árpád Udvárdi, to whom we are most grateful. Our sincere thanks also go to Marius Amarie, who made the colour reproductions of the items from the National Museum of Romanian History.

Last but by no means least, we would like to thank out museographer and curator colleagues at Peleș National Museum, without whom it would not have been possible to stage *The Royal Family and the Great Union* exhibition: Dr Mircea-Alexandru Hortopan, director of heritage; Anca-Mariana Hogea, deputy director general; PhD(c) Macrina-Emilia Oproiu, head of Heritage Records, Research and Documentation Department; Corina Dumitrache; Raluca Romok; Alexandra Ghioarcă; Rodica Rotărescu; Adriana Duță; Mariana Răileanu; Gabriela Tudor; Aurelia Boruga; and Cătălina-Mariana Păstrămoiu.

Dr. Narcis Dorin ION
Director General of Peleș National Museum

THE ROYAL FAMILY AND THE GREAT UNION

prof. univ. dr. Ioan SCURTU

The Great War (the First World War) was triggered by Austria-Hungary's declaration of war on Serbia on 15th/28th July 1914. In order to decide the country's position, a meeting of the Crown Council of Romania was convened to meet in Sinaia on 21st July/3rd August 1914. Invoking the treaty Romania had signed with Austria-Hungary and Germany in 1883, King Carol I declared himself in favour of entering the war on the side of the Central Powers. However, a majority of the other participants in the Council were in favour of adopting a position of neutrality while taking measures to strengthen the army. Profoundly disappointed by the decision of the Council, Carol I had his secretary, Louis Basset, to draw up an abdication speech. Unfortunately, a few days later, on 27th September/10th October 1914, King Carol I passed away, and Ferdinand appeared before parliament to be sworn in as king, declaring that he would work tirelessly, as "a good Romanian and king", for his beloved country.

In the words of Nicolae Iorga, in September 1914, when he ascended to the throne, King Ferdinand "was for most people an unknown quantity few paid much attention to; he was for some a mystery and for almost no-one a guarantee". On 29th September 1914, Ferdinand was elected honorary president of the Romanian Academy. In his address, the king called on all those present to strive for a "broader development of the culture of the nation", voicing his conviction that "the fruit of their labours would soon reveal itself in a shining light."

By this the academy members in attendance understood that the sovereign had in mind the fundamental objective of uniting all Romanians within a single state. On 14th/27th August 1916, another meeting of the Crown Council was held at Cotroceni Palace in Bucharest. Given that the meetings of the Council were neither transcribed in shorthand nor reported in the form of minutes, we must rely on the accounts of some of the participants, recorded immediately after the meeting of the Council in Bucharest, to ascertain their positions towards King Ferdinand. In effect, each participant described the king from the standpoint of their own view regarding the war. Those who did not support entry into the war on the side of the Entente Powers spoke of him in negative terms, while those who did portrayed the king in positive, even superlative terms.

The decision of the Crown Council was made known to the public through special issues of newspapers and posters on public buildings. The declaration of war against Austria-Hungry – drawn up beforehand by the government of Ion I. C. Brătianu and approved by Ferdinand – was presented to the

minister of foreign affairs of Austria-Hungary on the evening of 14th/27th August 1916. The proclamation, signed by King Ferdinand and the members of the government and made public the following morning, stated that: "After many long years of hardship and great trials, our forebears succeeded in founding the Romanian state through the Union of the Principalities, the War of Independence and through their tireless work to achieve a national rebirth. Today, it falls to us to complete their work, thus securing forever what Michael the Brave achieved for only a moment: the union of the Romanians from both sides of the Carpathians."

Fighting began that very same evening, during the night of 14th/27th August 1916, when the Romanian Army moved to liberate their brethren in Transylvania. After Romania's entry into the war, Emperor Wilhelm II stripped Ferdinand of his German military ranks and decorations, while Ferdinand's brother, Wilhelm, in his capacity as head of the House of Hohenzollern-Sigmaringen, erased Ferdinand and his children from the family register, forbidding them to use the name of Hohenzollern, which he had "dishonoured". The King received the news stoically. King Ferdinand was not directly involved in leading the military operations, but he repeatedly held consultations with the prime minister, the Minister of War, the Chief of the General Staff and his military commanders at which decisions were taken in light of the latest news from the front. As soon as the war broke out, the royal family left the capital. King Ferdinand moved to Scroviştea and the lodge built by Carol I, travelling by car to Bucharest to meet his ministers, or to Periş, where the General Staff had set up its headquarters in the buildings belonging to the crown in the vicinity of the railway station. Queen Marie, together with their children, moved to Buftea. The campaign to liberate Transylvania was going well, but after 10 days the situation on the southern front deteriorated, with Romania coming under attack from Bulgarian, Turkish and German troops under the command of Field Marshal Mackensen, one of Germany's most prominent military figures. The Bulgarian army conquered Turtucaia on 24th August/6th September, a loss which came as a genuine shock to the population and the political elite.

The cooperation between Romania and the Entente Powers did not go as planned. Munitions and arms failed to reach the country on time and the level of military support promised by the Entente Powers was not that agreed through the Treaty of 4th/17th August 1916. Military operations on other fronts – especially in the Bukovina and the Salonica regions – were undertaken in support of the Romanian offensive, while the support provided to the Russian troops on the front in Dobruja was too little too late. The prospect of military defeat was growing more probable by the day. On 8th November the region of Oltenia was occupied, and on 10th November the German and Bulgarian armies, under the command of Field Marshal Mackensen, crossed the Danube at Zimnicea and began advancing towards Bucharest. Amid the circumstances, it was decided to retreat to Moldavia, and on 11th November, the decision was taken to transfer the parliament to Iaşi.

The extreme overcrowding in Iaşi and the lack of access to basic sanitation among the majority of the population resulted in the spread of one of the deadliest of diseases: typhoid fever, which duly cost the lives of tens of thousands of people. Aware of her mission during such difficult times for the country, Queen Marie became involved in the establishment of field hospitals and an ambulance service, while also initiating collaboration with the British, American and Canadian Red Cross organisations. She worked together with the Romanian Red Cross and helped secure supplies of medicines. Indeed, helping the

wounded and the sick became her main preoccupation. She did not hesitate in placing her own life on the line in the belief that only by doing so would she be able to serve as an example for her people.

King Ferdinand, who was less communicative by nature, focused his efforts on reorganising, equipping and training the army and devising military plans that were to be put into practice in the spring. He received and held discussions with envoys sent from Paris, London, Saint Petersburg and Rome, as well as representatives of the International Red Cross. Following their victories on the Romanian front, the Central Powers sought to bring Romania under their control by means of a separate peace treaty. One of the preconditions for this was the deposing of King Ferdinand and the removal of the Brătianu government. The question of who would replace Ferdinand was the cause of significant disagreement between the governments in Berlin and Vienna, as well as within said governments, i.e. between their military and civilian members. The Romanians who remained in occupied territory were also preoccupied with this questions. Those who advocated a separate peace with the Central Powers believed that Romania could obtain more favourable conditions by sacrificing King Ferdinand.

In the meantime, in Moldavia, intense efforts were underway to equip, reorganise and train the Romanian army in preparation for the decisive battles that were to come to safeguard the Romanian nation state. The arms and munitions received from the Entente Powers, as well as the involvement of the French military mission, led by General Berthelot, in the training of Romanian troops, proved to be of great help. The Russian Revolution of 1917 and the removal of the tsar sent shockwaves through Romania. And amid this atmosphere, on the advice of Ion I. C. Brătianu, King Ferdinand travelled to the front to announce his support for the agrarian and electoral reforms.

The largest battles on the Romanian front took place in July and August 1917, in Mărăşti, Mărăşeşti and Oituz. The Romanian and Russian troops were able to thwart the plans of the enemy and in the weeks that followed the king and queen visited the front line to congratulate the soldiers, decorate those who had distinguished themselves through acts of heroism and to attend the commemoration services held for those who had fallen on the battlefield. The situation on the Eastern Front was still undecided, with Germany still not having abandoned the region. Emperor Wilhelm II came to Romania to assess the situation for himself and to boost the morale of his soldiers. He first visited Curtea de Argeş, where he laid flowers at the grave of Carol I "the faithful", followed by visits to Cernavodă, Sinaia and Mărăşeşti.

The situation on the Eastern Front changed radically following Russia's exit from the war. On 25th October/7th November 1917, the Communist (Bolshevik) Party, led by Vladimir Ilyich Lenin, won power in Petrograd. The very next day, through the Decree on Peace written by Lenin himself, the Soviet government called upon "all belligerent peoples and their governments to begin immediate negotiations for a just democratic peace". General Sherbachev obeyed the orders received from Petrograd and proposed to the Central Powers the signing of an armistice, with the negotiations to be held in Focşani. For the Romanian authorities it had become imperative that a decision be taken. It was decided to send a delegation, alongside that of General Sherbachev, to Focşani to sign an armistice with the Central Powers.

The year of 1918, which for the Romanians had begun under a dark cloud, would turn out to be the greatest year in all the country's history. The first rays of hope came from the other side of the Prut. The Romanians in Bessarabia had organised themselves, electing a representative body, the National Council, which, on 2nd/15th December 1917, proclaimed the creation of the Moldavian Democratic Republic. The

Romanian army crossed the Prut under the command of Ernest Broşteanu, and on 13th/26th January 1918 entered Chişinău. That same day the Soviet government officially announced its intention to cut off diplomatic relations with Romania. On 24th January/6th February 1918, the National Council proclaimed the independence of the Moldavian Democratic Republic from Russia, with Ion Inculeț being elected president and Daniel Ciugureanu prime minister.

However, the pressure Romania was coming under from the Central Powers to sign a separate peace treaty was growing by the day. On 23rd January/5th February 1918, Field Marshal Mackensen issued an ultimatum to the Romanian government, asking to clarify its position within four days. Ion I. C. Brătianu proposed holding negotiations for as long as possible in the hope of an Allied victory. He resigned as prime minister on 26th January/8th February, and on 29th January/11th February the king asked General Alexandru Averescu to form a government to negotiate peace with the Central Powers. Averescu sent a delegation led by Ion Mitilineu and Al. Papiniu to Buftea, which resulted in an extension to the armistice in order to discuss the peace treaty.

The meeting between King Ferdinand and the Austro-Hungarian foreign minister, Ottokar Czernin took place on 14th/27th February 1918 in Răcăciuni (Bacău county). The representative of the government in Vienna formulated the question of peace in the guise of an ultimatum: "King Ferdinand must make peace *immediately* on the terms agreed by the four Allied Powers, terms which may not be negotiated one iota and the communication of which merely comprises the purpose of my presence here today. If the king does not accept the terms, the continuation of hostilities is inevitable and this will mean the end of Romania and her dynasty."

Returning to Iaşi, the king convened the Crown Council to discuss the situation. The Council met three times (on 17th February/2nd March, 18th February/3rd March and 19th February/4th March 1918). The royal family was at loggerheads. Queen Marie was categorically opposed to a separate peace, believing that Romania should keep on fighting, whatever the outcome. She convinced Prince Carol to address the Crown Council, "and to stand up in the middle of the sitting and to protest in my name, and in the name of all the women of Romania, against the horror of peace in such a form". However, the Crown Council decided to accept the terms of the armistice. Consequently, on the evening of 19th February/4th March, an order to prolong the armistice between Romania and the Central powers was signed in Focşani. Amid this sullen atmosphere, General Berthelot and the French Military Mission departed from Romania. Averescu duly handed in his resignation on 27th February 1918. Talks were then held with Alexandru Marghiloman, who was aware he was risking his political future by agreeing to enter into a peace treaty with the Central Powers that was entirely disadvantageous to Romania. Alexandru Marghiloman formed his government on 15th March 1918.

While a separate peace was being negotiated in Buftea, there were increasing calls in Bessarabia for a union with Romania. Consequently, between 26th and 28th February, Inculeț and Ciugureanu travelled to Iaşi, where they held talks with King Ferdinand and other politicians, who unreservedly accepted the proposal of a union with Bessarabia (the Moldavian Democratic Republic). On 27th March/9th March 1918, the National Council adopted the Declaration of Union between Bessarabia and Romania (with 86 votes in favour, 3 against and 36 abstentions). The Union of Bessarabia and Romania was ratified through the Royal Decree of 9th/22nd April 1918. By means of a separate royal decree, issued the same day, two

representatives of the province – Ion Inculeț and Daniel Ciugureanu – became part of the Romanian government led by Alexandru Marghiloman.

On 24th April/7th May 1918, in the same room in Cotroceni Palace where the Crown Council of August 1916 had decided on Romania's entry into the war, the Marghiloman government signed the Peace Treaty with the Central Powers. Under the treaty, Dobruja was to be occupied by the Triple Alliance, with border "rectifications" in favour of Austria-Hungary amounting to 5,600 km^2 of territory; the Romanian army was to be effectively dismantled; Romania was to be obliged to dismiss all foreign and enemy (French) officers and to facilitate the crossing of Moldavia and Bessarabia by Central Powers troops on route to Odessa; the Romanian state was to hand over its entire surplus of grain, oil and other products; Germany was to receive 90-year leases on rural land in Romania; Germany was to enjoy monopolies, lasting for various periods, over the exploitation and processing of wood; Germany was to be handed a monopoly of navigation rights for the Danube and the Danube ports and control of the shipyards; Germany was to enjoy a monopoly over oil rights lasting 90 years; two German companies were to be awarded exploitation and commercial rights; and Germany would retain its own military and police forces on Romanian territory.

The real blow to the royal couple during the wayr, however, came from Prince Carol, who, on 31st August/13th September 1918, in the Pokrovskaia Church in Odessa, was married to Ioana Maria Valentina (Zizi) Lambrino, the daughter of the late major Constantin Lambrino. Prince Carol sent a telegram to the king announcing his wedding and asking to be told whether "to return home or remain abroad, the latter option being preferable until the situation is clarified". After much insistence, Carol agreed to return to Iaşi, albeit without renouncing his marriage. The king convened a "council of generals" in order to discuss Carol's abandonment of his military unit. In his capacity as supreme head of the army and head of the ruling family, Ferdinand decided to punish Carol by sentencing him to 75 days of "arrest" at Horaița Monastery (Neamț county), starting on 9th/22nd September.

In light of the latest military developments, i.e. the defeat of the Central Powers, on 24th October/6th November, Alexandru Marghiloman resigned, being replaced by Constantin Coandă, who set about remobilising the Romanian Army. On 4th/17th October, the Romanian deputies from Bukovina in Vienna established the National Romanian Council of Austria. The very first issue of the Cernăuți newspaper *Glasul Bucovinei* ("Voice of Bukovina"), published on 9th/22nd October, announced that "We want to remain as Romanians on our ancestral land and to govern ourselves as our Romanian interests dictate." On 14th/27th October, the National Constituent Assembly of Bukovina decided in favour of "the union of Bukovina with the other Romanian countries within an independent nation state". A National Council, led by Iancu Flondor, was elected to act as the representative body of Bukovina. In the days that followed, the representatives of the Romanian National Council, Sextil Puşcariu and Ion Nistor, arrived in Iaşi, where they held discussions with the king, members of the government and other political leaders on the subject of the union of Bukovina with Romania. Convened on 15th/28th November, the General Congress voted unanimously in favour of "the unconditional and eternal union of Bukovina – within its old borders, as far as the Ceremuş, Colacin and Nistru rivers – with the Kingdom of Romania".

On 18th November/1st December 1918, King Ferdinand and Queen Marie returned to Bucharest. The Queen described the event in her diary: "We are back! Actually back again in the old home after two

year's exile, and dare I utter the great word – we have returned triumphant". After arriving at Mogoşoaia (today Băneasa) railway station, the king, the queen, Prince Nicholas and General Berthelot set off for the centre of the capital city on horseback, riding in front of the Romanian army and other Allied (French, English and Italian) detachments. A military parade was held in front of the statue of Michael the Brave, after which the king and queen made their way by open carriage to the Metropolitan Cathedral, where a solemn service was held.

Queen Marie noted: "As we stepped out of the church, General Grigorescu came forward in the name of the army, begging the King to accept the Field Marshal's staff. […] to Nando it came as a surprise and he was deeply touched." Ferdinand I thus became the first Field Marshal of the Romanian Army. (The Field Marshal's staff was to be presented to him on 10th May 1920.) This was followed by a reception at Cotroceni Palace attended by approximately 120 people. Ferdinand gave a speech in which recalled how, when he had ascended to the throne, he had pledged before the representatives of the nation that he would be a good Romanian, and, indeed, he had kept his work, had been "forever faithful" to the decision taken in August 1916, and had kept a "clear conscience".

At the same time, on 1st December 1918, 1,228 deputies came together in Alba Iulia, having been mandated to vote in favour of the union of Transylvania with Romania. The Resolution was read out by Vasile Goldiş. A delegation of the High National Council – consisting of the bishops Miron Cristea and Iuliu Hossu, as well as Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Goldiş and Caius Brediceanu – travelled to Bucharest. On the morning of 1st/14th December 1918, the delegation attended a reception at the Royal Palace, where, in a solemn setting, it presented to the king the Resolution on the Union of Transylvania with Romania.

In January 1919, the Peace Conference got under way in Paris to establish the new world order in the wake of the First World War, including the new political and state borders. The Romanian delegation was led by Ion I. C. Brătianu. During the negotiations, tensions arose between Brătianu and the Great Powers, a situation that could have influenced decisions affecting Romania. Therefore, at Brătianu's suggestion, Ferdinand proposed to the queen that she go to Paris to plead Romania's case. She duly set off on 1st March 1919, travelling aboard a special train in the company of "a suite" of Romanian military staff and a French guard under the command of Captain Perrain. On 7th March, having been invited by Georges Clemenceau, the prime minister of France and the president of the Peace Conference, she was received with "military honours, with the national anthem being performed beautifully like a true anthem".

In his discussion with the queen, Clemenceau told her frankly that he had "reasons to be dissatisfied with Romania", which had signed a separate peace with the enemy. On her departure, she was allowed the opportunity to review the guard of honour accompanied by the French national anthem – the Marseillaise. The queen was also invited by the French president, Raymond Poincaré, to attend an official reception in her honour at the Elysée Palace on 8th March. She was greeted with military honours, with the queen noting that the French "play our national anthem most beautifully". She was received by the president "with much goodwill; he was a friend of Romania". Marie was also invited to attend a solemn sitting of the Académie des Beaux-Arts in Paris, when she was elected as honorary member of the prestigious institution. Through her efforts and comportment, the queen sought to change the perception of Romania and of small states in general, which to the Great Powers were nothing but "pawns in their

great game, but we were pawns who had life; we, too, had our pride, aspirations and suffering". She was convinced of having achieved her objective: "I have created a different environment for Romania".

While a diplomatic battle was being fought in Paris, back in Romania the Union was being defended by armed means. On 16th April 1919, the Hungarian army attacked the Romanian troops in the area of the Apuseni Mountains. The king attended a meeting of the Council of Ministers at which it was decided that the Romanian troops must respond accordingly and liberate Transylvania. Amid fierce fighting, the Romanian army pushed the enemy back, albeit it went no further than the Tisza river, the border established in the political convention signed in August 1916. In July 1919, the Hungarian army attacked once more, but this time the government, in agreement with the king, decided to go all the way. On 31st July 1919, Ferdinand and his wife saluted the Romanian troops as they crossed the Tisza river via a pontoon bridge at Tiszabö. The next day, on 1st August, the Romanian troops crossed the bridge at Kis-Ujskattos. On 4th August 1919, they occupied the Hungarian capital.

On 1st December 1919 – i.e. exactly one year since the union of Transylvania with Romania – Alexandru Vaida-Voevod, the vice president of the Romanian National Party, was appointed president of the Council of Ministers. This clearly demonstrates that Transylvania was not detached from Hungary as part of the Treaty of Trianon of 4th June 1920, but, rather, it had already been a part of the Romanian state for one and a half years. The celebrations began on the morning of 15th October 1922. The king and queen arrived from Sinaia by train. At the station they boarded a closed carriage (owing to the rain) and made their way to the Coronation Cathedral, where they were awaited by members of the government and other officials. The foreign guests present included Marshal Foch and General Berthelot (the famous French army commanders from the time of the First World War), the Duke of York (the second son of the British monarch), the Duke of Genoa (the cousin of the King of Italy), Paul of Yugoslavia and a number of official delegations from Spain, Czechoslovakia, Greece, Belgium, Holland, Norway, Denmark, Japan and Portugal.

The religious service was officiated at by the Primate Miron Cristea together with the other metropolitans and bishops in attendance. A covered stage was erected in front of the cathedral with seating for spectators on each side. The detachment of troops, dressed in ceremonial costume, stood facing the stage. The king and queen climbed onto the podium in order to be seen by all present, donning cloaks that had been made especially for the occasion. The president of the Assembly of Deputies, Mihail Pherekyde, presented the king's crown, while the president of the Senate, Mihail Orleanu, that of the queen. Ferdinand placed his crown on his head himself, after which the queen knelt down to be crowned by her husband. Ferdinand then gave her his hand and lifted her up, with the royal couple then embracing to the applause of the crowd. This was followed by a performance of the Royal Anthem and the firing of 101 canon salvos. The king then read the Proclamation to the people.

Afterwards, a meal was served in the Union Hall for 300 high ranking officials, while a public feast in front of the citadel was also held for around 30,000 people. This was followed by a large military parade led by General Henri Cihoski. During the parade, 20 aeroplanes flew above the crowds in honour of the event. When the 4th Roşiori Regiment reached the front of the stage, the queen mounted her horse and led the regiment to the rapturous applause of the onlookers. On 16th October festivities were also held in Bucharest. This saw the royal couple pass through the freshly inaugurated Triumphal Arch on their way to

the Metropolitan Church, where there was a service officiated at by Miron Cristea. This was followed by a "cold lunch" in the building housing the Assembly of Deputies.

A "historical parade", featuring Dacian and Roman soldiers and warriors from the time of Dragoş Vodă, Radu Negru, Mircea the Elder, Alexander the Good, Stephen the Great and Vlad Ţepeş took place in front of the statue of Michael the Brave. An important moment during the parade came with the "passing by" of Michael the Brave, who was riding a white horse and bearing the flag of the countries united under his sceptre, followed by Banul Manta, Preda Buzescu, Baba Novac and some of his other captains. These were followed by Matthew Basarab and Vasile Lupu and the council of boyars; Demetrius Cantemir and Constantin Brâncoveanu; Horea, Cloşca and Crişan and some mountain folk from the Apuseni Mountains; Tudor Vladimirescu and his captains carrying the national flag; Avram Iancu and the Transylvanian tribunes; Cuza Vodă and Carol I; and, finally, an allegorical float depicting the Union of 1918. The parade concluded with a procession of mayors from every corner of the country, who had been especially invited to take part in the event.

In the evening the king gave a supper attended by various Romanian officials and delegations from France, Italy, Spain, Czechoslovakia, Greece, Yugoslavia, Great Britain, Holland, Norway, Denmark, Belgium, Portugal and the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes. Some of the most prominent guests included Marshal Foch, the commander of the French army during the First World War, and General Berthelot, the head of the French Mission in Romania (1916-1918). A meal was served in Carol Park for 10,000 people, including mayors and other delegates, who had come from all counties of the country to witness the historic event.

The next day, on 17th October 1922, in the Throne Hall, the king and queen received foreign delegations and Romanian officials, who expressed their congratulations. Ferdinand and Marie, wearing their now legendary cloaks and with their crowns upon their heads, then crossed the city, from their Palace on Calea Victoriei to Carol Park, where they met representatives of the communes.

The coronation was an act of historical justice, brought about by God's will. The celebrations were a success. Beyond their more spectacular features – parades, church services, speeches, festive meals, etc. – what remains is the historical significance, the symbolism of the event. Nicolae Iorga would later note that the coronation of the King and Queen of Romania represented the "supreme reward borne of the faith, sacrifice and steadfastness" they demonstrated in pursuit of the Great Union of 1918. Indeed, the Royal House – represented by Ferdinand and Marie – were the manifestation of the desire and the will of the people they led. They made a fundamental contribution to the achievement of the Great Union of 1918, thereby writing their names, with due honour and glory, into Romanian history.

ISBN 978-973-0-28104-0